

Møte torsdag den 4. februar 2010 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 43):

1. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Knut Arild Hareide, Geir Jørgen Bekkevold og Øyvind Håbrekke om forsterket innsats i kampen mot mobbing i skolen (Innst. 127 S (2009–2010), jf. Dokument 8:9 S (2009–2010))
2. Interpellasjon fra representanten Elisabeth Aspaker til kunnskapsministeren:

«I en SSB-gjennomgang høsten 2009 av internasjonale undersøkelser som omfatter norsk skole, forklares svake elevresultater med for lave krav og svak kultur for vurdering. Da Tidsbrukutvalget nylig overleverte sin innstilling, var hovedbudskapet fra utvalgslederen at den viktigste forutsetningen for god tidsbruk i skolen er ledelse, og at det er for lite ledelse på alle plan i norsk skole. Samtidig er det avdekket at en rekke kommuner har betydelige utfordringer når det gjelder oppfølging av kvaliteten i skolen, og det pekes på manglende skolefaglig kompetanse som årsak til dette.

Hva vil Regjeringen gjøre for å sikre norske elevers rett til tilpasset opplæring etter opplæringsloven uavhengig av bosted, og hvordan vil Regjeringen sikre at målsettingene i Kunnskapsløftet kan innfris for de elevene som går i skolen i dag?»
3. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om lov om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalesfestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven) (Innst. 129 L (2009–2010), jf. Prop. 17 L (2009–2010) og Ot.prp. nr. 111 (2008–2009))
4. Interpellasjon fra representanten Per Arne Olsen til helse- og omsorgsministeren:

«Norge ligger langt fremme når det gjelder forskning, utvikling og behandling når det gjelder kreftområdet. Institusjoner som Radiumhospitalet, Oslo Cancer Cluster og Kreftregisteret har høstet betydelig internasjonal anerkjennelse. Undertegnede mener det er svært viktig at dette kompetansemiljøet og merkevaren blir styrket og videreutviklet, til det beste for pasientene og samfunnet. Helsevesenet er, og skal være, under konstant videreutvikling. Det er imidlertid viktig at endringsprosessene fører til en styrking av fagmiljøene, og ikke en forringelse av svært verdifull kompetanse og internasjonalt anerkjente merkevarer.

Hvordan vil statsråden sikre en god og fornuftig videreutvikling av de kompetansemiljøer som eksisterer knyttet til forskning, utvikling og behandling på kreftområdet, sett i lys av de kontinuerlige endringsprosesser som foregår i det norske helsevesenet?»
5. Referat

*Minnetaler over tidligere stortingsrepresentanter
Erland Steenberg og Ottar Landfald***Presidenten:** Ærede medrepresentanter!

De tidligere stortingsrepresentantene Erland Steenberg og Ottar Landfald er avgått ved døden.

Tidligere stortingsrepresentant og parlamentarisk leder i Senterpartiet *Erland Steenberg*, født 11. februar 1919 i Nedre Eiker, døde 11. desember 2009.

Steenberg var representant for Buskerud Senterparti på Stortinget 1965–1977, visepresident i Odelstinget 1969–1973 og medlem av finanskomiteen, fullmaktskomiteen, utenriks- og konstitusjonskomiteen og den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite. Som nyvalgt representant i 1965 ble han raskt partiets finanspolitiske talsmann og fikk bruk for sine gode evner som forhandler i vanskelige spørsmål under flerpartiregjeringen Borten.

I perioden 1973–1977 var han parlamentarisk leder for gruppa. Den siste perioden var preget av skarpe politiske motsetninger i synet på Senterpartiets plass i det politiske spekteret. Bølgen etter nei-flertallet i folkeavstemningen om norsk medlemskap i EEC i 1972 skapte uro både internt i de politiske partiene og mellom partiene. Steenberg støttet lojalt partileder Dagfinn Vårviks såkalte sonderingslinje overfor Høyre, dvs. samtaler om regjeringssamarbeid sentrum–Høyre. Dette var slett ikke ukontroversielt overfor de mer radikale krefter i partiet. Men i ettertid kan det likevel sies at Steenbergs rolige og avbalanserte holdning, preget av sak og en pragmatisk konservativ senterpartitradisjon, medvirket til å balansere de ulike syn. Steenberg vil også huskes som en sterk pådriver for jordbrukets inntektsutjavningsvedtak i Stortinget 1. desember 1975.

Steenberg begynte som fylkessekretær i Buskerud Senterparti i september 1945. Da lå partiet nede etter vanskelige krigsår, men med Steenbergs iherdige arbeid og dyktighet oppnådde fylkespartiet snart store resultater. Dyktige personer kom inn i partiet og lot seg nominere til valg. Steenberg sluttet som fylkessekretær i 1958. Steenberg var fylkesleder i Buskerud Senterparti 1960–1966. Parallelt med det var han lokalpolitisk engasjert som medlem i Nedre Eiker kommunestyre 1959–1963, formannskapet 1963–67, forliksrådet 1945–1965, fylkesskattestyret 1955–1968 og sykehusnemnda 1965–1967.

I perioden 1967–1977 var han nestformann i Senterpartiet. Etter at Steenberg gikk ut av Stortinget i 1977, begynte han i eiendomsmeglerbransjen. Han var direktør i Norges Eiendomsmeglerforbund i 1978–1986 og drev egen virksomhet som autorisert eiendomsmegler 1986–1996. Hans fortid som ansatt i Norges Bank i Drammen 1938–1947, egen revisorvirksomhet 1943–1968 og eiendomsmeglereksamen i 1977 ga solid faglig bakgrunn for det. Han var formann i bedriftsforsamlingen i Norsk Olje A/S 1977–1981, riksrevisor i Riksrevisjonen 1978–1990 og medlem i Rådet for Norges Statsbaner – Jernbanerådet 1982–1989. Han var også ordfører i representantskapet i Nationen 1987–1989, hadde styreverv i flere banker 1980–2003 og hadde tillitsverv i skiidretten.

Han har gjennom alle år utført samfunnsgagnlig arbeid som har kommet hele landet til gode. For det ble han hedret med Kongens fortjenestemedalje i gull i desember 2007.

Vi takker for lang og innsatsfull tjeneste.

Tidligere stortingsrepresentant *Ottar Landfald* døde 28. desember 2009, vel 90 år gammel. Landfald ble født 18. mai 1919 i Verdal i Nord-Trøndelag som sønn av Ole O. og Ingrid Landfald. I 1950 tok han over Kåterud gård i Stange i Hedmark, etter at han året før var uteksaminert sivilagronom fra Norges landbrukskole.

Landfald var politisk aktiv i mer enn en tredjedel av sitt liv, altså i over 30 år, både på lokal- og fylkesplan samt i rikspolitikken på Stortinget. Hans aktive gjerning startet allerede i 1955, da han ble valgt inn som medlem av kommunestyre og formannskap i hjemkommunen Stange. Her la han grunnlaget for sitt senere engasjement på Stortinget – gjennom et nitid arbeid for sine lokale velgere. I 1963 ble han medlem av fylkestinget i Hedmark og senere medlem av fylkesutvalget.

Landfald gjorde sin entré på den rikspolitiske arena da han først ble vararepresentant til Stortinget i 1969 og deretter ble fast medlem fra 1973. I sine innhopp som vararepresentant var han i sosialkomiteen, landbrukskomiteen og utenriks- og konstitusjonskomiteen. Landfald var også leder av Hedmark Senterparti i en svært viktig tid fra 1966 til 1974, som en av frontfigurene i kampen mot norsk medlemskap i EEC.

Etter at han ble valgt som fast representant, ble han medlem av forsvarskomiteen, en posisjon han hadde i de to periodene han var fast representant på Stortinget.

Landfald var mer enn «kun» en forsvarspolitiker for Senterpartiet. Han var engasjert i de fleste samfunnsproblemer, bl.a. i kampen for differensiert arbeidsgiveravgift for næringslivet i distriktene. Dessuten var han kritisk til oljeutvinningstempoet og utviklingen av oljeindustrien, som han mente ville skape problemer for primærnæringene og den utsatte industrien her til lands.

I 1978 var han delegert til FNs generalforsamling og brukte etter det en god del tid på internasjonale spørsmål. Blant de spørsmål han engasjerte seg i, var palestinerne sak. Landfald mente en palestinsk stat først kunne realiseres ved at alle land i Midt-Østen gikk sammen om dette, og at dette ikke var et spørsmål som hvilte på Israel alene.

Da det ble kjent at Landfald ikke ville stille til en ny periode, sa han i et intervju at det var på tide at yngre krefter tok over. På denne tiden var han 62 år. Han sa videre at han hadde gjort sin samfunnsplikt. En må kunne slutte seg til den betraktningen. Samfunnsplikten var så absolutt oppfylt.

Men selv om politikergjerningen var slutt, var han fortsatt et samfunnsengasjert menneske, bl.a. som nestleder av Statens Kornforretning fra 1983 til 1989. Ved siden av vervet som folkevalgt var han også aktiv i Bondelagets ulike organisasjonsledd, slik som det lokale bondelaget, leder av Bondelagets kornutvalg i elleve år og medlem av representantskapet i Norges Bondelag fra 1961 til 1969. I det hele tatt var det viktige matkornet noe som opptok Landfalds gjerning, også i hans periode på Stortinget. Der fremmet han flere forslag for å sikre vår matberedskap i form av flere og større kornlagre.

Vi minnes Erland Steenberg og Ottar Landfald med dyp respekt og takknemlighet og lyser fred over deres minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetaler.

Presidenten: Det foreligger fire permisjonssøknader:

- Fra representanten Geir *Pollestad* om foreldrepermisjon i tiden fra og med 6. februar til og med 5. mars.
- Fra representanten Line Henriette *Hjemdal* om permisjon i tiden fra og med 8. februar til og med 11. februar, og fra representantene Frank Bakke *Jensen* og Henning *Skumsvoll* om permisjon i tiden fra og med 9. februar til og med 11. februar, alle for å delta på reise med Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid til Tromsø og Svalbard.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i tiden fra og med 9. februar til og med 11. februar:
For Vest-Agder fylke: Tor Sigbjørn *Utsogn*
For Finnmark fylke: Anne Karin *Olli*
For Østfold fylke: John *Thune*
Følgende vararepresentant innkalles for å møte i tiden fra og med 9. februar til og med 5. mars:
For Rogaland fylke: Arne *Bergsvåg*

Presidenten: Representanten Per Arne Olsen vil framsette et representantforslag.

Per Arne Olsen (FrP) [10:11:23]: På vegne av Jon Jæger Gåsvatn, Kari Kjønås Kjos, Harald T. Nesvik og meg selv vil jeg legge fram et forslag om omdannelse av Radiumhospitalet til et nasjonalt kompetansesenter.

Presidenten: Representanten Elisabeth Aspaker vil framsette et representantforslag.

Elisabeth Aspaker (H) [10:11:58]: På vegne av representantene Erna Solberg, Svein Harberg, Henning Warloe og meg selv har jeg gleden av å legge fram forslag om nye læreplaner og mer fleksible opplæringsløp for yrkesfagene.

Presidenten: Representanten Ib Thomsen vil framsette et representantforslag.

Ib Thomsen (FrP) [10:12:23]: På vegne av stortingsrepresentantene Solveig Horne, Øyvind Korsberg og meg selv ønsker jeg å fremme et representantforslag om innlemming av e-bøker i merverdiavgiftsfritaket som gjelder for litteratur.

Presidenten: Representanten Borghild Tenden vil framsette et representantforslag.

Borghild Tenden (V) [10:12:51]: På vegne av representanten Trine Skei Grande og meg selv vil jeg overrek-

ke et representantforslag om forsterket innsats for å løse togkrisen på Østlandet.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:13:16]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Knut Arild Hareide, Geir Jørgen Bekkevold og Øyvind Håbrekke om forsterket innsats i kampen mot mobbing i skolen (Innst. 127 S (2009–2010), jf. Dokument 8:9 S (2009–2010))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletiden.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Mette Hanekamhaug (FrP) [10:14:21] (ordfører for saken): Først ønsker jeg å takke forslagsstillerne for å ha fremmet forslag om forsterket innsats i kampen mot mobbing i skolen – et tema som har fått stort, tverrpolitisk fokus det siste halvåret. Dette er tredje gang det er oppe til debatt i denne salen, og samtlige partier har engasjert seg. Det viser at temaet er svært aktuelt og viktig, samtidig som det viser at tiden er moden for virkelig å ta tak i det. Videre takker jeg statsråden for gode svar i saken.

Komiteens arbeid har vært godt og konstruktivt. Prosessen har vist oss at vi har en bred, tverrpolitisk enighet om sakens viktighet og om målet. Det er virkemidlene vi ønsker, som er forskjellige.

Vi i Fremskrittspartiet er glad for at mobbing er så i fokus. Vi ser at problemet har økt de siste fem årene, og vi mener at tiden er overmoden for nå virkelig å ta tak i problemet.

Tidlig i høst tok kunnskapsministeren til orde for at mobbing var en av hennes viktigste prioriteringer. Det var vi svært glad for, men vi savnet de tiltakene som virkelig skulle starte kampen. Dem kommer vi i Fremskrittspartiet med nå. Senest i dag slo flere medier opp at halvparten av landets skoler mangler gode rutiner i kampen mot mobbing. Det har ofte ført til situasjoner hvor verken lærer, skoleledelse eller skoleeier vet hvordan de skal gå fram i en mobbesak, og at det derfor altfor mange ganger ikke er blitt gjort noe som helst.

Det finnes i dag flere gode antimobbeprogrammer tilgjengelige på skolene, f.eks. Zero, Olweus o.a. Slike programmer sørger for en bevisstgjøring rundt problemet,

både hos elever, lærere, skoleledelse og skoleeier. Gjennom å implementere et slikt program eller å utforme et forpliktende handlingsprogram mot mobbing sørger vi for at skolene blir forpliktet til å følge gitte retningslinjer, innarbeide gode rutiner og aktivt arbeide med problemet på sin skole. Slik får de skolene som i dag sliter med å finne gode rutiner, dette gitt i et program, enten utformet lokalt eller sentralt, og slik unngår en at skolen føler seg rådløs i en slik situasjon.

Dessverre ser en at det kun er en tredjedel av skolene som tar i bruk slike programmer. Derfor mener vi at et antimobbeprogram eller et forpliktende handlingsprogram mot mobbing skal være obligatorisk ved enhver skole.

Videre har vi eksempler på skoler hvor problemet med mobbing ikke har vært tatt tak i på en god nok måte av skoleeier og ledelse. Det mener vi er svært uheldig. Historier om foreldre som gjennom flere år har slåss for sitt barns rett til en hverdag uten mobbing, men er blitt motarbeidet av skoleeier og -ledelse, er kommet fram. Dem er det dessverre ikke få av.

Fremskrittspartiet ser at det ikke nytter med et godt lovverk dersom det ikke medfører konsekvenser å bryte det. 50 000 barn blir mobbet hver uke. Det begås altså 50 000 lovbrudd hver uke uten at de ansvarlige blir ansvarliggjort. Vi mener det må innføres sanksjoner ved brudd på loven, og at elever og foresatte som blir utsatt for dette, skal få en reell rett til erstatning.

Fremskrittspartiet mener at opplæringsloven er svært viktig og god, og at en må sørge for at elevene blir ivare tatt på en god måte i henhold til denne. Vi mener derfor at vi må innføre et eget skoleombud som skal sikre og ivareta at elevenes rettigheter i henhold til denne loven blir fulgt opp. Dette skoleombudet skal samarbeide med Barneombudet og gjelde som en sikkerhetsinstans også for dem som arbeider i skolen. Slik styrker vi rettighetene til både lærerne og elevene.

En kan ikke snakke om mobbing uten å fokusere på et viktig moment, nemlig ansvarliggjøring av mobberne. En ser at dagens praksis ofte er at i tilfeller av mobbing er det offeret som må bytte skole. Senest den 27. januar trakk Namdalsavisa fram et eksempel på en elev som hadde blitt utsatt for mobbing og trakassering i flere år. Det det endte med, var at eleven ble tatt ut av skolen, ble satt i et tomt administrasjonsbygg i kommunen og tilbudt undervisning tre dager i uka, uten faglig kompetent lærer. Vi i Fremskrittspartiet mener at når det er en mobbesituasjon, er det alltid mobberne som skal ansvarliggjøres, og ikke offeret som skal straffes på en slik måte som tydelig kom fram i denne saken.

Med dette tar jeg opp de forslagene som Fremskrittspartiet er forslagsstiller eller medforslagsstiller til i innstillingen.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Mette Hanekamhaug har tatt opp de forslag hun refererte til.

Anna Ljunggren (A) [10:19:34]: Forslagene fra Kristelig Folkeparti er i hovedsak behandlet av Stortinget tidligere, og prosesser er igangsatt i Kunnskapsdepartementet. Opposisjonens rolle er å være utålmodig, og det er bra at et så viktig tema som mobbing ofte kommer på dagsordenen i Stortinget.

Jeg vil knytte noen kommentarer til forslagene.

Forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, handler om et krav om at skoler enten skal ha et antimobbeprogram eller en forpliktende handlingsplan mot mobbing. Dette har tidligere vært behandlet i Stortinget, og hele komiteen stilte seg bak det å få Regjeringen til å utarbeide et forslag til hvordan disse tiltakene på en best mulig måte kan innføres. Det er viktig å presisere at skolene i dag er forpliktet til å arbeide aktivt og systematisk for å fremme et godt psykososialt læringsmiljø, som det står i opplæringsloven § 9a. I dette ligger det en forventning om at skolene skal ha en plan for hvordan dette arbeidet skal gjennomføres og følges opp, uavhengig av om skolen benytter seg av et program eller ikke.

Forslagene nr. 2, 3 og 4 er forslag som Fremskrittspartiet står alene om. Forslagene illustrerer enkle løsninger på sammensatte problemer. Når det gjelder forslagene om tvangsflytting av mobbere og erstatningsspørsmålet for mobbeofre, er dette ikke tiltak som tar tak i det som virkelig er problemet. Jeg mener at mobbing først og fremst må forebygges. Ved å gå for slike forslag aksepterer man at mobbing forekommer, og at det vil forekomme i framtiden. Jeg vil være tydelig på at det er uakseptabelt at mobbing forekommer, og at vi må finne forebyggende tiltak. Det er behov for at skolene massivt jobber med trivsel og sosial tilhørighet hver dag, uavhengig av om det er mobbing på skolen eller ikke. Forslag nr. 2, som går ut på å tvangsflytte mobberen, tar ikke tak i det som virkelig er problemet, men overlater det til noen andre, til en annen skole.

Det er sammensatte problemer som gjør at noen mobber og andre mobbes. Det er heller ikke så enkelt at det er én som mobber på en skole, og én som er mobbeoffer. Det kan like gjerne være en hel klasse som står bak mobbing av en enkelt elev, og da lurer jeg på hva som er Fremskrittspartiets løsning. Skal hele klassen tvangsflyttes? Jeg tror på tydelige skoleeiere som ønsker å forebygge mobbing og setter dette høyt på dagsordenen både blant sine ansatte, elevene og foreldrene. Elevene må så tidlig som mulig forstå hva mobbing kan forårsake. Mange får psykiske problemer og havner utenfor samfunnet på en eller annen måte senere i livet.

Når det gjelder erstatningsspørsmålet, lurer jeg på om Fremskrittspartiets løsning handler om at alle skal gis erstatning hvis man føler seg litt urettferdig behandlet i samfunnet. Jeg er opptatt av å finne ordninger som fører til mindre mobbing, ikke til mer byråkrati. Dette forslaget innebærer en ordening som ikke vil føre til mindre mobbing. Man må jo innse at problemet er mer komplisert enn at kommuner og fylkeskommuner, som er skoleeiere, bare kan betale seg fri hvis de ikke følger opplæringsloven. Hvilken holdning er det vi lærer barna våre? Gjør du noe galt og kan betale for det, så er saken glemt. Føler du deg

tråkket på, er det bare å saksøke. Det er en amerikanisering av samfunnet som jeg ikke ønsker.

Forslag nr. 4 og forslag nr. 5, fra henholdsvis Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, henger sammen. Fremskrittspartiet foreslår å opprette et skoleombud, mens Kristelig Folkeparti foreslår å opprette et mobbeombud. Dette arbeidet er tidligere varslet, og det skal utredes om elevs sikkerhet er godt nok ivarettatt gjennom det eksisterende regelverket. Flertallet i denne salen avventer denne utredningen.

Det fins ingen enkle løsninger for å hindre mobbing. Alle gode tiltak lokalt og sentralt vil kunne være med på å hindre dette. Jeg tror samtidig vi skal være forsiktige med å vedta mange ulike tiltak her i denne salen som man ikke vet konsekvensene av. Den viktigste oppgaven er først å få skoleeier til å ta tak i problemene før de utvikler seg, før sanksjoner må iverksettes, og før noen får ødelagt livene sine og føler at de har krav på erstatning.

Avslutningsvis vil jeg si en gang til at det er uakseptabelt at noen utsettes for mobbing over lang tid uten at noen får stanset det. I opplæringsloven står det at lærerne og skolelederne må ta tak i problemet med én gang en elev forteller om mobbing. Det hjelper ikke å vente og håpe at det går over.

Svein Harberg (H) [10:24:08]: Som saksordføreren sa, er det godt å oppleve en sak der det er enighet i salen. Det lyder godt, og det gir litt optimisme i forhold til at dette er noe som en bør få gjennom. Samtidig må vi jo minne oss selv om at den enigheten har vel egentlig vært i denne salen i lang tid, uten at det har fjernet den problemstillingen vi diskuterer omkring mobbing. Det er vel en virkelighet vi må forholde oss til, at i en sånn sak skal vi ha nullvisjon, men vi ser ingen snarlig løsning for å få fjernet problemet med mobbing.

Jeg må si at jeg stadig blir sjokkert når konkrete saker løftes fram, der en ser at ting har foregått over tid, som mange har visst om, enten det er mellom voksne og barn eller mellom barn og barn, og det ikke er grepet inn. Det betyr for meg og for oss i Høyre at vi har enda en jobb å gjøre når det gjelder å ansvarliggjøre enkeltmenneskene rundt oss. For det som er utfordringen i en sånn sak, er: Hvem tar oppgaven, hvem griper fatt i det? Da er det ikke vedtak i stortingssalen som løser problemet, men det at vi får hvert enkelt menneske til å ta oppgaven og til å gripe fatt i det. På den bakgrunnen er Høyre skeptisk til forslaget om ombud. Vi er rett og slett litt bekymret for at det kan virke som en ansvarsfraskrivelse fra andre – ja, nå er det noen som skal ta seg av de sakene – mens vi mener at dette er noe som ikke må legges på enkeltpersoner som får en oppgave, men på hver enkelt av oss som medmennesker.

Vi må aldri miste fokuset på at alle som er omkring barna våre, må ha god kunnskap om mobbing, om hvordan det oppstår, kunnskap om å oppdage det og kunnskap om å følge det opp. Her er medelever et viktig element. Her er ikke minst læreren, klasselederen, de voksne på skolen et viktig element, og her er skole-hjem-samarbeidet et viktig element. Vi syns at det er viktig å ha fokus på den biten

når det gjelder å forebygge og å takle mobbing i skolen. Det må skapes en kultur for ikke å tåle, og det må skapes en kultur for å gripe inn.

Som flere før har vært inne på, er dette kompliserte saker. Det er vel slik at det er ikke to mobbesaker som har den samme konkrete løsningen, fordi det er enkeltmennesker vi snakker om. Derfor blir det vanskelig å vedta ordninger som skal gripe inn og gi erstatning eller flytte på folk. Det er også når det gjelder dette, fokus på å være dyktige nok til å løse problemstillingene som må fram.

Forslaget om å stille krav til skolene om å ha en plan, om å ha gjennomarbeidede og gjennomtenkte løsninger for hvordan en skal håndtere mobbeproblematikken når den oppstår, er et godt forslag når det gjelder å dyktiggjøre og å skape kunnskap omkring mobbing. Derfor støtter Høyre absolutt at en bør se på det, og mener at det er det som skal være hovedfokuset i denne saken framover.

Jeg er veldig glad for at statsråden også har vært veldig tydelig på i flere av de diskusjonene vi har hatt om mobbing, at dette vil en følge opp, og dette vil en se på.

Oppsummert: Høyre har tro på å bruke hvert enkelt menneske og hvert enkelt medmenneske for å gripe fatt i mobbesakene, for å dyktiggjøre skolene gjennom å kreve at de har tenkt gjennom og lagd en plan og dermed komme i forkant når det gjelder mobbeproblematikken.

Aksel Hagen (SV) [10:28:32]: Mobbing – rekk opp handa den som er for! Det er ingen, sjølsagt. Derfor vekker det harme og oppgitthet når mobbehistorier presenteres, når modige mobbeofre tar den belastninga det gjerne er å stå fram med historien sin. Samtidig, like sjølsagt som at vi alle er imot, som representanten Hanekamhaug også godt understreket, er det, og det bør vi alle innrømme, at de enkle svarene på spørsmålet om hvordan bli kvitt denne styggedommen, fins ikke.

I denne salen her, og særlig de første dagene etter at en sak er kommet på dagsordenen, er det liksom et forventningspress, særlig ute i vandrehallen, om at vi politikere skal komme opp med de enkle, forløsende svarene. Vi skal vise handlekraft. Ut av slikt blir det ofte mye aksjon, og det kan av og til gå litt på bekostning av refleksjonen. En del av Fremskrittspartiets forslag i denne saken er et eksempel på det. Godt argumentert imot av Svein Harberg og Anna Ljunggren.

Når vi prater om mobbing, er det viktig at en prøver å bli sånn noenlunde enig om hva mobbing er for noe. Sjøl gikk jeg til Arbeidstilsynets definisjon, for dette har jo i stor grad med arbeidsmiljøet å gjøre også. Mobbing er når en person gjentatte ganger over tid utsettes for negative handlinger som trakassering, klagning, utfrysing, sårende erting o.l. Så er det typisk for situasjonen at mobbeofferet ikke er i stand til å forsvare seg. Og så kommer det en siste setning som er interessant, der det understrekes:

«Dersom partene som står mot hverandre er like sterke eller det handler om enkeltstående episoder, defineres det ikke som mobbing.»

Det høres riktig ut, men det siste er vanskelig, for sett fra utsida er det ikke så lett å vite om det er likeverdighet i et forhold eller ikke. Da tror jeg det er veldig viktig å ha

i minne at den enkeltes opplevelse av situasjonen er den enkeltes sannhet. I en mobbesak vil det stadig være ulike historier og ulike oppfatninger av hva som har skjedd eller skjer. Men utgangspunktet må være: Når noen hevder å bli mobbet, eller noen påpeker at noen blir mobbet, er det en sak pr. definisjon. Da er vi nødt til å ta tak i det. Og da er det ofte lettere å se at mobbing foregår, og at noen mobber, og så i neste omgang prøve å slå ned på det og senere forebygge slike handlinger. Det kan være lettere enn å ta tak i den som blir mobbet.

Vi lever i en tid der det blant store grupper i det offentlige rom, i det offentlige ordskiftet faktisk er akseptert at det mobbes. Det gjelder mange grupperinger utenfor skolen. Jeg kan ta en tilfeldig oppramsing: asylsøkere, homofile, innvandrere, muslimer, kronisk sjuke, overvektige, funksjonshemmede, uføretrygdede, rusavhengige – det er bare å ramse opp. Mange av dem står med jamne mellomrom fram og sier at de føler seg mobbet, at de føler seg trakassert, plaget, utfrosset osv., ikke minst av mange politikere. Mange medier legger jo godt til rette for at slik mobbing skal foregå, og nettet og mobiltelefonen inviterer jo nærmest til slik trakassering.

Når så dette problemet dukker opp i skole og barnehage, blir det nærmest en bekreftelse på at skolen speiler samfunnet. Den skaper ikke samfunnet. Vi får nærmest de problemer i skolen som vi/samfunnet fortjener. Vi kan se langt etter en mobbefri skole hvis samfunnet fortsatt nærmest velger å forutsette en slik mobbekultur. Sjøl er jeg faktisk overbevist om at samfunnet har en større mobbeutfordring enn skolen. Og det som verre er: Skolen aksepterer at det er et problem. Debatten her er et godt bevis på det. Statsrådets svar i debatten er et godt bevis på det. Skolen aksepterer at en har et problem, og ønsker å gjøre noe med det. Det samme gjør til en viss grad også arbeidsplassene for tida, men i det offentlige debattrom er ofte mobbing nærmest en forutsetning for å bli hørt, bli sett, bli lest. Det er noe å tenke over.

En skal ikke ha arbeidet lenge med dette – det er godt understreket allerede i innleggene – for å se at det blir gjort mye fra nasjonale myndigheter, av skole/skoleeier, av foreldre- og elevorganisasjoner. Det er mange aksjoner, og det er mange grupperinger på gang. Ære være dem for alt dette! Det foregår mer og mer god forskning. Det er også veldig viktig. Ikke minst er det viktig for oss å se at det i den enkelte skole foregår og lenge har foregått mye godt arbeid. La oss for all del legge merke til det! For det er jo på det laveste nivået dette først og fremst kan bli løst.

Når det gjelder antimobbeprogram og forpliktende handlingsplan, støtter vi i SV det. Jeg er i utgangspunktet sjølsagt positiv til det. Men husk: Dette kan bli veldig rituet og gi oss en falsk trygghet. Slike planer blir bare gode hvis de kommer som resultat av et ektefølt engasjement ute i det enkelte skolesamfunn og det enkelte lokalsamfunn.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [10:33:52]: Først en takk til forslagsstillerne for ønsket om å forsterke innsatsen mot mobbing. Det er veldig bra at temaet er så ofte på dagsordenen, og jeg synes det er flott at vi har så stor tverrpolitisk enighet om dette.

Før jul snakket jeg om Per i mitt innlegg om mobbing. Jeg skal ikke snakke om Per i dag, sjøl om det finnes mange Per-er rundt omkring. Jeg snakket også om mobbing som et samfunnsproblem, som representanten Hagen også var inne på nå, som noe som ikke oppstår av seg sjøl, men som læres. Siden mobbing ikke bare finnes i skolen, men også på arbeidsplasser og i det offentlige rom, er det derfor viktig at det tas opp i mange sammenhenger – også i andre komiteer enn vår. Så oppfordringen er herved gitt!

Dagens debatt handler dog om skolen og om oppriktige ønsker om tiltak for å få bukt med de problemene som knytter seg til mobbing i skolen. Mobbing er uakseptabelt. Det handler om elevers arbeidsmiljø, men det handler også om elevers sjølbilde, tro på framtida og muligheter for å lykkes seinere i livet. Derfor er vi nødt til å arbeide kontinuerlig for å unngå mobbing. Senterpartiet er derfor glad for at Regjeringa er i gang med et arbeid for å innføre antimobbeprogram eller handlingsplaner mot mobbing i alle landets skoler. En lærer og et lærerkollegium må likevel med en gang vite hva de skal gjøre dersom de oppdager mobbing.

Jeg har fått innblikk i en del av de metodene som så langt anbefales, og de virker veldig bra. Særlig bra er det at hele læringsmiljøet tas med i det arbeidet.

Skoleeiere har et stort ansvar for at antimobbearbeid kommer i gang i kommuner og fylkeskommuner. Dernest er det svært viktig at skoleleder eller rektor drar med seg hele lærerteamet i arbeidet mot mobbing. Samarbeid og engasjement i skoleledelsen er helt nødvendig.

Den enkelte lærer er likevel avgjørende for å skape et godt klassemiljø hvor det ikke er rom for mobbing. En trygg lærer setter klare grenser og er tydelig på å overholde dem, både med hensyn til akseptabel atferd og respekt overfor voksne og medelever.

Mobbing oppstår av mange grunner. Noen kan være helt irrasjonelle. Det vanskeligste med mobbesaker kan være at det ofte ikke er den synlige mobberen som står bak den fysiske eller psykiske mobbingen, men «bakmenn» som ikke synes. Derfor er det så veldig viktig at en går nøye inn i problematikken når en oppdager mobbing. Det er viktig at en tar hele kjeden av involverte, ikke bare en «sendemann» eller en «doer». Kompleksiteten gjør at en skal være veldig forsiktig og veldig nøye med hva en driver med når det går så langt at en snakker om flytting av elever.

Bare det å oppdage sjølve mobbingen kan være komplisert. Det er mange grunner til at de som mobber, ikke vil stå fram eller fortelle det til noen. Disse skal en også være klar over. Den digitale muligheten for mobbing gjør det ekstra vanskelig, men om mulig enda mer viktig å jobbe kontinuerlig mot mobbing og trakassering.

Senterpartiet mener at dagens elevombud i fylkene og det sentrale barneombudet er instanser som naturlig bør håndtere mer alvorlige mobbesaker. Å opprette et sentralt elevombud, slik de fylkesvise elevombudene ønsker, er en spennende idé som må vurderes. Det er viktig at det ikke opprettes ombud bare for at en har opprettet noe og vist handling, men at det faktisk har et innhold og en misjon med mening.

Senterpartiet er glad for at Regjeringa har skjerpet arbeidet mot mobbing, og er fornøyd med de tiltakene som er planlagt og iverksatt. Vi ser fram til tilsynsrapportene fra fylkesmennene, og vi har store forventninger til arbeidet med innføring av antimobbeprogrammer rundt omkring på de forskjellige skolene.

Dagrun Eriksen (KrF) [10:38:10]: I dag leser vi igjen, i Dagsavisen, at over halvparten av norske skoler bryter barnas arbeidsmiljølov ved at de mangler skikkelige rutiner i kampen mot mobbing. Vi leser også at det er 50 000 som opplever ukentlig mobbing, og at det utgjør 10 pst. av skolebarna våre.

Det er ikke tvil om at det å bli mobbet kan sette varige spor. Seks av ti barn og unge som blir henvist til barnepsykiatriske institusjoner, har vært utsatt for mobbing. Vi leser at det er mange som opplever dette ukentlig. De vet at når de går på skolen igjen, skal de plages, fornædres, trakasseres og kjenne seg utstøtte og ensomme. Det er mange som bruker hele livet på å bearbeide vonde opplevelser fra barne- og ungdomsårene. Noen klarer å finne ressurser i alt det vonde de har opplevd, og tar kampen for eget liv og står på videre.

I 2002 startet Bondevik II-regjeringen Manifest mot mobbing og lanserte nullvisjonen, og sto heldigvis imot den litt latterliggjøringen som det politiske miljøet møtte den innsatsen med, etter at både kong Harald og statsminister Bondevik holdt nyttårstaler mot mobbing, og skoler ble tilbudt antimobbeprogrammer med dokumentert effekt. Selv om det kanskje ikke var selve manifestet som ga fokus og effekt, så vi den målbare effekten etter hvert. Det sterke fokuset og de ambisiøse målene ga resultater. Mens mobbingen økte med gjennomsnittlig 10 pst. i året i perioden 1995–2001, var mobbingen i 2004 redusert med 30 pst.

Dessverre ser vi at fokuset har forsvunnet de senere årene, og at antallet som blir mobbet, har gått opp. Økningen er spesielt stor på ungdomstrinnet. Det er også vesentlig færre skoler som tar i bruk antimobbeprogram, og dette viser at vi stadig vekk må opprettholde kampen mot mobbing. Den må føres tydelig, og den må føres hele tiden.

Det er noen lærere som har en skepsis i forhold til mobbeprogram, og de har en idealistisk holdning om at dette skal vi klare å få integrert i det vanlige skolearbeidet. Men vi vet også at hverdagen ofte blir tatt av alle de andre målene man skal ha. Derfor tror vi på at det å få til en forpliktende handlingsplan eller et antimobbeprogram vil være utrolig viktig for at det trykket skal holdes oppe, og at vi ikke skal miste det.

Vi ser også at dette ikke bare handler om hva vi skal gjøre når mobbing oppstår, men det handler også om hva får vi til å gjøre i skolen før mobbing – i forebyggende kontekst. Jeg tror at det å utruste våre barn og unge med større relasjonskompetanse bør høyere opp på dagsordenen. Jeg henviser til at f.eks. Skal/skal ikke-programmet nettopp er et slikt program som er med på å øke relasjonskompetansen mellom elever og lærere og lager noen felles regler som vi kan handle ut fra.

Så forstår jeg advarselen fra SV og representanten

Hagen om at det kan bli «rituelt»: Vi har et handlingsprogram, vi har en handlingsplan, og så blir det på en måte en sovepute. Derfor ønsker Kristelig Folkeparti, som vi har forslag om, et eget mobbeombud ute i hvert fylke som nettopp skal påse at det ikke bare blir et papir som er i orden, der en kan krysse av på det en har å gjøre – et mobbeombud som kan være med og bidra i de vanskelige konfliktene som skolene ikke klarer å løse, som lærerne kan få råd og hjelp fra, men som ikke minst familiene kan henvende seg til når de opplever at skolen ikke tar tak i det. For når familier kommer med sin utfordring til skolen, er det fortsatt ikke alle skoler som møter dem med forståelse. Vi ser jo i Dagsavisen i dag at de ikke har en gjennomtenkt plan for hvordan de skal få dette til.

Jeg er glad for – og det har jeg skrytt av før i denne salen – at den nye statsråden, Kristin Halvorsen, har et nytt engasjement og et nytt trykk på denne saken. Det gir meg håp, men det betyr ikke at ikke vi i Stortinget stadig vekk kommer til å være med og trykke på for å se om vi kan få bedre løsninger. Jeg tror at hadde vi klart å få til et mobbeombud ute i hvert fylke – som kunne vært de pådriverne som både kong Harald og statsminister Bondevik var før, på det nasjonale plan – hadde vi kanskje sluppet jevnlig å ha disse debattene i denne salen.

Jeg har tro på at vi kan få til en holdningsendring, at vi kan ta større grep for å bli kvitt disse problemene, og at vi kan få stoppet mobbingen, men da trenger vi en dyp mobilisering av holdninger basert på at vi har bestemt oss for at vi ikke vil ha mobbing i skolen.

Jeg tar opp forslaget fra Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Representanten Dagrun Eriksen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Trine Skei Grande (V) [10:43:56]: Jeg vil begynne med å fremme de to forslagene fra Venstre som er omdelt i salen, som jeg mener berører mye av kjernen her, og som jeg gjerne skulle hatt med i komitébehandlingen også.

Jeg mener at den viktigste av alle innsatsfaktorer for å bekjempe mobbing kan beskrives med ett ord: lærere. Gode lærere, trygge lærere, lærere som kan det å være ledere i klassesituasjonen, lærere som kan ledelse, lærere som er trygge på faget sitt, og som er trygge på det å være voksenleder i forhold til ungene, det er det viktigste. Derfor er lærerutdanning – etter- og videreutdanning av lærere, det å sørge for at vi har en god lærerutdanning – selve kjernen for å bli kvitt mobbing. Derfor har vi fremmet forslag nr. 6.

Min redsel her er at vi tror at vi skal drepe mobbingen med byråkrati. Det tror ikke jeg. Jeg tror snarere tvert imot, at den læreren som er en god klasseleder, som tør å ha et stort handlingsrom for virkemidler for hva man kan gjøre for å komme ut av den situasjonen man er i, er den læreren som klarer å finne de beste løsningene også. Det å snu trenden i den ungdomsgruppa man er leder for, er av og til å tenke veldig utradisjonelt og prøve noe helt nytt, og av og til å gå litt utenfor de vanlige rammene. Så min redsel for Fremskrittspartiets tilnærming i denne saken er at de tror at vi skal komme oss ut av dette med jus og by-

råkrati og et regelverk, mens jeg mener man gjør det med gode, dyktige voksne som tar kloke valg, og som også har et handlingsrom for å gjøre det.

Det andre er at dette er et felt vi egentlig ikke vet så mye om, sjøl om vi slår rundt oss med veldig mye kunnskap. Senteret for atferdsforskning sier at det i det siste året har vært en dramatisk økning. Likevel har vi i Venstre et forslag her, da dette virkelig er et område hvor vi burde ha forsket mer, funnet ut hva som er grunnlaget, hva som skaper situasjonene, hvilke ting som fungerer, hvilke ting som ikke fungerer. Det er viktig å gi de lærerne som skal gå inn i det, den fagballasten.

Grunnen til at vi i Venstre ikke støtter det obligatoriske mobbeprogrammet, som skal innføres i alle skoler, er at de ulike mobbeprogrammene vi har, bare er en metode. Det finnes skoler som har innført mobbeprogram, og som har fått økt mobbing. Det hjelper ikke å innføre en metode hvis man ikke jobber etter den, og hvis man ikke også har et arbeidsteam som er dedikert og tror på at dette fungerer. Derfor tror ikke jeg på at det å styre skolene til å jobbe på bestemte måter er det som løser dette, det er snarere tvert imot friheten til å jobbe på gode måter som gjør det.

Så er jeg litt bekymret for hele Stortingets tro på at alt kan løses med ombud. For meg handler det om en undergraving av hele vår rolle som folkevalgt. Grunnen til at denne saken er i Stortingets sal nå, er at mange foreldre har kontaktet oss. Det har vært startet folkeaksjoner, det har vært kampanjer på nettet, det har vært en masse ting som har skjedd, noe som gjør at folkevalgte løfter dette inn i salen. Hadde vi hatt et ombud som hadde tatt seg av det, hadde dette aldri vært noen sak i Stortingets sal. Det hadde aldri vært noe problem for oss som politikere at noen har vært utsatt for dette, hvis vi delegerte det til et ombud. Nå skal vi ha Nav-ombud, og vi skal ha alle mulige andre ombud for alle ting som vi mottar ubehagelig mail om. Jeg er for at politikere mottar ubehagelig mail, og at vi ordner opp i det. Det er jobben vår. Det å sette ut det på anbud til en eller annen ombudsordning, mener jeg er å undergrave hele vårt folkevalgte system. Jeg mener at det ikke skal være et ombud som får beskjed. Jeg mener at lokalpolitikere kan få beskjed om at denne skolen ikke ordner opp. Så er det lokalpolitikere som skal ordne opp, det er deres jobb som folkevalgte å gjøre det. Det å utsette alt til en ombudsordning, mener jeg er å undergrave hele vårt demokrati. Så fikk jeg sagt det – dette kjenner jeg et stort engasjement for.

Så mener jeg at vi må ha systemer som hjelper foreldre som skal ta opp problemer, og kanskje bør vi lage maler for foreldre for hvordan man skal ta opp det. Jeg tror også at et veldig mye større virkemiddelapparat knyttet til helsetestre, vaktmestre, spesialundervisning og alt som ligger i det, må til for å få løst dette. Jeg tror at vi også må se på utearealene på skolene våre, at vi ikke har utearealer som er så små at knuffingen mellom ungdomsmiljøene blir enda større. Men i bunnen her ligger det også et foreldreansvar – et foreldreansvar som handler om hvordan man snakker om andre mennesker rundt middagsbordet med barna sine til stede, og hvilken backing man gir

barna sine med hensyn til hvordan de skal opptre overfor andre.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Kristin Halvorsen [10:49:27]: Først vil jeg gjerne berømme både komiteen og Stortinget for å ha denne debatten, for det er faktisk en del av kampen mot mobbing det også. Det å ha høyt politisk fokus på denne saken inspirerer alle de der ute som er avgjørende for hvordan det går, til å stå på.

Jeg har ikke tenkt å bruke noe tid på hvilken statsminister som er best i kampen mot mobbing, heller ikke på diskusjonen om hvorvidt den øker eller ikke, men det største og bredeste kunnskapsgrunnlaget vi har nå, nemlig Elevundersøkelsen, viser at 5 pst. av elevene opplyser at de mobbes hver uke. Det er uansett for høyt. Det har holdt seg stabilt over mange år. Det er uakseptabelt at så mange barn og ungdom gruer seg til å gå på skolen hver dag, og opplever et liv hvor de krympes og plages og er utsatt for overgrep fra andre.

I den kampen må vi tenke langsiktig og kortsiktig på samme tid. Vi må tenke på det både som et maratonløp og som en hundremeter, fordi det handler om å ta affære umiddelbart, men det handler også om å jobbe systematisk med et læringsmiljø over tid. Det handler ikke om et skippertak nå og da, det handler om systematisk jobbing hver eneste dag rundt omkring på alle landets skoler.

Det er veldig viktig å involvere mange hvis en skal ta kampen mot mobbing alvorlig, og derfor har vi fulgt opp Manifest mot mobbing. Det er nettopp et slikt samarbeid som involverer mange parter. Jeg har hatt møter med et utall av forskjellige aktører på dette: Barneombudet, Foreldreutvalget for grunnskolen, jeg har snakket med dem som står bak Ulweus-programmet, forrige uke var jeg i Stavanger på Senter for atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger, og jeg skal en runde på Universitetet i Oslo også om dette.

Gjennom de møtene jeg har hatt, får vi jo et mye klarere bilde. Jeg legger også merke til at komiteen har brukt mye tid på å sette seg inn i dette, for det er lett å være – hva skal jeg si – moralsk opprørt over overgrep som foregår, men det er også viktig at man har et høyt kunnskapsnivå om hva man gjør.

Vi trenger mer kunnskap – Trine Skei Grande har helt rett. Vi trenger mer kunnskap og forskning om hva som skaper mobbing. Vi har bestilt en spesialanalyse av mobbetallene i Elevundersøkelsen, og vi vil se på hva som kjennetegner skoler med høy grad av mobbing over tid, og med lav grad av mobbing over tid, for å sørge for at vi har mest mulig kunnskap. Det er faktisk en viktig del av kampen mot mobbing i seg selv.

I 2010 skal vi gjennomføre nasjonalt tilsyn med skoler. Den spørreundersøkelsen som er referert i Dagsavisen i dag, er et forarbeid til det tilsynet som går. Vi har nettopp spurt, fordi vi fryktet at skriftligheten i hvordan man går fram hvis man er i nærheten av en mobbesak, er for dårlig. Det viser at tilsyn og forbe-

redelse til tilsyn virker og er en metode som vi må bruke.

Det er også viktig at tilsynet skal fungere veiledende, gi råd om hva man gjør, og det er viktig at man ikke gir seg før man har lukket alle saker. Altså, der hvor man har funnet at noe mangler, må man ikke gi seg før det er ordnet opp i det.

For å få et bedre utgangspunkt for det videre arbeidet har jeg bedt Utdanningsdirektoratet om å utrede hva som er fellestrekk i alvorlige mobbesaker, altså saker som går over lang tid uten å bli løst. Den utredningen skal ta utgangspunkt i at fylkesmennene nettopp tar tak i de eksemplene de har, og så bruker vi det til å vurdere hva slags ytterligere tiltak vi skal gjøre på sentralt og lokalt nivå. Denne utredningen skal foreligge første halvdel av 2010.

Så til forslaget om mobbeombud: Jeg har bedt om en utredning for å se på om vi trenger et sentralt ombud. Det kan godt være barneombudet som får utvidete oppgaver, det er ikke sikkert vi trenger et nytt. Meningen med det er ikke å avpolitiserer eller å ta ansvaret vekk fra politikerne, men det er en del foreldre som er fra seg av fortvilelse i forhold til hvor man kan få hjelp i en enkeltsak til å nå fram for å stoppe mobbing. Det går litt utover det som er styringspolitikeres rolle, men det er selvsagt lokalpolitikeres rolle. Da er ombudets funksjon å hjelpe og følge vedkommende, hvis man trenger det, nettopp til det lokalpolitiske miljøet. Det er viktig å ha den debatten som Venstre drar opp. Det er for mange som ikke når fram, og man trenger mye ressurser for å nå fram.

Jeg kan komme tilbake til noen av de andre problemstillingene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Mette Hanekamhaug (FrP) [10:54:48]: Senest i dag slår media opp at halvparten av norske skoler mangler gode rutiner for å forhindre eller forebygge mobbing. Verken lærer, skoleledelse eller skoleeier vet hva de skal gjøre, eller hvordan de skal ta tak i det. Dessverre ser man da at det i flere tilfeller ender med at ingen tar tak i det, og ingenting blir gjort.

Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Hvordan ser hun på denne situasjonen, og hvordan ønsker hun eventuelt å sørge for at alle skoler får gode nok rutiner for å løse opp i slike problemer?

Statsråd Kristin Halvorsen [10:55:30]: Denne kunnskapen om at det står for dårlig til når det gjelder skolens beredskap – det er vel egentlig det dette dreier seg om – i alvorlige mobbesaker, skyldes at vi har spurt om nettopp det, fordi vi skal ha tilsyn med læringsmiljøet i 2010 og 2011. Det er vårt tiltak i kampen mot mobbing som viser disse resultatene. Det er uakseptabelt, for loven som virker i dag, er slik å forstå at man skal ha skriftlig beredskap – et opplegg for en slags brannøvelse – for å ta tak i alvorlige mobbesaker. Det er det ingen tvil om. Gjennom tilsynet, avdekkingen og klargjøringen, at det er det man forventer når man leser loven, skal vi sørge for at det er høyt fokus

både i 2010 og 2011 på hvordan man helt konkret skal gå fram.

Svein Harberg (H) [10:56:38]: Det blir oppfølging på samme tema. Det er kanskje ikke unaturlig når vi har denne saken her nå og har avisoppslag i dag.

Jeg vil berømme statsråden for varsling av tilsyn, og at de skal være med og hjelpe til med å gjøre situasjonen bedre. Men vi blir jo veldig betenkt når vi nå ser at det er så mange som ikke er på plass i dag. Det betyr at det er elever i skolen hver eneste dag framover som ikke får den hjelpen de skulle hatt. Har statsråden på grunnlag av de tallene som kommer fram, vurdert noen strakstiltak for hvordan vi kan få løftet dette opp på dagsordenen før tilsynene kommer?

Statsråd Kristin Halvorsen [10:57:16]: Tilsyn i 2010 er et strakstiltak. Det er rett rundt hjørnet at en begynner å gjennomgå dem. Men jeg tror det kan være noen skoler som ikke er klar over hva loven betyr, og at Utdanningsdirektoratet forventer at man har en skriftlig plan på hver enkelt skole om hva man gjør hvis man kommer bort i denne typen saker. Nå er det helt tydelig for alle. Så det er bare å gå i gang. Det er ingen grunn til å sitte og vente på et tilsyn for å ta disse problemene på alvor.

Dagrun Eriksen (KrF) [10:58:01]: Bare til det siste først: Jeg vil også si at dette er særdeles viktig å få på plass, men vi må heller ikke glemme forebygging, og ikke bare se på hva vi gjør når situasjonen er oppstått.

Fylkesmannen har i dag en rolle som kanskje omfatter litt av det som Kristelig Folkeparti har i sitt forslag, nemlig et mobbeombud ute i fylket. Men jeg tror kanskje ikke at det er slik at når en familie opplever mobbing, så tenker de: Aha, jeg ringer til fylkesmannen. Derfor ønsker Kristelig Folkeparti at vi klargjør den rollen som fylkesmannen har i dag, på en annen måte og kanskje bruker betegnelsen «mobbeombud» for å få dette til. For da kan man komme tidlig inn, man kan være en pådriver og bidra med kompetanse og nettopp løse enkeltsakene. Vil statsråden i den gjennomgangen hun skal ha med tanke på ombud, se om det går an å flytte det litt nærmere dem det faktisk gjelder, slik at det blir en ressurs for lærere, familie og for skolen?

Statsråd Kristin Halvorsen [10:59:01]: Det vi først og fremst har tatt utgangspunkt i når vi diskuterer ombud, er om den svenske løsningen for en ombudsfunksjon er noe som vi også kan benytte oss av. Det er et par grunner til det. Den ene er at vi vet at det er alvorlige mobbesaker også i Norge, men det er ingen som har nådd fram i retts-systemet med denne typen saker. Jeg ønsker selvfølgelig ikke mange av denne typen saker, men det er ikke noe godt tegn at vi vet om grove overgrep hvor man ikke når fram. Det aktualiserer at vi ser på om lovverket er godt nok, men også at man får muligheten til å få hjelp et sted, også juridisk hjelp, hvis man er i en ekstremsituasjon knyttet til mobbing. Det er det som er utgangspunktet.

Men så har representanten Dagrun Eriksen helt rett i at

fylkesmannen har en viktig rolle her, som jeg ikke er sikker på om alle vet om. Jeg skal absolutt bidra til å skape mer oppmerksomhet rundt at det er et sted du kan forvente å få hjelp.

Trine Skei Grande (V) [11:00:11]: Jeg har en veldig kort replikk.

Venstre har lagt fram to forslag her i dag. Det ene går på, som sikkert statsråden er kjent med, lærere og lærerkompetanse og klasseledelse, og det andre går på kunnskap og forskning på området. Dette var to ting som også statsråden i sitt innlegg nevnte som viktige. Jeg er åpen for å gjøre forslagene om til oversendelsesforslag hvis bare statsråden kan si at dette er kloke ting, så jeg kan være helt sikker på at hun følger dette opp videre.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:00:37]: Ja, jeg er helt enig i det som disse forslagene inneholder, og vi er i full gang med det. Jeg var i innlegget mitt særlig opptatt av det som dreier seg om at vi trenger mer kunnskap. Jeg fikk litt mindre tid til lærerne, men jeg bruker gjerne anledningen nå.

Det som er en rød tråd i Trine Skei Grandes innlegg, er at vi er avhengig av at man bruker hodet og har det engasjementet som skal til for at kampen mot mobbing og for et godt læringsmiljø faktisk virker i siste ledd. Da hjelper det ikke å vedta all verdens planer eller noe som helst. Da er vi avhengig av at læreren og rektoren har kompetanse. Det er helt avgjørende for at vi skal lykkes.

Jeg er veldig opptatt av at både lærerutdanningen og det vi har av etter- og videreutdanningstilbud – og det som nå tilbys på rektorskolen – nettopp inneholder hvordan vi skal jobbe med et godt læringsmiljø. Så ligger det et godt opplegg på Utdanningsdirektoratets hjemmesider om hvordan man skal jobbe med et godt læringsmiljø, så alle skoler har egentlig en mulighet til raskt å sette i gang med dette, og alle lærere kan også gå inn og se der. (Presidenten klubber.) Det er nøkkelen rett og slett.

Trine Skei Grande (V) [11:01:49]: Da gjør jeg de to forslagene om til oversendelsesforslag.

Presidenten: Utenom taletid er det registrert.

Presidenten vil minne statsråden om at også hun må vente til hun får tildelt ordet.

Tord Lien (FrP) [11:02:07]: La meg begynne med å berømme statsråden for det som jeg opplever å være en noe mer konstruktiv tilnærming til opposisjonen enn den enkelte av hennes kolleger i komiteen har.

Tilsyn er viktig. Det mener også statsråden. Mange av de tilsynene vi har hatt, avdekker klare brudd på opplæringsloven – en arbeidsmiljølov som skal gjelde for elevene; elever som vi på Stortinget har pålagt å gå på skole. Men når vi vet at de tilsynene vi har hatt, stadig vekker avdekker brudd på opplæringsloven, hva skal til for at statsråden vil vurdere om disse bruddene på opplæringsloven skal få konsekvenser for skoleeieren? Hva skal til for at det skal få konsekvenser for skoleeie-

ren når skoleeieren gjentatte ganger bryter opplæringsloven?

Statsråd Kristin Halvorsen [11:03:07]: Det er ikke slik at det ikke er konsekvenser knyttet til brudd på lovverket, men det er heller ikke slik at det vi først og fremst jakter på når vi driver tilsyn, er skurker i Skole-Norge som vi kan ta på fersken, så vi virkelig får hengt dem ut til spott og spe. Tilsyn er et tiltak. De fleste som driver skole, ønsker å drive den skolen godt, men de vet ikke alltid hvordan de skal gjøre det, og de er ikke alltid oppmerksomme nok på hvordan lovverket er å forstå.

Tilsyn er et tiltak for å bevisstgjøre skolene på hvordan man følger loven, og hvordan man sørger for et godt læringsmiljø. Vi kommer ikke til å gi oss med tilsyn før de skolene som er plukket ut, har alt på plass, og det lærer opp skolene rundt også. Det skal også være veiledning knyttet til disse tilsynene, slik at skolene vet hva det forventes at de skal gjøre.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.
(Votering, se side 1663)

Sak nr. 2 [11:04:24]

Interpellasjon fra representanten Elisabeth Aspaker til kunnskapsministeren:

«I en SSB-gjennomgang høsten 2009 av internasjonale undersøkelser som omfatter norsk skole, forklares svake elevresultater med for lave krav og svak kultur for vurdering. Da Tidsbrukutvalget nylig overleverte sin innstilling, var hovedbudskapet fra utvalgslederen at den viktigste forutsetningen for god tidsbruk i skolen er ledelse, og at det er for lite ledelse på alle plan i norsk skole. Samtidig er det avdekket at en rekke kommuner har betydelige utfordringer når det gjelder oppfølging av kvaliteten i skolen, og det pekes på manglende skolefaglig kompetanse som årsak til dette.

Hva vil Regjeringen gjøre for å sikre norske elevers rett til tilpasset opplæring etter opplæringsloven uavhengig av bosted, og hvordan vil Regjeringen sikre at målsettingene i Kunnskapsløftet kan innfris for de elevene som går i skolen i dag?»

Elisabeth Aspaker (H) [11:05:50]: Denne interpellasjonen er inspirert av det faktum at norske kommuner i svært ulik grad viser seg i stand til å ta tak i de utfordringene skolen sliter med.

Kunnskapsløftet er et løfte til alle elever om at samfunnet skal legge til rette for at ulike elever skal gis like muligheter i skolen. Vektleggingen av grunnleggende ferdigheter er selve bunnplanken i den nye skolereformen samtidig som det understrekes at reformen skal lede til en langt mer systematisk kvalitetsoppfølging i skolen – av hensyn til elevene.

Det er viktig at endringer i skolen bygger på kun-

skap, og det er positivt at norsk utdanningsforskning nå begynner å få et volum som gir grunnlag for kvalifiserte råd til myndighetene når nye veivalg må gjøres. Vi vet etter hvert mye om hva som virker, og hva som ikke virker. Vi vet mye om hva slags skoleeierskap som løfter resultatene. Vi ser en ny trend i Skole-Norge: De kommunene som mest lojalt gjennomfører Kunnskapsløftet, drar fra de andre kommunene. Suksesskriterium nr. én er høye ambisjoner og systematisk kartlegging og oppfølging av elevenes læringsutbytte.

På et seminar om utdanningsforskning nylig understreket også forskerne selv at Norge har tatt lange steg i riktig retning når det gjelder bredde og mengde i skoleforskningen. Spørsmålet er hvor flinke vi er til å nyttiggjøre oss forskning slik at elevene møter en skole med evne til å lære og forbedre seg der det er åpenbare svakheter.

Siste nytt er at flere tv-kanaler har laget «reality»-fjernsyn fra norske klasserom. Det er det tydeligvis delte meninger om og har skapt stor debatt. Debatt er sunt og bør hilses velkommen av alle som er opptatt av skolen.

Det faktum at Norge ligger 40 pst. over OECD-gjennomsnittet i bevilgning pr. elev, men ikke makter å omsette denne økonomiske innsatsen i tilsvarende elevresultater, er kanskje en av de største utfordringene Norge står overfor. Altfor lenge har skolen vært arena for ulike eksperimenter og svingt i takt med ulike pedagogiske moteretninger. Norsk utdanningsforskning gikk lenge på sparebluss, men her er utviklingen heldigvis snudd. Det nye forskningsprogrammet, Utdanning 2020, i regi av Norges forskningsråd bærer dessuten bud om at skole- og utdanningsforskning fortsatt skal ha høy prioritet. Men det er et paradoks at vi ifølge forskerne fortsatt vet mer om det som ikke virker, enn det som virker, i møte med skolens hverdagsutfordringer.

Langs den norske skoleveien finner vi i dag en rekke varseltrekanter:

- Norske elever presterer fortsatt for dårlig sammenlignet med sine jevnaldrende i land vi kan sammenligne oss med, og de møtes med lave forventninger.
- Skolen plages av tidstyveri og bruker tid på mye annet enn kunnskap.
- Altfor mange elever opplever mobbing på skolen.
- Skoleledelse har ikke hatt fokus, og skoleeierne er ikke nok på ballen.
- Tilsyn gjennomføres, men følges ikke opp, og får sjelden konsekvenser.

Høyre har ved flere anledninger advart mot en utvikling i retning av A-skoler og B-skoler. På seminaret i Norges forskningsråd opplevde jeg at forskerne langt på vei er enige med oss. De påviser klar forskjell mellom kommunenes evne til å følge opp når det avdekkes ulike former for svikt i skolen. Når nasjonale tilsyn har avdekket at 70 pst. av kommunene ikke har orden i alle skolesakene sine, er dette alvorlig, fordi elevene er prisgitt den skolen de går på. Noen få kommuner har gitt foreldre og elever rett til å velge skole, men disse kommunene er unntaket og ikke regelen i Norge.

Når resultatet av de nasjonale prøvene nå avslører at store kommuner systematisk har bedre elevresultater enn

små kommuner, og at dette gapet ser ut til å øke, er det funn nasjonale myndigheter ikke kan forholde seg likegyldig til. Utdanningsdirektoratet er bekymret, og da er kanskje også statsråden bekymret.

I en gjennomgang av internasjonale undersøkelser som inkluderer norsk skole, oppsummerte altså SSB sist høst med at hovedforklaringen på sviktende elevprestasjoner synes å være lavt læringstrykk og svak vurderingskultur i norsk skole.

Aftenposten hadde tidligere denne uken en sak om Ljan skole i Oslo, som er mestere i lesing. Hemmeligheten bak lesesuksessen er antakelig så enkel at elevene er blitt møtt med høye forventninger fra lærere, rektor og kommune. Skolen har samarbeidet tett med foreldrene og har hatt dem som nære allierte for å pushe elevene til å lese mer, ikke for å plage dem, men for å hjelpe dem, for lesing er nøkkelen til å beherske alle andre fag. Rektoren forteller at skolen har satsset bevisst og tungt på lesing som grunnkunnskap de siste årene, og ikke uventet har dette gitt resultater også i andre fag enn norsk. Tiårige Ninni Weisser Eide fra klasse 5S sa det så godt: «Av og til er det slitsomt, men når vi ser hvor gode resultater vi får, blir vi glade for at de gjorde det.»

Kunnskap kan ikke stappes inn i hodene på elevene. Skal kunnskap ha verdi, må den bearbeides og forstås for å kunne anvendes i andre situasjoner. Det synes åpenbart at norske elever bør jobbe mer, ikke mindre. Da er ikke tiden inne til å avskaffe lekser. Men jeg er enig med dem som sier at lekser elevene ikke har forutsetning for å mestre, og lekser som ikke gjennomgås av lærer etterpå, er meningsløse og sannsynligvis virker mot sin hensikt.

Nasjonale prøver er innført for å kunne etterprøve elevenes utvikling på helt sentrale fagområder. Oslo-skolen høster nå stadig bedre resultater. Jeg er overbevist om at det er nær sammenheng mellom den positive utviklingen og kommunens klart uttalte ambisjoner på skolens vegne og kommunens svært systematiske oppfølging av skoler, lærere og enkeltelever når det ikke går slik man hadde håpet. Både byrådet og utdanningsdirektøren er tydelige på at skolen skal og må ha som ambisjon at alle elever, uavhengig av egen og foreldres bakgrunn, skal gis samme mulighet til å lykkes i Oslo-skolen. Dette påvirker også kommunens ressurstildeling.

Det blir et stadig tydeligere bilde at kommuner og skoler som har tatt resultatene fra nasjonale prøver systematisk i bruk, også høster bedre resultater i neste runde. I Aftenposten tirsdag 2. februar uttalte statssekretær Lisbet Rugtvedt at skoler må få hjelp til å følge opp dårlige resultater, og videre at kommuner nå blir pålagt å følge med på skolerresultatene. Rugtvedt viste også til at alle kommuner skal lage en kvalitetsrapport som skal behandles av kommunestyrene. «Det kan bidra til at flere kommuner gjør det som gir suksess, nemlig å følge opp resultatene», sa statssekretæren.

Det er nye toner fra Regjeringen, som Høyre hilser velkommen. Men hva betyr det at kommunene skal følge med på skolerresultatene? Hvordan skal departementet faktisk forsikre seg om at kommunene gjør noe med dårlige resultater? Og hvorfor har ikke departementet en uttalt

strategi for hvordan man vil forholde seg til kommuner som ikke tar skolen tilstrekkelig på alvor?

Tidligere denne uken hadde jeg en samtale med en rektor i en kommune i det fylket jeg kommer fra. Der hadde man gjort seg noen betraktninger knyttet til at lokalpolitikere hadde fått seg forelagt gjennomsnittresultatet av de nasjonale prøvene for den kommunen. Men hva slags skole og hva slags kommune kan styre etter gjennomsnittresultater som kan dekke over store interne forskjeller? Skal lokalpolitikere bli gode, må de vite mer. Vi kan ikke styre norsk skole ut fra gjennomsnittsbetraktninger. Jeg er redd for at den kommunen ikke er noe særtilfelle. Jeg er redd for at alt det nesten hysteriet som er skapt rundt det at man ikke skal offentliggjøre resultatene, faktisk gjør at mange kommuner ikke greier å gi sine skolepolitikere god nok informasjon og godt nok beslutningsgrunnlag til at de kan gjøre sin jobb så godt som den overhodet burde gjøres. Jeg etterlyser faktisk at statsråden og utdanningsdirektørene gjør en jobb ved å presisere på hvilket nivå man skal sørge for at lokalpolitikere får tilgang til disse prøveresultatene, slik at de kan gjøre den jobben som foreldrene håper de kan gjøre, og som er den jobben de må gjøre hvis dette skal være et verktøy som skal komme elevene til gode, og som også skal være til hjelp for den enkelte skole som skal jobbe med sitt utgangspunkt, og det man sliter med. Så jeg føler at det regimet som er skapt rundt nasjonale prøver og måten de skal offentliggjøres på – koder osv. for å få tilgang – faktisk nå er i ferd med å bli et drawback og en ulempe for skolen, på den måten at man ikke får det beslutningsgrunnlaget og den opplyste debatten i skoleutvalgene og i kommunestyrene som er helt nødvendig hvis vi skal klare å løfte resultatene, ikke bare i kommuner, men også på enkeltskoler og på klassenivå.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:16:00]: Jeg har lyst til å starte med at selvsagt er det utfordringene i skolen som blir temaet når vi diskuterer dette i Stortinget. Men vi må tegne et bilde av det som skjer rundt omkring, og også ta med oss alt det utrolig bra arbeidet som foregår.

Jeg skiftet jobb for noen måneder siden, og det er en ting som slår meg som et stort paradoks. På den ene siden, når man reiser rundt i verden, eller det kommer internasjonale delegasjoner til Norge, så spør de om den norske og nordiske suksessen. Hva er det som gjør at dere kan ha et så godt velferdssamfunn, hva er det som gjør at det er så høy produktivitet, hva er det som gjør at man kan ha en økonomisk vekst – som jo ikke bare skyldes oljen, men at vi faktisk jobber ganske bra her i landet – og har et godt samfunn? Og så, når jeg da har skiftet felt, er det en jammerdal av resultater om hvor ille det står til i skolen, og hvor dårlige testresultater det er, osv. Jeg kan altså ikke skjønne at den jammerdalen kan skape det samfunnet som tross alt lykkes så bra.

Så utgangspunktet er at det gjøres mye som er både bra og riktig rundt omkring i norske skoler hver eneste dag, og at det er det vi må oppmuntre. Til syvende og sist er vi avhengig av å ha folk der ute som vet at de gjør en god jobb. Det er det ene.

Det andre jeg har lyst til å understreke, er noe litt pus-sig – og som representanten Alsaker egentlig understreker når hun siterer denne tiåringen som syntes det var strevsomt å lese, men som ble glad etterpå: Det er strevsomt å lære! Det er altså ikke sånn at å lære noe nytt er noe du får til uten å anstrenge deg. Det kan være et forbaska slit å lære seg noe nytt, men det er jo følelsen av å mestre stadig mer som gjør at mennesker vokser. Så vi må ikke gå rundt til Skole-Norge og si at nå må dere slappe av litt, for her er det bare kos. Det er slitsomt å lære, det er utrolig moro, og det er blandingen av slit og moro som gjør at en er et menneske som kan bidra.

Resultatene av de nasjonale prøvene er offentlige. Det vi ikke gjør, er å offentliggjøre dem gjennom rangering. Det som kan være en utfordring i noen kommuner, er at av hensyn til personvernet offentliggjøres ikke resultatene på en del små skoler, fordi man til syvende og sist kanskje kan finne ut resultatene til enkeltelever. Det er de eneste begrensningene som settes.

Jeg har fulgt med i mediene på hvordan man diskuterer resultatet av de nasjonale prøvene. Det er mye rart, men det er ofte sånn at en enkelt skole her og der henges ut den ene eller den andre veien. Det kan være desimaler som skiller en som blir kåret til den beste skolen i en kommune, og en som blir kåret til den dårligste. Det er en litt lite opplyst debatt om hvordan man skal bruke de nasjonale prøvene.

Jeg skal gjerne se på hvordan man nå diskuterer kvaliteten i skolen lokalt, for jeg tror at man både kan overtolke og feiltolke resultatene fra de nasjonale prøvene. Det er viktig å vite hvordan man leser dem for å få ut de opplysningene som kan si noe om hvordan måten skolen jobber på, utgjør en forskjell i elevenes utvikling. Jeg kommer gjerne tilbake til hvordan vi skal gjøre det.

Så til det vi har av forskning og kunnskap om læring: Heldigvis foregår det en betydelig og viktig forskning. Jeg tror at mange av resultatene presenteres med flere spørsmålsteget enn nødvendig, for en del ting vet vi – det har representanten Alsaker rett i – om hva som er avgjørende, f.eks. lærerens rolle. Til syvende og sist vet vi at det å ha en lærer som klarer møtet med eleven på en sånn måte at man oppmuntrer til læring, tar tak i ungens utfordringer, gjør opplæringen relevant, bruker flere læringsmetoder, er en naturlig og trygg autoritet, har styring – og at man har en god rektor, som i tillegg følger opp – er nøkkelen.

Det er derfor lærerutdanningen er så viktig. Det er derfor mentorordning for ferske lærere er så viktig. Det er derfor etter- og videreutdanning for lærere er så viktig. Det er derfor rektorskolen, som vi nå har et betydelig antall elever på, og der elevtallet kommer til å øke, er så viktig.

Vi har lagt fram mange meldinger for Stortinget om det som dreier seg om kvaliteten i skolen og hvordan vi skal sikre elevenes rettigheter. Både meldingen Kvalitet i skolen, meldingen Utdanningslinja og meldingen Læreren – Rollen og utdanningen viser de tiltakene vi har satt i verk.

Jeg vil bare understreke på nytt hvor viktig satsingen på lærerne er. Vi har et unikt samarbeid, GNIST, der mange parter er med, f.eks. KS og Utdanningsforbundet, også for å rekruttere gode folk til å velge lærerskolen. Vi er nå i

gang med den nye lærerutdanningen, som skal være i to trinn rundt omkring, og det er viktig at vi klarer å holde søkningen, som økte mye i fjor, på et høyt nivå.

Så til Tidsbrukutvalget, som representanten Aspaker var innom. Også der understrekes det hvor viktig og avgjørende skoleledelse er for hva man konsentrerer seg om i en arbeidssituasjon. Det understrekes hvor viktig det er at man får tid nettopp til opplæring, og hvordan man bør rydde unna andre tidstyver i skolehverdagen for å sørge for at man har tid nettopp til å følge opp hver enkelt elev.

Så til noe av det som er en utfordring i forbindelse med resultatet av de nasjonale prøvene og andre kunnskaper vi har om hvordan skolehverdagen ser ut. Et kjennetegn som vi finner, er jo at små kommuner her sliter med å følge opp skolene sine på samme måte som store kommuner. Jeg tror det er en stor utfordring for oss: Hvordan skal vi støtte opp om de kommunene som hver for seg har lite ressurser til å lage den systematikken som store kommuner kan gjennomføre, men som kanskje gjennom samarbeid – kanskje med sterkere oppfølging fra oss og fra Utdanningsdirektoratet – mye mer systematisk kan jobbe med å vurdere de resultatene man har, vurdere kvaliteten i skolen, satse systematisk både i forhold til hvordan man sørger for at lærerne får påfyll og kompetanse, og hvordan man i alle ledd kan heve kvaliteten?

Ut fra sånn som jeg foreløpig oppsummerer de nasjonale prøvene, er det den største utfordringen vi har, nemlig hvordan vi støtter og hjelper de mindre kommunene. For mange av de tingene som representanten Alsaker er innom, er oppleste og vedtatte allmenne sannheter i Skole-Norge, f.eks. at vi har en altfor dårlig vurderingskultur. Vurdering handler jo ikke bare om å si at du er en slask, eller så fint det går. Det handler om å gi tydelig tilbakemelding på hva det er man mestrer, hva det er man kan strekke seg etter, og hvordan man skal jobbe for å komme videre. Det er noe som preger ikke bare Skole-Norge – antakelig preger det samfunnet i sin helhet. Men det er i hvert fall sånn at lærere sier at de får for dårlig konkret tilbakemelding fra rektor, rektor sier at de får for dårlig konkret tilbakemelding fra sine skoleeiere, altså kommunene, og elevene sier at de får for uklart tilbakemelding fra lærerne. Det er også en av de tingene som tas opp i Tidsbrukutvalget. Her er det jo ikke mengden vurdering, altså hvor mange sider læreren skriver om eleven, som er det viktigste. Her er det jo tydelig, konkret vurdering som er avgjørende.

Vi har mange ulike planer på gang for å følge opp dette; vi har diverse programmer. Men jeg har bare lyst til å si to ord om tilsyn til slutt. Det er helt opplagt at det er for mange skoler som oppfatter lovverket for utydelig, ikke helt vet hva de skal gjøre for å etterleve det, og det er for mange som ikke har nok oppmerksomhet på det. Tilsyn er et tiltak. (Presidenten klubber.) Det vi nå gjør i 2010 og 2011, er jo å sørge for ikke å avslutte tilsyn før de sakene er lukket. (Presidenten klubber.) Tilsyn er en måte å veilede på og å gi råd også videre. (Presidenten klubber.)

Presidenten: Presidenten må minne om at taletiden for lengst er over. Presidenten må også minne statsråden om at interpellanten heter Aspaker og ikke Alsaker.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:26:39]: Beklager. Det vet jeg godt, president!

Presidenten: Det er veldig bra. Det var også en representant her ved navn Alsaker, men det er noen år siden.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:26:44]: Ja, det er det. Det er utrolig hvor mange år jeg har vært her!

Elisabeth Aspaker (H) [11:26:54]: Kunnskapsministeren har utvilsomt helt rett i at det er mye som er bra i norsk skole, og vi må for all del ikke reparere det som fungerer. Men det som ikke fungerer, har vi etter mitt skjønn en rett og en plikt til å oppholde oss med og prøve å gjøre noe med.

Jeg er også enig i den understrekningen som statsråden gjør når det gjelder læreren, og der har vi jo forskning så det holder som bekrefter og understreker at det er den aller viktigste innsatsfaktoren vi har i skolen. Men samtidig ser vi jo at tilgangen på etter- og videreutdanning og måten lærere blir fulgt opp – føler seg ivaretatt – varierer svært mye. I et slikt rekrutteringsperspektiv er det klart at vi her også har en stor utfordring knyttet til at de profesjonelle skoleeierne som tar godt vare på lærerne, alltid kommer til å få lærere, og at de mindre profesjonelle kanskje må stille bak i køen – og vi kan også få forskjeller som følge av det.

Så var statsråden også inne på ledelseskjeden, for der må alle ledd fungere. Skoleeieren må lede, rektor må lede, og læreren må lede i klasserommet. Også på dette punktet må vi vel si at i hvilken grad man har tatt dette inn over seg og prioriterer det, nok også er svært varierende.

Så sa også forskerne noe til oss da vi var på dette seminaret, om hva man styrte norsk skole etter. De var opptatt av at vi har mye målstyring i norsk skole, og så spør de hvor konkret det egentlig er, sammenliknet med de kommunene som nå er veldig tydelige på, nesten nede på enkeltelever, å sette mål for elevene og styre etter elevprestasjoner som man ønsker skal forbedres der de ikke er gode nok. Og så sier de at sannsynligvis kan noe av framgangen i noen av de kommunene som gjør det best, tilskrives at man er så konkret at man nå setter andre typer mål for hvordan skolen skal utvikle seg, og for hva man skal måle etter.

Statsråden var også inne på at vi har hatt mange stortingsmeldinger om skolen i forrige periode. Jeg er enig i det, men vi må jo sørge for at stortingsmeldingen også omsettes i praksis. Det er den vanskelige veien fra gode formuleringer og ting vi er enige om er viktig, og over til praksisfeltet som er kanskje den aller største utfordringen.

Jeg vil gjerne utfordre statsråden, når vi nå ser at kommunene har så forskjellig evne til å følge opp og til å gi råd, og til å være veiledere for det som kanskje er en av de viktigste tjenestene i samfunnet, nemlig det å drive skolen: På hvilken måte kan utdanningsdirektøren bli et enda viktigere verktøy inn mot de kommunene – kanskje de minste – som har de største utfordringene, og som heller ikke har den kompetansen

om bord som man burde hatt for å kunne styre skolen godt?

Statsråd Kristin Halvorsen [11:30:22]: Stikkordene for den jobben som jeg er i full gang med å gjøre, er å hjelpe Skole-Norge med å gjennomføre det vi vet er riktig, det som er innholdet i de reformene som er vedtatt, og støtte opp under det arbeidet som skjer ute. Det er ikke å finne på noe nytt. En reform er ikke en reform hvis den bare eksisterer mellom Stortinget, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet. Vi må sørge for at vår kunnskap om hvordan det skal jobbes, er der ute, hvor det jobbes hver eneste dag, og vi må støtte opp.

Vi er nå i gang med å systematisere den kunnskapen som de nasjonale prøvene gir oss. Det tegner det bildet som jeg var inno i stad, at de mindre kommunene har noen betydelige utfordringer. Det er selvfølgelig også mange andre funn. Jeg jobber nå for å se hvordan vi kan jobbe systematisk for å støtte opp om de kommunene som har de største utfordringene, og hvordan vi kan sørge for at Utdanningsdirektoratet og utdanningsdirektøren i fylkene er med på det arbeidet. Det er helt opplagt at en del kommuner trenger veiledning. De trenger også hjelp og støtte til å gjøre en bedre jobb.

Så til et par andre ting som er avgjørende. Representanten Aspaker illustrerer egentlig skiftene i norsk utdanningspolitikk veldig godt selv i det innlegget hun hadde. En viktig del av tankegangen som Kristin Clemet sto for, var at man skulle delegerer mest mulig, man skulle sørge for at hver enkelt skole var den som lagde læreplanene osv. Nå er det litt mer et rop om at man trekker det tilbake igjen. Jeg tror at for mange av de mindre kommunene har det vært delegert for mye, og det har vært for store forventninger. Mange lærere sier at f.eks. jobbingen med læreplanene har vært enormt tidkrevende rundt omkring på skolene. Det er et sterkt ønske om å få mer hjelp til hvordan man kan gå fram, og ikke nødvendigvis at man må jobbe seg igjennom dette og lage undervisningsoppleggene selv.

Her er det utrolig viktig at man finner et balansepunkt også lokalt. Jeg syns jo det er rart hvis en skoleeier f.eks. på kommunenivå diskuterer enkeltelevers opplegg. Det er opplagt at skolen, læreren og rektoren har ansvaret for det. Men at skoleeieren går inn og diskuterer kvaliteten i skolen og hva som er årsaken til ulike resultater, er viktig.

Anna Ljunggren (A) [11:33:55]: Jeg vil takke interpellanten for å ha satt kvalitet i skolen på dagsordenen her i denne sal.

Det er mange aspekter man kan gå inn på i interpellasjonen og mange kommentarer man kan knytte til problemstillingene som tas opp. Det er et ganske omfattende tema.

Jeg vil begynne med å snakke litt om læreren, fordi læreren er skolens viktigste ressurs. Uten dedikerte lærere som har høy kompetanse innenfor undervisningsfeltet sitt, kan vi vanskelig oppnå høy kvalitet i den norske skolen. Derfor igangsettes det en ny lærerutdanning fra høsten av. Den vil utdanne bedre lærere. Det er også opprettet flere plasser på lærerhøgskolene, og vi har en rekrutteringskam-

panje, GNIST, som har ført til at flere ungdommer søker seg til dette viktige yrket.

Jeg er glad for at tidligere kunnskapsminister Bård Vegar Solhjell satte ned Tidsbrukutvalget for å få en oversikt over hva lærerne bruker tiden sin på. Vi er klar over at lærerne er presset på tid, og at forventningene fra samfunnet til denne yrkesgruppen er stor. I tillegg ønsker vi at skolen skal ta seg av så mye annet enn bare å undervise i de grunnleggende ferdighetene. Jeg ser helt klart at dette er en utfordring. Vi må frigjøre tid til læreren, slik at tiden brukes på undervisning og ikke andre ting.

Som dette utvalget konkluderer med, må skoleeier og skoleleder legge til rette for at relevant kompetanse fra andre yrkesgrupper blir benyttet i skolen, yrkesgrupper som sosionomer, barnevernspedagoger og flere helsesøstre. Men skolen må også rekruttere folk fra næringslivet til brøkstillinger eller heltidsstillinger i skolen.

Samarbeidet mellom skole og hjem er viktig for at lærerens tid ikke skal brukes til å passe på at elevene f.eks. kommer tidsnok til timen, men at læreren kan starte undervisningen når den egentlig skal det. Mange foreldre vil i større grad involvere seg i skolen. Dette må skolen og skoleeieren ta på alvor. Det er spesielt utfordringer i overgangen til ungdomsskolen eller videregående opplæring, men vi vet at selv om barna blir større, vil foreldrene vite hva skolen gjør for å få bedre læring, bedre kvalitet og trivsel i skolen.

Det har lenge vært varslet en reformpause i norsk skole. Dette støtter Tidsbrukutvalget, og det er noe også Arbeiderpartiet er enig i. Det vil ta tid før Kunnskapsløftet får satt seg. Men en reformpause betyr jo ikke en utviklingspause. Tidene forandrer seg stadig, og det vil hele tiden være behov for justeringer.

I likhet med interpellanten er jeg opptatt av at Kunnskapsløftet skal være bærebjelken i norsk skole. Vi må sørge for at skolen i større grad følger opp vedtak som gjøres i denne sal. Da må tilsynsmyndighetene styrkes, og det må føres tilsyn med at skolene følger regelverket. Dette er i hovedsak Utdanningsdirektoratets oppgave. Departementet, sammen med direktoratet, skal se på hvordan avvik følges opp av fylkesmannen. Dette er veldig bra. For å sikre at alle får den samme undervisningen uansett hvor man bor, må man sikre lik oppfølgingspraksis over hele landet.

I Norge har vi mange små kommuner som har store utfordringer knyttet til å tiltrekke seg bl.a. nyutdannede lærere. Mange kommuner diskuterer ikke skolens innhold og kvaliteten i skolen i kommunestyrene i det hele tatt. Det handler stort sett om økonomi. Dette har ordførerne et særlig ansvar for. Jeg mener at kommunene bør ha strategier for kvalitetsutvikling i skolene som omfatter lederskolering, etter- og videreutdanning av lærere og oppfølging av resultater av nasjonale prøver. I tillegg er det behov for skolefaglig kompetanse i kommunene. Hvis en kommune scorer under gjennomsnittet på nasjonale prøver, må dette tas opp i kommunestyret og debatteres på lik linje med budsjettunderskudd. At elever ikke er sikret tilpasset opplæring og at Kunnskapsløftet ikke er fulgt opp i kommunene, er selvfølgelig et problem for Stortinget og

Regjeringen, og det må vi ta tak i, men mye av ansvaret ligger hos kommunene. Vi må gjøre skoleeiere og skoleledere i stand til å ta det viktige ansvaret for å gjøre den framtidige befolkning til gode og aktive samfunnsborgere. Tidsbrukutvalget foreslår også å styrke ledelsen i skolen, og de mener at god ledelse framstår som den viktigste forutsetningen for god tidsbruk i skolen. Det gjelder både skoleledelse og klasseledelse. Regjeringen har allerede styrket ledelsen i skolesektoren gjennom bl.a. ny rektorutdanning. Lederskolering er en forutsetning for gode skoler, som igjen rekrutterer gode lærere. Men vi må også se på flere tiltak.

Regjeringen og flertallet på Stortinget er opptatt av å sikre et kvalitativt godt utdanningsløp for alle, uavhengig av bosted, etnisk bakgrunn, kjønn eller økonomi. Det ligger til grunn for skolepolitikken som i dag føres.

Bente Thorsen (FrP) [11:39:15]: Først vil jeg takke representanten Aspaker for å ha reist en interpellasjon om utfordringene i norsk skole, men la oss ikke glemme at det også er mye bra.

Siden de internasjonale prøvene, som PISA, ble innført, har vi vært klar over at faglig utbytte og resultatene i skolen er forholdsvis svake. Det er heller ikke noe tegn til merkbar bedring av resultatene. Enkelte tester viser at det heller går dårligere, målt over flere år. Vi ligger også under OECD-gjennomsnittet ifølge PISA-undersøkelsen fra 2006. Når vi så i tillegg legger til grunn at vi bruker ca. 40 pst. mer ressurser enn OECD-gjennomsnittet, er det på sin plass å ha fokus på hva som må gjøres for at elevene skal få bedre faglig utbytte av sin skolegang. Det viser seg at det å ligge i verdenstoppen på bruk av penger i skolen, overhodet ikke har resultert i at vi ligger i verdenstoppen når det gjelder resultater. Det vitner om at det må endringer til, og i så måte er problemstillingene i interpellasjonen dessverre fremdeles aktuelle.

At elevene får oppfylt retten til tilpasset opplæring, er bl.a. veldig avhengig av lærernes dyktighet til å vurdere den enkelte elevens behov, i klasseledelse og formidlings-evne, og samtidig er det ikke til å komme forbi at kommunens økonomi også kan ha betydning. Da er det opp til det enkelte kommunestyret å bevilge penger til skolesektoren – i de aller fleste tilfellene i sterk konkurranse med mange andre lovpålagte og nødvendige oppgaver. Fremskrittspartiet går derfor inn for statlig finansiering av skolen, gitt etter kriterier der den enkelte elevs behov er en faktor i finansieringen. Dette vil også gi en bedre forutsetning for at norske elever får lik rett til tilpasset opplæring, uavhengig av bosted.

Fremskrittspartiet vil også ha fritt skolevalg og åpner for flere private skoler, slik at foresatte selv kan velge hvilken skole de vil at barna deres skal gå på. Dette vil gi et mangfold av skoler og gi konkurranse til fordel for elevene. I tillegg til et mangfold av skoler, tror Fremskrittspartiet på en større grad av tilrettelagt undervisning og valgfrie praksisfag. Fremskrittspartiet har merket seg og er glad for at statsråden har kommet med positive signaler i så måte.

Dagbladet skriver 1. februar i år at de siste fem årene har antallet elever som får spesialundervisning, økt med

over 30 pst. Det er synd at det må gå så langt som til bruk av spesialundervisning. Skolen må på et tidligere stadium ta hensyn til og undervise elevene etter deres evner og forutsetninger. Det blir fra flere hold hevdet at lærerne ukritisk gir positiv tilbakemelding til eleven uansett hva resultatet er på barnetrinnet. I St.meld. nr. 30 for 2003–2004, Kultur for læring, kommer det fram at elevene møter for lave krav til resultater. I meldingen står det at lærerne må sørge for «tilstrekkelig ytre trykk» i læringen. Karakterer og riktige tilbakemeldinger er motiverende.

Når barn skal begynne i skolen, har de som oftest store forventninger til det som skal skje og gleder seg til å lære å lese og skrive. Læreviljen er med andre ord på topp, og viljen til å repetere øvelser i lesing og skriving slik at det sitter, blir en naturlig del av læringsprosessen. I stedet opplever barn at læreren ofte gir en rosende og lite presis tilbakemelding som i liten grad er læringsstøttende, uansett kvaliteten på elevens arbeid. Da er kanskje eleven allerede på et lavere nivå i læringsprosessen enn man burde være, og viktig observasjon om at eleven har behov for veiledning og faglig støtte er ikke blitt oppdaget eller grepet fatt i, uten at læreren skal lastes for det, da dette er en av de pedagogiske metodene som brukes og er godkjent i undervisningen i Norge i dag.

Med den kunnskapen som allerede finnes for hva som ikke virker, er det forhåpentligvis etter hvert blitt stor politisk vilje til å ta i bruk kunnskap om hva som virker i skolen, og det snarest mulig. Fremskrittspartiet mener at tidlig innsats allerede på barnetrinnet er av vital betydning for at elevene skal ha best og mest mulig læringsutbytte og har også mange ganger tidligere satt søkelyset på å fremme flere gode forslag som kunne bedret resultatene og gitt bedre tilrettelagt undervisning i skolen. Flere gode forslag vil det komme fra Fremskrittspartiet i forbindelse med St.meld. nr. 44 for 2008–2009, Utdanningslinja. Jeg regner med at vi skal få en grundig og god prosess på den og komme fram til en god plan.

Svein Harberg (H) [11:44:25]: Vi har mange gode debatter om skole for tiden, og det er veldig gøy, spesielt for oss som sitter i komiteen og arbeider med akkurat det. Vi ser fram til å diskutere meldingen Utdanningslinja, som jo er en oppfølging av begge de sakene vi diskuterer her i salen i dag. Der skal det legges de store linjene. Det er mitt ønske at vi i denne sal aldri må slutte å ha kontinuerlig fokus på kvaliteten i undervisningen. Da blir det gjerne slik som statsråden sa, at vi griper fatt i de tingene vi ser ikke fungerer. Det blir en konsekvens av at det er vår oppgave å ta ansvar når vi ser at noe ikke fungerer.

Jeg er også enig med statsråden i at det gjøres en flott innsats i norsk skole. Det er veldig mange gode medarbeidere, det er veldig mange som arbeider godt og systematisk, og det er mange som går fornøyd ut av skolen. Samtidig har jeg erfaring med – ikke noen god erfaring, og det er ingen god opplevelse – at det slett ikke alltid er den konkrete kunnskapen som gjør at en har lyktes når det gjelder skolen i de enkelte kommuner. Er det slik at det er det vi tror vi er gode på, vi er gode på?

Jeg har hatt den store glede å være ordfører i en kom-

mune. Da kommer du nær skolen, da kommer du nær elevene, og du har stor fokus på kunnskap og mulighetene for barna. Det er kjempespennende. Men jeg opplevde også at vi satt og trodde og mente – uten å ha konkrete tilbakemeldinger. Derfor er det flott at det med konkret og systematisk oppfølging settes på dagsordenen i dag. I min kommune tok vi i bruk to grep helt systematisk. Det ene var resultatene fra de nasjonale prøvene, som vi brøt ned så langt vi kunne uten at det gikk ut over integritet og personvern. Det andre var elevundersøkelser. Vi opplevde to ting. For det første fikk vi bekreftet det vi gjorde godt, og da kunne vi gjøre mer av det. Men vi fikk også noen skremmende opplevelser. Helt konkret, så hadde vi et lokalsamfunn i kommunen som hadde fått ny skole – masse skryt og flott engasjement blant foreldre og blant lærere. Men da elevundersøkelsen kom, viste det seg at det var den skolen der elevene opplevde mest utrygghet og mobbing. Det var en kjempeoverraskelse for oss alle. Vi hadde ikke den minste anelse om det. Vi brukte derimot skolen som eksempel på hvordan det skal gjøres. Etter denne opplevelsen bestemte vi oss for at dette måtte gjøres systematisk – elevundersøkelser systematisk, koble inn foreldrene systematisk, og se det opp mot resultatene av nasjonale prøver. Vi opplevde et fantastisk løft rundt denne skolen, for sånn skulle det ikke være neste gang, og sånn var det ikke neste gang. Da var de plutselig på topp når det gjaldt elevtilfredsheten og tryggheten ved å gå på skolen. Vi opplevde at andre skoler, som vi rent faglig trodde var blant de beste i kommunen, slett ikke var blant de beste i kommunen når vi brøt ned resultatene fra nasjonale prøver.

Dette forteller jeg for – nær sagt – å være et sannhetsvitne på at systematisk testing, systematisk evaluering og konkret bruk av det virkelig er en god hjelp. Når det snakkes her fra talerstolen om lik oppfølging, så rykker det litt i meg, for jeg vet at hadde vi kjørt lik oppfølging på disse skolene, så hadde vi ikke oppnådd de resultatene vi gjorde, på bakgrunn av den kunnskapen vi fikk. Men gjennom å ha individuell oppfølging kunne vi gi lik mulighet, slik at elevene kunne gå ut og oppleve mestring, være klar for et utdanningsløp som de følte de kunne takle, og gjøre gode valg.

Til slutt, bare en liten kommentar til ordbruken til statsråden, som snakker om skoler som «henges ut». Ja, noen misbruker alltid statistikk og tall. Jeg tror det er viktig at vi som politikere snakker om at skolene gis en mulighet til å gripe fatt i de utfordringene de har. Det er ingen som henges ut, men det er noen som konkret får hjelp til å se på de tingene som ikke fungerer. Det skaper muligheter, det kan skape engasjement, og det kan skape trygghet, både hos elever, lærere og foreldre, for at dette er en skole som vil det beste for barna og som gir dem mulighet for mestring.

Aksel Hagen (SV) [11:49:28]: Svein Harberg holdt et innlegg som etter min mening skilte seg ganske kraftig ut fra Aspakers interpellasjon og innlegg. Det setter jeg veldig pris på. Det var et innlegg som hadde en positiv og offensiv tilnærming. Jeg har en mistanke om at det skyl-

des at Harberg selv har vært ordfører, har vært skoleeier. Da får en ofte denne tilnærmingen, heldigvis, til denne utfordringen.

Norsk skole er i framgang, og vi må være forsiktige med systematisk å lete etter de dårlige evalueringene, for bildet er mer sammensatt og mangfoldig. For det er feil – vi kommer godt ut, også i mange evalueringer, f.eks. knyttet til modenhet, kreativitet, relasjonskompetanse og trivsel. For det andre er det så kontraproduktivt hver dag å gi lærere, elever og skoleeiere – som kommune og fylkeskommune – beskjed om at dette fungerer ikke, dere gjør en altfor dårlig jobb. Det er faktisk en del lærere som kaller dette for mobbing.

Men norsk skoledebatt er også i framgang, både politisk og faglig. Mange har blitt bedre, ikke minst ved at vi nå nærmer oss feltet på en litt mer spennende og åpen måte. Ut fra dette utvikles det akkurat nå mye ny, god politikk – det tror jeg hele komiteen faktisk er enig i. Det er en faglig politisk omforenhet bak mye av det som skjer. Det overordnede grepet nå er å justere og foredle Kunnskapsløftet. Det er veldig godt å se at Høyre også er i framgang og i stor grad er med på det som nå skjer, bl.a. ved å *angre på* at høyresiden tettet igjen alle tilløp til valgfrihet i ungdomsskolen, at det smale teorifokuset løses opp. Erfaringskunnskap og praktiske ferdigheter løftes nå opp og fram på en langt mer offensiv måte enn det som var tilfellet bare for noen år siden. Ikke minst frafallsdebatten er med på å gi denne positive dreiningen og oppåpningen av debatten, som vi så sårt trenger.

Men det skurrer litt fortsatt. Dette med svartmaling, undervurdering, er nevnt. Vi skal være litt forsiktige med å trekke raske konklusjoner ut fra det at en kommune mangler rutiner, program og planer – for all del, det skal være på plass når vi ber om at det skal være på plass, men det er ikke automatisk et sikkert tegn på at da er det krise der ute, bare fordi rutinen og planen mangler. La oss nærme oss det på en litt mer åpen måte. Jeg syns statsråden i sitt innlegg fortalte oss på en veldig god måte hva et tilsyn er ment å være. For nettopp gjennom tilsyn avdekker vi at noe mangler, og samtidig gir det en genuin mulighet til sammen å begynne å reflektere – for det første å få det formelle på plass, men ikke minst å få en god praksis på plass. Og da er det viktig, for all del, at skoleeieren kommer tettere innpå, slik som det blir sagt i KS-kretser nå for tida. Ære være folk i kommunestyre og fylkesting som går inn på nettet, skriver ut disse dataene som ligger der, tar dem i veska og går inn i kommunestyresalen og fylkestingssalen og virkelig begynner å diskutere skole. Men skal den diskusjonen bli god, må underlaget for den politiske diskusjonen være noe langt mer enn bare utskrifter av hva slags karakterer elever har fått på noen slike tester.

SV er ikke redd slike karakterutskrifter, men poenget er at det ligger så begrenset informasjon i den typen utskrifter. Og når politikere som i utgangspunktet ikke er noe særlig gode på feltet, får bare den typen informasjon, ser vi jo i praksis at det kan gi ganske mange dårlige debatter om hva en faktisk skal gjøre for å foredle skolen og gjøre den bedre.

Så vil jeg komme litt tilbake til noe som jeg for ett mi-

nutt siden roste Høyre for, nemlig dette med å sette mer fokus på yrkesfag. Noe av det utspillet minner meg imidlertid litt om egen opplevelse i ungdomsskolen, da vi hadde klassedelinga for fullt, der vi satt i gymsalen, der foreldre og elever ble ropt opp, og så gikk vi flokkvis ut og fikk klar beskjed alle sammen om hvem som hadde de flinke elevene og kunne ta den vanskeligste kursplanen, og nedover, slik at man virkelig fikk rangert oss. Hvis vi er opp-tatt av at vi ikke skal reproducere sosiale forskjeller, må vi være veldig forsiktige slik at vi nå ikke får en pendel-svingning tilbake, der vi gjør yrkesfag til den enkle, lite motstandsfulle veien fram mot et vitnemål. Vi reduserer frafall, men vi kan på den måten også bidra til at vi reproducerer sosiale forskjeller i enda større grad enn i dag, og vi kan bidra til at vi får ut elever som ikke vil klare seg i arbeidslivet.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:54:44]: Det har de siste åra vært stort fokus på elevresultatene i norsk skole, og det har vært en omfattende reformiver blant de mange statsråder. Jeg er glad for at vi nå har en regjering som senker skuldrene litt med hensyn til innføring av nye reformer, men som prøver å rette opp og justere det som er gjort feil tidligere.

Det er viktig å fokusere på skole og kunnskap. Kunnskap er tross alt nøkkelen til høyere utdanning og muligheten for framtidig verdiskaping. Det som imidlertid har vært litt trist, er at det voldsomme fokuset på teoretisk kunnskap, bl.a. under Kunnskapsløftet, og delvis under Reform 94, har ført til at vi har støtt fra oss en del elever på veien.

Reform 94 sørget for opplæringsrett til alle, men det førte også til mer teoretisering av bl.a. yrkesfagene. Det er vel og bra, men med innføringen av Kunnskapsløftet ble dette ytterligere forsterket. Det er derfor litt pussig at Høyre, som med sin kunnskapsminister dro gjennom Kunnskapsløftet, nå er bekymret for dem som faller igjennom i det skoleløpet de sjøl har tatt initiativ til, og lurer på om vi driver med god nok tilpasset opplæring.

Det er ikke nasjonale prøver i seg sjøl som gjør norsk skole bedre. Det er kartleggingsprøver og enkeltresultater som gjør det mulig for den enkelte lærer å gi tilpasset opplæring for den enkelte elev.

Senterpartiet er opptatt av gode teoretiske kunnskaper og støtter tidlig innsats for lesing, skriving osv., men vi er også opptatt av å ha en tilpasset opplæring for dem som er mer praktisk anlagt. Disse elevene har det ikke bare bra i grunnskolen i dag. Det handler altså ikke bare om videregående skole, som Høyre prater om, men det handler absolutt også om grunnskolen. Derfor er det viktig nå å justere kursen i tråd med de erfaringene som daglig gjøres i norske klasserom, og tette hullene i den reformen som er satt på skinnene.

Det viktigste for å sikre elevers rett til tilpasset opplæring er, som interpellanten peker på, god ledelse – god ledelse både fra skoleeier, fra rektor og fra den enkelte lærer.

Det er likevel i det enkelte klasserom undervisningen foregår, og jeg er derfor svært glad for at Regjeringa til

høsten setter i gang med ny lærerutdanning der en i mye større grad vektlegger elevkunnskap og pedagogikk. Varierte metoder, tidlig innsats og god elevkunnskap er svært viktig for å ta tak i utfordringene for den enkelte elev tidlig.

Så må det også ses på hvilke endringer vi må gjøre i læreplaner, i eksamensordninger osv., slik at vi gir elevene sjansen til å vise sine ferdigheter på en god og rettferdig måte. Jeg ser derfor fram til behandlingen av stortingsmeldingen om utdanningslinja, som antakelig vil komme tilbake til noen av de problemstillingene som interpellanten reiser her i dag.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt presidentplassen.

Dagrun Eriksen (KrF) [11:58:15]: Først og fremst vil jeg takke interpellanten for at hun tar opp et både bredt og spennende tema. Derfor blir også denne debatten litt springende med hensyn til hvor en havner fra partienes side. Men jeg tror at vi har grunnlaget felles, nemlig at vår enhetsskole skal gi alle elever like muligheter til å få kunnskap i grunnleggende ferdigheter. Det innebærer at alle elever skal ha rett til tilpasset opplæring etter opplæringsloven, uavhengig av hvor man bor.

Og så kunne vi egentlig ha avsluttet diskusjonen, men den går jo litt videre enn som så. For jeg tror det er et problem at begrepet «tilpasset opplæring» ofte blir mer et ønske og et honnørord enn noe man klarer å fylle med reelt innhold. Mange av de tiltakene som blir foreslått i skolen, blir ofte begrunnet i at man ønsker tilpasset opplæring, uten at det nødvendigvis finnes faglige argumenter for at dette vil skje. Det henger nok også sammen med – som vi ble gjort oppmerksom på i et seminar som komiteen var på – at tilpasset opplæring både er et formål, et prinsipp og et virkemiddel – alt på en gang – og som man antakelig hadde strøket på i en oppgave hvis man skulle prøve å argumentere for. Og da har vi i utgangspunktet en stor utfordring foran oss.

Nå har vi igjen havnet i en diskusjon om åpenhet eller ikke åpenhet om nasjonale prøver. Jeg har lyst til å gi et lite spark til mine gamle kolleger i regjeringspartiene: Vi kan ikke strande alle diskusjoner på at vi tror løsningen ligger i full åpenhet eller full lukkethet. Jeg tror det er mer variert enn som så, og jeg tror debatten strander på feil grunnlag.

Da komiteen hadde seminaret sammen med Forskningsrådet, fikk vi noen utfordringer i forhold til hvordan tilpasset opplæring realiseres i den ordinære undervisningen. Man pekte der på at de store forskjellene lå både mellom skoler og mellom lærere på skolen. Da var det særlig relatert til klasseledelse, strukturen som undervisningen fulgte, relasjonen til elevene, den faglige kompetansen og ikke minst det faglige engasjementet. Det er vanskelig å gi et entydig svar på hva som gir best tilpasset opplæring. Men utdanningsforskningen advarer oss mot at man kanskje nå mer bruker metoder som overlater elevene til seg selv, og at det da er de mest sårbare elevene som faller igjennom.

Vi har både i forrige og i denne perioden snakket om

at tidlig innsats er viktig. Hvis vi ser på tallene, ser vi at det klarer vi ikke. Vi har minst spesialundervisning på de tidligste trinnene, men når vi kommer til ungdomsskolen, øker det. Da tror jeg ikke at økt antall teoritimer er veien å gå, kanskje spesielt ikke når vi ser at blant de mest sårbare elevene som har ekstra behov, finner vi 70 pst. gutter. Det sier meg noe om at vi har laget et skoleløp hvor det er ganske mange som ikke får utviklet sine evner. Da tenker jeg spesielt på praktiske evner som de elevene innehar – ofte har de ressurser i seg og kan være enestående.

Vi kjenner sikkert selv fra skolen opplevelsen av at læreren er viktig. Jeg er enig med statsråden i at en mentorordning er viktig. Problemet er at den skal integreres i en allerede full hverdag. Kristelig Folkeparti ønsker seg en obligatorisk mentorordning hvor man får redusert leseplikt det første året, slik at man får satt det i system, som gjør at man får en god start inn i dette.

Interpellanten viste også til Tidsbrukutvalgets innstilling. Jeg vil til sist si litt om lærerens mange roller. Vi må ikke innbille oss at skolen bare er en liten øy, uten forbindelse til det som faktisk skjer rundt i samfunnet. Skolen gjenspeiler alt det som samfunnet vårt har av utfordringer. Det betyr at lærerne i dag har fått utrolig mange flere roller enn det de kanskje hadde før. Et barns behov for voksenkontakt, en å snakke med, en som ser, stopper ikke utenfor skoledøra. Lærerne har fått i oppgave å ivareta noe av det som kanskje samfunnet tidligere selv håndterte. Derfor tror jeg at for å klare å få til dette og få til en mer tilpasset opplæring som er rettet mot den enkelte elev, trenger vi hjemmene og familiene med på laget – bare som et hjertesukk til slutt.

Henning Warloe (H) [12:03:34]: Dette er en svært interessant debatt, og vi blir ikke ferdig med den her i dag, det er jeg helt sikker på. Én ting er å diskutere ulike konkrete tiltak, og kanskje også personlige erfaringer, en annen ting er å diskutere selve grunnlaget for å kunne ha en debatt som dette, og grunnlaget for beslutninger som må gjøres rundt omkring i de mange store og små kommuner i Norge, som jo er skoleeierne. Jeg er helt overbevist om at statsråden – selv om hun kanskje ikke formulerte det slik jeg ville ha gjort det – var inne på problemet, nemlig: Hva gjør vi med de små kommunene i Norge som ikke har kompetansen, ikke har ressursene til å være gode nok skoleeiere? Og statsråden sa: Hvordan skal vi klare å hjelpe disse kommunene? Det er mulig at problemet er så stort at løsningen rett og slett ligger i større kommuner, for når man ser på kravene til kompetanse på en rekke områder – det blir utenfor denne debatten, naturligvis – er det helt åpenbart, for alle som vil se, at de aller minste kommunene kommer til kort, uansett. Hvis man fra statens side skal hjelpe dem så mye at man i praksis får en statlig overstyring av de små kommunene, har man gjort Kommune-Norge en stor bjørnetjeneste.

Statsråden startet med å si at hun hadde vært finansminister og hadde hatt kontakt med en rekke internasjonale delegasjoner som var så fascinert av den norske suksessen. Jeg ble da nær sagt tvunget til å tenke tilbake på tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland, som hadde slag-

ordet «Det er typisk norsk å være god». Jeg synes det er et forferdelig kvalmende slagord. Det er så selvskrytende. Det er naturligvis alltid kjekt å høre det, men sannsynligvis er det mer typisk norsk å *tro* at vi er så veldig gode. Vi har altså verdens dyreste skole. Det er flott, for verdens rikeste land har råd til å holde seg med verdens dyreste skole. Det burde da egentlig være ganske naturlig å forvente at vi på det grunnlaget skulle kunne få verdens beste skole. Men det har vi altså ikke, selv om mange i Norge lenge trodde det, sannsynligvis. Jeg vil ikke her rippe opp i hvilke partier på Stortinget som var imot at Norge skulle delta i internasjonale prøver. Det hadde vi ikke behov for, mente man tydeligvis. Det var først da vi fikk resultatene fra de internasjonale prøvene på bordet, at det gikk opp for norske skolepolitikere og kanskje også for offentligheten at vi ikke var så gode som vi trodde. Derfor er det helt åpenbart at prøver og testing, selv om enkelte oppfatter det som negativt, er et helt nødvendig virkemiddel for å få resultater på bordet, resultater som gir et beslutningsgrunnlag for å iverksette tiltak for å bli bedre. Skal man kunne forbedre seg, må man først og fremst vite hvor man står. Da kan det ikke være sånn som Aksel Hagen sa, at enkelte oppfatter det å fokusere på resultater og stille krav som mobbing. Det er jo det motsatte – å ikke stille krav, ikke fokusere på resultater – som er det verste av alt. Hvis vi får en sånn kultur i skolen at det blir farlig å snakke om hvordan man gjør det, da har vi et stort problem i norsk skole.

Flere i denne debatten har vært inne på det seminaret som vi fra komiteen hadde hos Forskningsrådet, et særdeles interessant seminar. Jeg vil tro at noen av de resultatene som ble presentert fra forskerne, må ha vært litt deprime- rende å høre for regjeringspartienes representanter. Det er altså ikke slik at forskningen dokumenterer det man ofte tror, ut fra et politisk ståsted. Poenget for oss i Høyre er i alle fall kartlegging, resultater, åpenhet, forventninger og krav. Dette kan være tydelig fra skoleeierens side, dersom skoleeieren har interesse for og kompetanse til å kunne ta det ansvaret på alvor.

Jeg husker veldig godt at jeg for ca. ti år siden som skolepolitiker på vegne av Høyre gang på gang fremmet forslag i Bergen bystyre om at det årlig skulle framlegges en kvalitetsmelding for Bergen-skolene. Det rød-grønne byrådet sa nei gang på gang – ikke engang en kvalitets- melding, slik at vi årlig kunne ha én debatt om kvalite- ten i Bergen-skolen, ønsket man å være med på. Det kom først på plass med et borgerlig byråd. Derfor var jeg vel- dig glad for å høre Anna Ljunggrens klare synspunkter på hvorfor det er viktig at en skoleeier i en kommune har en klar strategi og er villig til å diskutere kvalitet.

Elisabeth Aspaker (H) [12:08:55]: Jeg har lyst til å takke for en reflektert debatt, selv om noen følte seg fristet til å starte debatten på utdanningslinjen i dag – for vi har vært langt inne i den debatten også.

Jeg opplever at vi har hatt et bredt fokus her, men jeg har lyst til å si at jeg i dag også opplever at statsråden har beveget seg. Hun har en langt mer nyansert omtale av betydningen av nasjonale prøver, hvordan de faktisk kan

spille en vesentlig og viktig rolle i forhold til å heve kva- litet og fokusere på elevprestasjoner i skolen og hva det betyr.

Det var representanten Aksel Hagen som egentlig slapp katten ut av sekken i denne debatten. Han henfalt her til gammel, klassisk SV-retorikk. Det nytter altså ikke å være god på kreativitet og trivsel osv., hvis man ikke kan lese og regne og skrive – de grunnleggende ferdighetene. Jeg trodde faktisk vi var ferdige i denne salen med å ha en de- batt hvor vi satte dette opp mot hverandre. Man må fak- tisk beherske begge deler. Da nytter det ikke å slå seg til ro med at vi gjør det kjempegodt på demokrati og trivsel og alt det der, hvis fortsatt én av fem norske elever går ut av grunnskolen og ikke kan lese og skrive skikkelig, ikke er i stand til å fullføre videregående opplæring, ikke er i stand til å komme seg inn i arbeidslivet, og ikke er i stand til å mestre voksenlivet.

Det er ingen motsetning mellom det innlegget represen- tanten Svein Harberg holdt, og mitt innlegg. Vi er begge opptatt av at vi må vite og kunne mye om skolen for å kunne hjelpe skolen videre, enten vi snakker om enkelt- skoler eller vi snakker om hele kommuner som har et mer systemisk problem fordi man ikke greier å komme seg ut av den sumpen som andre kommuner med en annen type tilnærming greier.

Dette stortinget har vedtatt at norske elever har rett til tilpasset opplæring. Da kan ikke vi her i salen slå oss til ro med de forskjeller som vi nå ser konturene av ute i konge- riket. De kommunene som følger opp, sikrer barn mulig- het til sosial mobilitet, mens i andre kommuner er barna prisgitt foreldrenes bakgrunn og deres interesse for bar- nas skolegang. Da mislykkes vi med et av hovedmålene med Kunnskapsløftet, at ulike barn uansett utgangspunkt skal gis de samme mulighetene til å realisere sine evner og talenter. I tillegg til for dårlige basisferdigheter var det jo særlig her den sosialdemokratiske enhetsskolen feilet.

Jeg har lyst til å avslutte med å si at om kunnskapsmi- nisterens eget parti mener alvor med sitt slagord «Ulike mennesker. Like muligheter», må statsråden ta skoleeier- utfordringen på langt større alvor for å unngå at Skole- Norge skal utvikle seg til et Forskjells-Norge.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:12:08]: En del av denne debatten har vært preget av at komiteen har hatt et seminar – og den eneste som ikke har deltatt på det se- minaret, er jeg. Men etter hvert som debatten skred fram, har jeg skjønt hvilke forelesere som var der, og jeg kjen- ner godt den forskningen komiteen har blitt gjort kjent med. Da er det heller ikke så rart at det blir en litt spring- ende debatt, men det gir jo også et bilde av hva de ulike partiene vektlegger, og hvordan man tilnærmer seg skoledebatten.

At representanten Aspaker blir sår på grunn av inn- legget fra Aksel Hagen, tror jeg skyldes følgende: at han tillot seg å understreke at den teoretiseringen som vi ser både i yrkesfag og i ungdomsskolen, har Høyre og Høy- res kunnskapspolitikk et betydelig ansvar for. Nå ser vi at hele diskusjonen rundt frafall nettopp dreier seg om hvor- dan man skal gjøre utdanningen relevant på ungdomssko-

len og for yrkesfagene. Det skal vi komme tilbake til i mange sammenhenger.

Den andre saken som man må ta opp, er diskusjonen om at det skulle hindre læring å legge vekt på å ha godt læringsmiljø, eller at dette ikke henger sammen. Den diskusjonen har gått ut på dato. Vi skal glede oss over at det er høy trivsel i norsk skole, det er et godt utgangspunkt for at vi skal få bedre faglige resultater også. Men alle vet, på alle arbeidsplasser, at hvis det er et godt miljø og alle får lagt godsiden til, blir sett som mennesker og blir satt pris på, er det en bedre arbeidsplass, og man produserer mer også. Så la oss nå slutte med å si at den ene er for en læringsskole og den andre er for en skole som legger vekt på sosiale ferdigheter. Dette henger jo sammen, vi lever i en moderne verden.

Så synes jeg at innlegget til Svein Harberg er veldig interessant med tanke på at vi ikke ønsker at denne debatten skal foregå på Stortinget, men tett på den jobben som gjøres rundt omkring i Skole-Norge. Da er det ikke testene som er poenget, hvis de ikke brukes til noe og brukes fornuftig. Man må gjøre den jobben hele året mellom resultatene av de nasjonale prøvene – det er jo helt avgjørende for om man er i stand til å forandre seg. Jeg er redd for at mange har den holdning til tester, enten det er nasjonale prøver, eller andre typer prøver – kartleggingsprøvene – at ja, nå gjelder det å få det kartlagt. Så har vi kartlagt det, og så gjør vi ikke noe mer med det. De som har problemer på skolen, trenger ikke å bli fortalt det på orten forskjellige prøver. De trenger en lærer, ressurser og hjelp og støtte til faktisk å forbedre seg mellom alle prøvene.

(Presidenten klubber.)

Jeg har mye på hjertet, president, men jeg skjønner at min tid er ute for denne gang.

Presidenten: Debatten i sak nr. 2 er avsluttet.

Sak nr. 3 [12:15:34]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om lov om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven) (Innst. 129 L (2009–2010), jf. Prop. 17 L (2009–2010) og Ot.prp. nr. 111 (2008–2009))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 70 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte innenfor den fordelte taletid på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på ta-

lerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Steinar Gullvåg (A) [12:17:07] (ordfører for saken): Ordningen med avtalefestet pensjon ble opprettet allerede i 1988. Da var det en stor reform, som sikret arbeidstakerne som ønsket å forlate arbeidslivet før oppnådd aldersgrense, en tilleggspensjonsordning.

AFP-ordningen ble kjempet fram av norsk fagbevegelse, og det er neppe tilfeldig at ordningen så dagens lys da jappetida var over, ved innledningen til den norske bankkrisen, økonomisk nedgangstid og en sterkt økende arbeidsledighet. Det forholdet at mange arbeidstakere kunne avslutte sin arbeidsdag ved fylte 62 år, bidro også til å åpne arbeidslivet for mange unge mennesker som ellers ville ha møtt stengte dører.

Situasjonen i norsk arbeidsliv 22 år etter, når AFP-ordningen for privat sektor nå skal tilpasses vårt nye pensjonssystem, er en helt annen. Likevel har den visse likhetstrekk med det vi opplevde mot slutten av 1980-tallet. Forskjellen er at vi, på tross av økende arbeidsledighet akkurat nå, vil trenge all den arbeidskraften vi får over, når vi skal sikre velferden og dekke arbeidslivets behov i framtida. Derfor støtter den nye AFP-ordningen opp om et pensjonssystem som premierer dem står lenger i arbeid, altså de som ikke benytter seg av muligheten til å gå av ved fylte 62 år.

Også denne gang har arbeidslivets parter forhandlet fram en pensjonsavtale tilpasset en ny tid og nye utfordringer. Ordningen tar til å gjelde fra 2011, og den kjenne- tegnes ved at AFP øker ved utsatt uttak mellom 62 og 70 år. AFP utbetales livet ut, mens arbeidstakere mellom 62 og 67 år som tar ut pensjon, mottar et høyere beløp inntil fylte 67 år enn en jevn utbetalingsprofil ville ha tilsagt.

AFP skal fritt kunne kombineres med arbeidsinntekt – altså ingen avkorting. Kravet for å kunne få pensjon er at arbeidstakeren er ansatt i en bedrift som er med i avtalen, og at vedkommende har vært ansatt i en slik bedrift i minst sju av de ni siste årene.

Staten betaler $\frac{1}{3}$, arbeidsgiverne $\frac{2}{3}$ av pensjonen. Et fellesfond skal sikre arbeidsgivernes framtidige forpliktelser. Arbeidstakere som tar ut AFP etter 2011, får ytelser i tråd med den nye ordningen. Arbeidstakere som er født i årene fra 1944 til 1947, vil gradvis kunne fase inn den nye ordningen. De som er født i 1948, vil altså være første årskull som fullt ut kan benytte den nye AFP-ordningen.

Alle partier, utenom Fremskrittspartiet, støtter forslaget til felles AFP-ordning for alle tariffområdene i privat sektor. Flertallet i komiteen, med unntak av Høyre og Fremskrittspartiet, uttrykker dessuten sin anerkjennelse til partene i arbeidslivet og understreker betydningen av det trepartssamarbeidet som ligger til grunn for AFP-ordningen.

Avtalefestet pensjon – det ligger i navnet – er en framforhandlet pensjonsordning, betalt av partene i arbeidslivet nå som før, med statlig tilskott. Det innebærer at bedrifter og arbeidstakere utenfor LO, YS, NHO-området, Spekter eller finansnæringen ikke er tilsluttet AFP-ordningen. De har heller ikke betalt en eneste krone til den.

AFP er en av de viktigste fordelene organiserte arbeidstakere og bedrifter har opprettet for sine medlemmer. Fremskrittspartiet synes dette er urettferdig. Etter deres mening skal pensjonsordningen som organisasjonene i arbeidslivet har forhandlet fram og faktisk betaler, gjøres gjeldende for alle. Slik går de gratispassasjerenes ærend – de som aldri har vært interessert i å yte til fellesskapet, de som vil smi for seg selv, men som gjerne nyter godt av andres innsats. Slik sett blir Fremskrittspartiet mer likt seg selv når en valgkamp er over og de ikke lenger forsøker å gjøre inntrykk på organiserte arbeidstakere og bedrifter.

Jeg håper alle nå vil merke seg at den loven vi vedtar i dag, vil bli opphevet om Fremskrittspartiet mot formodning skulle få regjeringsmakt her til lands. Deretter vil vi få en minstepensjon til alle, med private pensjonsordninger for de bedrestilte som kan betale seg til de høyeste pensjonene. Dette er fremskrittspartisamfunnet på sitt verste – eller kanskje beste, alt etter som man ser det.

Fremskrittspartiet har større bekymring for de uorganiserte enn for de organiserte, og det er for så vidt ingen overraskelse. Det overraskende er argumentasjonen. Fremskrittspartiet hevder nemlig at AFP-ordningen faktisk er årsak til at mange arbeidsgivere nekter sine arbeidstakere tariffavtale.

Presidenten: Neste taler er Robert Eriksson, som har en taletid på inntil 15 minutter.

Robert Eriksson (FrP) [12:22:31] (komiteens leder): Vi behandler i dag en sak som er en viktig oppfølging av lønnsoppgjøret i 2008. Mye av debatten var egentlig i det offentlige rom under lønnsoppgjøret, men, som sagt, vi behandler i dag selve lovgivningen for å få dette på plass.

Intensjonen – som også saksordføreren var inne på – da man etablerte AFP, var å gi dem som var slitne, som var utslitt, og som hadde stått lenge i arbeidslivet, en verdig utgang av arbeidslivet, som et alternativ til uføretrygd. Dette ble kjempet igjennom av partene i arbeidslivet, av LO og arbeidstakerorganisasjonene, på slutten av 1980-tallet og på begynnelsen av 1990-tallet.

Den nye AFP-ordningen, som vi ser har kommet på plass i dag gjennom de nye lønnsforhandlingene og som en tilpasning til det nye pensjonssystemet – som Fremskrittspartiet har vært en sterk motstander av – er en stikk motsatt ordning. Her gir man alle som har tariffavtale, en tidligpensjonsordning som er subsidiert av staten. Det er riktig som saksordføreren sier, at dette vil føre til at de som står lengst i arbeid, vil komme best ut.

Den tradisjonelle sliteren vil altså ikke nyte godt av den nye ordningen. Hvorfor vil han ikke nyte godt av den? Dette gjelder spesielt dem som er lavtlønte, som har under middels inntekt, eller som rett og slett har en gjennomsnittlig industriarbeiderlønn. Tar man utgangspunkt i en industriarbeider som begynner å jobbe når han er 22 år, og som er utslitt når han er 62 år, vil han mest sannsynlig ha opptjent for lite til sin pensjonsbeholdning i det nye systemet, i AFP-systemet, noe som vil gjøre det nærmest umulig for ham, eller lite lønnsomt – kontoen er ikke stor nok – å gå av med AFP.

Dette er en av de store innvendingene og kritikken som Fremskrittspartiet har når det gjelder det nye systemet. Vi synes at man ikke ivaretar sliterne, som et punkt nr. 1. Man legger opp til en pensjonsordning som kun ivaretar dem med tariffavtale, og ordningen er subsidiert av staten.

Jeg registrerer med glede at det ikke bare er Fremskrittspartiet som har oppdaget denne urettferdigheten, og som er sterkt kritisk til denne diskrimineringen i velferds-systemet. YS, NHO, HSH og Akademikerne deler dette synet og mener at man bør gi det statlige bidraget også til andre. Med dagens nye system er det slik at alle opptjener pensjon basert på antall år man har vært i arbeidslivet, og på bakgrunn av inntekt fra år til år. Alle år teller altså med, basert på inntekt, mens de som har AFP-ordning, får – fra de begynner å jobbe og til de er 62 år – en ekstra pensjonsopptjening på 0,314 pst. En tredjedel av dette, dvs. 0,105 pst., finansieres/subsidieres av staten.

Hvorfor er det da riktig at Stortinget vedtar forskjeller i pensjonsopptjeningssystemet for f.eks. Kari og Trine, som begge er født i 1963, som har samme utdanning, og som har de samme arbeidsoppgavene, men i ulike bedrifter? Den eneste forskjellen er at den ene bedriften har tariffavtale, og den andre ikke. Jeg synes at generelle velferdsordninger bør vedtas i dette huset, og ikke gjennom tariffoppgjørene, og ordningene må være like for alle. Denne urettferdigheten vil Fremskrittspartiet til livs. Derfor er vi også stolte av at vi har et eget forslag om likebehandling av alle pensjonister.

Jeg må også si at jeg blir ganske rystet når jeg hører saksordføreren nærmest med fri tolkning fortelle hva som er fremskrittspartipolitikk. For det første kan han ikke i det hele tatt ha fått med seg hva som er fremskrittspartipolitikk; han kommer med nærmest fri diktning og synsing. Men det som sjokkerer meg aller mest, er at han fra denne talerstolen sier at Fremskrittspartiet løper gratispassasjerenes ærend, ærendet til dem som ikke yter til fellesskapet. Hva med de 700 000 arbeiderne i Norge som hver eneste dag går på jobb, betaler sin skatt, har samme inntekt som en som jobber i en bedrift med tariffavtale, og betaler akkurat like mye i skatt? Hvilke holdninger er det Arbeiderpartiet har til disse arbeiderne, når man kaller dem gratispassasjerer og sier at de ikke er med og yter til fellesskapet – når de betaler både sine skatter og sine avgifter gjennom det samme regimet? Det sier noe om holdningene som saksordføreren her framfører, holdninger som iallfall Fremskrittspartiet tar sterkt avstand fra, holdninger som vi synes er sterkt diskriminerende, og som bare bekrefter den diskriminering som foregår også i denne saken. Jeg håper og tror at saksordføreren sa feil i sitt innlegg, men ettersom han så tydelig la vekt på det, har han tydeligvis ikke misnakkert seg så veldig mye.

Hvis vi ser på den nye ordningen, hvem er det som taper mest på den? Jo, det er mange høyt utdannede kvinner som på mange måter følger den ideologi og den intensjon som Senterpartiet har forfektet, nemlig at man bosetter seg eller blir værende i distriktene og starter sin egen lille arbeidsplass, i privat sektor, med kanskje fem–seks ansatte. Det er ikke en bedrift med tariffavtale. Man får da ikke tilgang til den ekstra pensjonsopptjeningen. Hvordan kan

Senterpartiet og SV bli med på å legge til rette for et pensjonssystem og en ordning som straffer kvinner og menn som velger å praktisere den politikken disse partiene forfekter, nemlig å skape arbeidsplasser ute i Distrikts-Norge? Det er iallfall helt ubegripelig for meg, også når vi i en fersk analyse som Fafo foretok like før jul, ser at kvinner gjennomgående kommer dårligere ut enn menn. 44 pst. av mennene jobber i en bedrift med AFP, mot bare 37 pst. av kvinnene.

Fremskrittspartiet er som sagt opptatt av å sikre gode velferdsordninger, gode generelle velferdsordninger, og at det er likt for alle. Derfor håper jeg og tror nok også – hvis man skal tørre å spå noen år fram i tiden – at dette skal ha bærekraft i framtiden, men da vil man være helt avhengig av å få på plass den samme pensjonsopptjeningsprosenten. For det er det vi snakker om her, det nye systemet for alle sammen der staten ikke forskjellsbehandler folk basert på hvilken type arbeidsplass man jobber på. Der synes jeg både Akademikerne, YS og HSH har ført fram gode og viktige argumenter som jeg så gjerne skulle ha ønsket at Stortinget og komiteen hadde vektlagt i langt større grad enn hva man har gjort.

Jeg velger å stoppe der og vil med dette ta opp Fremskrittspartiets forslag som ligger i innstillingen. Vi vil også gå imot loven slik som den ligger i sin helhet.

Presidenten: Representanten Robert Eriksson har tatt opp det forslaget han refererte til.

Torbjørn Røe Isaksen (H) [12:31:39]: Høyre føler seg forpliktet av pensjonsforliket, og det er verdt å ha med seg hvorfor disse endringene i AFP-ordningen kommer. De kommer fordi et bredt flertall på Stortinget så at pensjonssystemet slik det var, ikke var bærekraftig, og at man måtte gjøre endringer, både for å sørge for at det ble bærekraftig gjennom generasjoner, og for å sørge for at det skulle lønne seg å stå lenger i arbeid.

Det er noen prinsipielle betenknninger ved AFP-ordningen som Høyre ikke legger skjul på at vi også har. For eksempel er det prinsipielt betenkelig at partene i arbeidslivet lager ordninger som gjelder for sine egne, men så får støtte fra felleskassen som vi alle betaler inn til. Det er prinsipielt betenkelig. Det er også prinsipielt betenkelig at AFP har vokst fra å være en ordning som skulle hjelpe nettopp sliterne, til å være en ordning som i dag omfatter langt, langt flere.

Høyre synes likevel ikke det er en riktig løsning å utvide AFP-ordningen til å gjelde flere. Vi føler oss som sagt forpliktet av pensjonsforliket. Derfor har vi ikke noen tilleggsmærknader, men stiller oss bak flertallets merknader i det store og det hele i denne saken, og kommer også til å støtte den. Det er viktig av hensyn til pensjonssystemet. Det er viktig fordi den nye AFP-ordningen som skisseres her, gjør at det blir lettere for flere å stå i arbeid. Og det gjør det uten at det går på bekostning av sliternes mulighet til å gå ut av arbeidslivet, selv om det vil lønne seg for dem å stå i arbeid litt lenger. Høyre stiller seg derfor bak flertallsmerknadene og har ikke annet å tilføye.

Karin Andersen (SV) [12:33:46]: Avtalefestet pensjon er en framforhandlet rettighet. Den er viktig for mange slitne arbeidstakere, og SV har vært en sterk forsvarer av avtalefestet pensjon, både i privat og i offentlig sektor.

Det er slik at den saken vi behandler i dag, også er et resultat ikke bare av pensjonsforlik i Stortinget, men også av en fornyet avtale mellom partene i arbeidslivet og staten. Jeg synes det er grunn til å merke seg at det er ett parti i denne salen som ikke respekterer den type avtaler. Det er et grunnleggende prinsipp for SV at vi respekterer den type avtaler, og jeg tror arbeidstakere skal merke seg at Fremskrittspartiet ikke har den type respekt.

Min tilnærming til dette er ikke slik at jeg ikke ser at det kan være noen problemer også i disse systemene som blir vedtatt. Men erfaringen, altså historien, tror jeg vi må ha med oss.

Min påstand er at det i stor grad er fagbevegelsen som har sivilisert dette landet. Fagbevegelsen har gjennom sin kamp, sammen med politiske partier, kjempet fram rettigheter som litt etter litt har blitt gjort til lov gjennom vedtak i dette huset. Men det er ikke slik at alle sosiale rettigheter i dette landet har blitt til her først, og at alle har fått rettighetene samtidig. Nei, det har vært sånn at fagbevegelsen mange ganger har kjempet fram slike rettigheter for seg og sine medlemmer, som igjen har kommet flere til gode.

Jeg ser ikke bort fra at det kan skje endringer her i framtida. Det er mange områder vi har gjort det på. Et eksempel som vi har jobbet veldig mye med i senere tid, er likestilling av turnus og skift. Det har vært en slik ordning, og som vi nå etter hvert har gjort endringer på, slik at de forskjellene som lå der, mellom ulike arbeidstakergrupper, nå er gjort til rettighet for alle. Sånn sett ser jeg på alle rettighetskampene som fagbevegelsen fører, som et viktig utgangspunkt for å kjempe videre for økte rettigheter for alle. Men jeg vil likevel understreke den solidariteten og den jobben som fagbevegelsen gjør, og viktigheten av medlemskapet i den for å stå bak og være sterke krefter for disse forandringene som mange trenger. Derfor er det utrolig viktig at man bygger opp om det.

Vi har endt opp med to litt ulike ordninger for AFP i privat og offentlig sektor. Men den vi behandler nå, for privat sektor, bygger i hovedsak på prinsippene i pensjonsforliket. Det som er en stor fordel med denne AFP-løsningen, er jo at man kan kombinere uttak av AFP med fortsatt helt eller delvis arbeid. Det gjør jo at man kan kombinere arbeid og pensjon på en måte som jeg er ganske sikker på at mange vil ha stor glede av, og at mange flere kan stå og vil stå i arbeidslivet enn hvis man ikke hadde hatt den muligheten.

Så er det også slik at den modellen vi legger oss på, er en påslagsmodell. Det betyr at det er en fordel for mange av dem som har tjent lite, og som får dette som et påslag oppå sin folketrygd, og ved det har muligheter til å gå av når de har behov for det.

Det er et bredt flertall som står bak dette. Det er en framforhandlet avtale mellom partene i arbeidslivet og staten. SV er veldig glad for at avtalefestet pensjon, og at vi

også får lovgrunnlaget for den, gjør at det skal bli mulig også for folk å forstå hva slags pensjonsmuligheter de har i framtida. Det tror jeg kanskje er litt utydelig for mange nå i disse overgangsfasene med ny og gammel pensjon. Den usikkerheten må vi nok antakeligvis leve med en stund fordi det blir mange overgangsordninger for ulike ordninger for mange arbeidstakere. Slik er det, men hovedprinsippet om at du skal kunne ta ut pensjon tidlig og kombinere det med arbeid, er en ordning som jeg mener vil komme veldig mange til gode, og som vil gjøre at flere kan arbeide litt. Det er bra både for den enkelte og for landet.

Arne Bergsvåg (Sp) [12:39:00]: At det er eit breitt fleirtal som står bak ny lov om statstilskot til arbeidstakarar som tek ut avtalefesta pensjon i privat sektor, har for Senterpartiet vore ei hovudsak. Eg vil òg rosa partane i arbeidslivet for å ha forhandla fram ei ny AFP-ordning i forlenginga av pensjonsreforma. Trepertssamarbeidet er ein viktig berebjelke i velferdssamfunnet og gir stabile og føreseielege vilkår for arbeidslivet.

Det er òg viktig å peika på at dette er ein rett arbeidstakarane har, ikkje ei plikt til å gå av. Levealderen i Noreg aukar. Me held oss stadig friskare og lever stadig lenger. Det er såleis ei sanning at me òg er arbeidsløse lenger. Derfor er det viktig at det blir lagt til rette for og stimulert til at arbeidstakarane kan stå i jobb lenger. Senterpartiet er derfor glad for at det no er råd å kombinera AFP med arbeid, og vidare at dersom ein utset uttaket, har ein moglegheit til å få ein høgare pensjon.

På nokre punkt er det råd å forstå argumenta frå mindretallet. Det gjeld særleg at lova ikkje omfattar alle i privat sektor. Det har for Senterpartiet vore eit av fleire hovudomsyn å vareta interessene til lågtlønne kvinner og sjølvstendig næringsdrivande. Det gjeld både i denne saka og i saka om pensjonsreforma. Som kjent baserer denne lova seg på trepartssamarbeidet mellom stat, arbeidsgivar og arbeidstakar og føreset einigheit mellom partane i arbeidslivet. Målet på lang sikt må derfor vera at ein får med dei resterande i privat sektor, men då ved at ein både er med og bidreg og kan ta ut pensjonar fullt ut.

Statsråd Hanne Bjurstrøm [12:41:18]: Arbeidet med å reformere pensjonssystemet har pågått sidan 2001, da regjeringa Stoltenberg I nedsatte Pensjonskommisjonen. I 2005 og 2007 inngikk Stortinget brede forlik om en pensjonsreform. I mai i fjor ble det fattet lovvedtak om nye regler for alderspensjon fra folketrygden. Enkelte tilpasninger i folketrygdens øvrige regelverk ble vedtatt i desember. Bare Fremskrittspartiet står nå utenfor forliket. Jeg er glad for at et bredt flertall står sammen i en sak som har så stor betydning for så mange, og som har et så langsiktig perspektiv. Gjennom pensjonsreforma har vi fått et mer bærekraftig pensjonssystem, som bidrar til å trygge fremtidens pensjoner.

Ny alderspensjon i folketrygden er bærebjelken i det nye pensjonssystemet. Med ny AFP i privat sektor faller en ny viktig brikke på plass. Avtalen som ble inngått i lønnsoppgjøret i 2008, innebar at også partene i arbeidslivet sluttet seg til prinsippene i pensjonsreforma i et nasjonalt

forlik. At pensjonssystemet stilles overfor utfordringer på grunn av en markert aldring av befolkningen, er felles for svært mange land. Vi er derfor ikke alene om å gjennomføre en pensjonsreform, men langt fra alle har gjennomført en så omfattende reform uten streiker og arbeidskonflikter. Den norske modellen med samarbeid og felles dialog mellom arbeidstakerorganisasjonene, arbeidsgiverorganisasjonene og myndighetene er en viktig årsak til at Norge lykkes i å nå frem til gode og fornuftige velferdsløsninger. I likhet med komiteen vil jeg således berømme partene i arbeidslivet for å ha blitt enige om en ny AFP-ordning, som understøtter prinsippene i pensjonsreforma, og som er i tråd med Stortingets pensjonsforlik i 2007.

Pensjonsreforma bidrar til å sikre fremtidens velferdsstat ved at det blir mer lønnsomt å arbeide. Forslaget til ny AFP i privat sektor innebærer, i motsetning til dagens ordning, at den årlige pensjonen vil øke ved å arbeide lenger enn til 62 år. Siden den nye ordningen stimulerer til arbeid, vil den bidra til å styrke pensjonssystemets bærekraft. Ny AFP kan fritt kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen avkortes. Dermed legges det godt til rette for en fleksibel overgang fra arbeid til pensjon.

Nye AFP bygger på de samme prinsippene som ny alderspensjon i folketrygden og er et viktig bidrag til et helhetlig samlet pensjonssystem. Jeg er derfor svært tilfreds med at flertallet i komiteen støtter forslaget til en ny AFP-tilskottslov.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Robert Eriksson (FrP) [12:44:05]: I 1997 kom det såkalte Jagland-brevet ut, der man vurderte bl.a. å trekke tilbake den statlige støtten til AFP-ordningen. Det var et tema som var oppe i lønnsoppgjøret, men ble forkastet, og resultatet av forhandlingene ble det vi ser i dag.

Hvis vi tar to mennesker med inntekt på 320 000 kr: Den ene jobber i en bedrift med tariffavtale, den andre jobber i en bedrift uten tariffavtale. Mener statsråden det er fornuftig at man da skal subsidiere den som jobber i en bedrift med tariffavtale, med 13 000 kr mer i året i årlig opplyst pensjon fordi de får en ekstra pensjonsopptjening? Er ikke det en diskriminering i det velferdssystemet vi har i dag?

Statsråd Hanne Bjurstrøm [12:45:04]: Som jeg understreket i mitt innlegg, har Regjeringa det syn at hovedsuksessen med vår velferdsmodell nettopp er bygd på det partssamarbeidet man har i den norske velferdsmodellen, mellom myndighetene, arbeidsgiver og arbeidstaker. Derfor mener vi også at dette systemet som man nå ser nedfestet gjennom AFP-ordningen, og som er forhandlet frem av partene i arbeidslivet, er den beste modellen som tjener den velferdsutviklingen. Det er bakgrunnen for at vi ønsker å fortsette å ha et system som har denne fordelene – som man kan si – som er fremforhandlet av partene i arbeidslivet.

Robert Eriksson (FrP) [12:45:44]: Da er jeg fristet til å stille et oppfølgingsspørsmål.

Jeg registrerer jo at det er Regjeringens åpenbare holdning at man skal bygge på det partssammensatte samarbeidet når man lager velferdsordninger. Er det da å forstå slik at det er underordnet for statsråden å ha samme velferdsordninger for dem som jobber i bedrifter som står utenfor det partssammensatte samarbeidet, dvs. om lag 700 000 ansatte i Norge? Synes hun det er helt greit at man har diskriminering og forskjellsbehandling i velferdsordningene? Vil det også være greit for statsråden om man går motsatt veg og aksepterer forskjellsbehandling?

Statsråd Hanne Bjurstrøm [12:46:26]: Når det gjelder hvorvidt den enkelte arbeidstaker omfattes av en AFP-ordning, er det altså avgjørende at man er medlem av et organisert arbeidsliv. Regjeringen ønsker å stimulere til økt deltakelse i det organiserte arbeidslivet. Det er også bakgrunnen for at man ser at man har denne type fordeler for dem som er i et organisert arbeidsliv.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

Anette Trettebergstuen (A) [12:47:08]: Det historiske forliket om den nye AFP-ordningen som Regjeringen og partene i arbeidslivet har kommet fram til, er bra for Norge, og det er bra for framtidens pensjonister.

Den nye pensjonsreformen legger opp til at sliterne sikres en verdig avgang fra arbeidslivet, og at samfunnet samtidig vil nyte godt av verdiskapingen som seniorene skal bidra med ved å skulle stå lenger i arbeid. Det er vi avhengige av, fordi vi lever stadig lenger i Norge, og fordi vi vil oppleve knapphet på arbeidskraft i framtida. Vi blir stadig flere eldre, og vi lever lenger. Det nye pensjonssystemet som snart innføres, tar hensyn til det. Samtidig vil altså Regjeringen at de som er slitne og ønsker å gå av ved 62 år, skal sikres en god pensjon og en inntekt man kan leve av.

Den løsningen som partene har forhandlet seg fram til i samarbeid med Regjeringen, er et godt kompromiss. Det sikrer hensynet til sliterne, samtidig som vi bygger et pensjonssystem der det lønner seg å jobbe.

Det er ingen selvfølge at den nye AFP-ordningen har kommet på plass. Ordningen er et ektefødt barn av arbeiderbevegelsens lange kamp for arbeidstakernes rettigheter.

Fremskrittspartiet står her i dag igjen alene, og som flere andre har sagt, løper de igjen gratispassasjerenes ærend. De viser mangel på respekt for trepartssamarbeidet og fagbevegelsens tradisjoner, metoder og de framforhandlede rettigheter til landets arbeidstakere. Fremskrittspartiets politikk er et slag mot fagbevegelsen. Men det er ikke noe nytt at Fremskrittspartiet vil svekke fagbevegelsen.

Regjeringen har siden den overtok i 2005, innfridd sine løfter til arbeidstakerne om å øke sysselsettingen og styrke velferden. Det første vi gjorde da vi kom i regjering, var å reversere de brutale endringene i arbeidsmiljøloven som høyresiden sto bak i forrige periode, og som ville svekket arbeidstakernes rettigheter og brutalisert arbeidslivet.

I debatten i dag er det viktig å minne om at Fremskrittspartiet står for og slåss for helt andre verdier enn arbeiderbevegelsen, og vanlige arbeidstakere vil tape stort på Fremskrittspartiets totale politikk.

Når Fremskrittspartiet i dag later som de ønsker bedre rettigheter til flere, er det viktig å minne om at deres primære syn på pensjon ville, dersom det ble gjennomført, innebære at alle ble minstepensjonister i folketrygden og måtte sørge for resten selv.

Vi husker alle resultatene av LOs partiutspørring før valget. På LOs 41 spørsmål ga høyresiden uttrykk for ønsket om økt bruk av midlertidige ansettelser, sterkt utvidet adgang til overtid og motstand mot kollektive forhandlinger.

Fremskrittspartiet kom verst ut når det gjaldt å ta vare på arbeidstakernes rettigheter. Det finner vi også igjen i partiprogrammet deres, der det f.eks. på side 7 står at Fremskrittspartiet ikke ønsker landsomfattende tariffavtaler, og at lønnsdannelsen skal skje bedriftsvis.

Det blir ikke likelønn, rettferdighet eller sikkerhet av at alle skal være sin egen lykkes smed.

Med så klar tale viser også Fremskrittspartiet sitt sanne ansikt når det gjelder forholdet til fagbevegelsen, til de framforhandlede rettighetene og til det kollektive systemet som er en så avgjørende del av den norske modellen. Her i dag viser de igjen at de ikke har respekt for nettopp dem som har sørget for at vi kommer så godt ut på alle statistikker, at vi har et godt og regulert arbeidsliv med høy sysselsetting, et pensjonssystem som stimulerer til å jobbe, og som tar vare på dem som ikke lenger kan. Men først og fremst viser Fremskrittspartiet mangel på respekt for det organiserte arbeidsliv, og det synes jeg er utrolig synd.

Martin Kolberg (A) [12:51:00]: Jeg vil si det slik at dette synes jeg er en veldig viktig debatt, fordi den er ytterst klargjørende i sin form og sitt innhold. Den avdekker et grunnleggende skille mellom høyresiden og sentrum-venstresiden i norsk politikk. Ikke minst for dem som fremdeles måtte være usikre på om Fremskrittspartiet er et høyreparti, er mindretallsmerkningen i innstillingen og komitélederens innlegg i dag egnet til å fjerne all form for tvil: Fremskrittspartiet er et høyreparti, i sin reneste form.

I Fremskrittspartiets merknader vises ingen respekt – som det allerede er blitt sagt – ingen takknemlighet, ingen forståelse overfor den historiske innsats som norsk fagbevegelse har gjort gjennom framforhandlingen av AFP-ordningen, og betydningen dette har hatt for at sliterne i norsk arbeidsliv i en årrekke har kunnet gå av med verdighet i en alder av 62 år. Det vises ingen forståelse for, eller kunnskap om, at AFP-ordningen har spart folketrygden og fellesskapet for utgifter til uføretrygd og bidratt til mer moderate lønnsoppgjør. Nei, tvert imot framstilles det som en uting at fagbevegelsen har forhandlet om pensjonsrettigheter for sine egne medlemmer.

Det er et viktig prinsipp som jeg har respekt for, at det er frivillig å fagorganisere seg i Norge. Men her i denne debatten blir dette prinsippet misbrukt. Vi hører en rørende omsorg for dem som ikke betaler kontingent og bidrar til et organisert arbeidsliv, dem som ikke tar ansvar for solidariske oppgjør, med fokus på samfunnsansvar, lavtlønns-

og likelønnsprofil. Og vi leser en argumentasjon om at det arbeidslivets parter og staten har forhandlet seg fram til, skal settes til side fordi det kan finnes enkelte bedrifter som angivelig ikke har råd til å inngå tariffavtaler med sine ansatte. Ordningene blir for dyre, hevdes det.

Da er spørsmålet: Hvor hadde det norske samfunnet stått hvis denne i og for seg gamle tenkningen på høyresiden igjen hadde blitt gjort gjeldende i denne salen? Dersom ethvert legitimt krav fra norske arbeidstakere om lønn og sosiale rettigheter uten videre kunne avvises med at noen bedriftseiere ikke hadde råd, hvor hadde vårt høyproduktive samfunn vært? Hvor hadde vårt relativt egalitære samfunn vært? Hvor hadde velferdsstaten stått i dag om en slik argumentasjon konsekvent skulle trumfe alle andre hensyn?

Fra Arbeiderpartiets og stortingsflertallets side har vi snakket og skrevet mye om «den norske modellen» de senere årene. Jeg vet at det har provosert mange på høyresiden. Men trepartssamarbeidet er en helt essensiell del av den norske modellen, med en samfunnsansvarlig fagbevegelse som selve kronjuvelen. Den har bidratt til å gi Norge en unik kombinasjon av lav ledighet, moderat prisstigning, høy produktivitet og god velstandsutvikling for det brede lag av folket. Å tro at dette vil fortsette, samtidig som man overkjører fagbevegelsen og tilsidesetter framforhandlede rettigheter, kan i beste fall kalles naivt.

Det vi i dag gjør, er å innfri statens forpliktelser i trepartsavtalen for privat sektor om tilpassing av AFP til et nytt pensjonssystem. Det er allerede sagt, men jeg gjentar det: La det ikke herske tvil om at det aller, aller meste av den store pensjonsreformen omfatter samtlige norske borgere. Det var samtidig helt nødvendig – og det vet alle opplyste i denne salen – å få fagbevegelsen med på en omlegging av AFP-ordningen for at den ikke skulle underminere den sterke stimulansen som pensjonsreformen gir til å kombinere arbeid og pensjon fra 62 år, etter den enkeltes ønske.

Dette lyktes altså. Igjen viste en samlet fagbevegelse samfunnsansvar. Vi fikk en god løsning. De som hele tiden har stilt seg på utsiden av denne historisk viktige reformen, som dypest sett handler om å sikre velferdsstatens framtid, får gjøre som de vil. Vi som tilhører de ansvarlige partiene, står ved inngåtte avtaler. Det er på den måten vi holder fast på den norske modellen og fører videre det beste i norsk tradisjon og i norsk samfunnsutvikling.

Sverre Myrli (A) [12:56:21]: Etter å ha hørt komitéleder Erikssons innlegg i starten på debatten er det sannelig påkrevd å få fram noe av historien bak dagens AFP, avtalefestet pensjon, som så dagens lys for over 20 år siden, og, som det het den gangen, skulle være en ordning for sliterne. Det var i utgangspunktet en ordning for sliterne i privat sektor. For hva var situasjonen? Jo, i privat sektor hadde en ingen andre muligheter til å gå av med pensjon før 67 år enn med uførepensjon. Det var altså arbeidstakere i Norge som hadde jobbet i 40, 45 og opp til 50 år, og som endte de siste åra med uførepensjon – et uverdigg system. Så fikk vi AFP. Alderen ble gradvis satt ned til 62 år, som gjorde at skogsarbeidere, industriarbeide-

re, bygningsarbeidere, renholdere og andre kunne avslutte et langt yrkesliv på en verdig måte. Etter hvert kom noen tilsvarende ordninger også i offentlig sektor, og alderen ble satt ned til 62 år både i privat og offentlig sektor.

AFP har vært en målrettet ordning. Mange undersøkelser viser jo det. Husk også at ordningen har vært finansiert av arbeidsgiverne og av arbeidstakerne sjøl, som faktisk ga avkall på lønnstillegg i flere lønnsoppgjør i privat sektor for å være med på delfinansieringen av AFP. I tillegg har staten bidratt. Alle tre parter har bidratt. Det er altså en avtalefestet ordning. Og det er helt frivillig om en ønsker å delta i det organiserte arbeidslivet.

Så får vi en ny pensjonsreform fra 2011, hvor hele pensjonssystemet endres. I dag er det slik at en først har avtalefestet pensjon fram til 67 år, og så trer alderspensjonen i folketrygden inn. I det nye systemet blir tenkningen helt motsatt. Alle i folketrygden kan ta ut alderspensjon fra 62 år, og så kommer AFP i tillegg. Derfor må regelverket endres. Det er det Stortinget nå i dag må gjøre, som en følge av det partene i privat sektor ble enige om i lønnsoppgjøret i 2008.

Dagens behandling er en veldig viktig brikke i pensjonspuslespillet. Vi får nå et nytt system. Staten betaler en tredjedel av AFP-kostnadene og arbeidsgiverne to tredjedeler. Fremskrittspartiet foreslår at det statlige bidraget til ordningen skal utvides til å gjelde alle pensjonister. Da må jeg virkelig stille spørsmålet: Hva skjer da med dem som jobber i bedrifter uten tariffavtale? Hvis staten skal betale en tredjedel, hvem skal betale resten? Skal staten da betale fullt for dem – apropos diskusjonen om forskjellsbehandling – eller skal de arbeidsgiverne tvinges til å innbetale to tredjedeler til en ordning som de i utgangspunktet ikke er med på fordi de ikke er organisert i en av arbeidsgiverorganisasjonene?

Dette henger ikke på greip, og det er ikke første gang vi virkelig ser hva Fremskrittspartiet mener i pensjonsspørsmål. En sier én ting og gjør noe annet i praksis. Tenk, Fremskrittspartiet er altså imot den nye folketrygden som vi får fra 2011, hvor folk nå gradvis kan trappe ned eller gå helt av ved 62 år, få AFP i tillegg og i tillegg jobbe så mye en vil! Det er Fremskrittspartiet imot!

Fremskrittspartiet sa før det siste stortingsvalget at de var de fagorganisertes parti. Fremskrittspartiet var lei av at LO samarbeidet med bestemte partier, fordi Fremskrittspartiet var et like godt talerør for arbeidsfolk og fagorganiserte. Jammen sa jeg smør! Det er i navnet – og i alle fall ikke i gavnet. I dag bør det gå ut bud til alle landets arbeidsfolk, alle landets fagorganiserte, som forteller hva Fremskrittspartiet foreslår og stemmer for i dag.

Thor Erik Forsberg (A) [13:01:36]: Når det er slik at Fremskrittspartiet i denne sal sier at LO og arbeidstakerorganisasjonene sørger for seg og sine, har man en dårlig politisk hukommelse. Det finnes nesten ikke en eneste arbeidstakerrettighet i dette landet som ikke har vært framkjempet av LO og de andre arbeidstakerorganisasjonene. Det er farlig for arbeidslivet hvis man begynner å premiere dem som velger ikke å være organisert, dem som

ikke velger å sørge for at vi har et arbeidsliv som er inkluderende. Men spørsmålet er også, hvis det er slik at vi skulle gå inn for å fjerne opparbeidede, framforhandlede rettigheter, hvordan vi da skal lykkes med å få et nytt solidaritetsalternativ eller som resultat et mer inkluderende arbeidsliv og et lavere sykefravær. Fagbevegelsen og Arbeiderpartiet har alltid kjempet for alle gjennom en sterk arbeidsmiljølov, pensjonsrettigheter og et godt organisert arbeidsliv.

Obligatorisk tjenestepensjon er et godt eksempel på den arbeidsdelingen som arbeiderbevegelsen har hatt. Fellesforbundet gikk i front i tarifforhandlingene og sørget for at deres medlemmer der hvor man er organisert, kunne få på plass en slik avtale. Deretter ble det en obligatorisk tjenestepensjonsordning for alle arbeidstakere.

Når 700 000 mennesker står utenfor, er det ikke slik at det er 700 000 gratispassasjerer. Både Regjeringen og arbeidstakerorganisasjonene ønsker alle disse 700 000 menneskene velkommen inn i AFP-ordningen og til å være en del av det organiserte arbeidsliv. Men istedenfor å rette den moralske, dirrende pekefingeren mot Regjeringen og arbeidstakerorganisasjonene burde kanskje Fremskrittspartiet rette den pekefingeren mot de arbeidsgiverne som sørger for at arbeidstakerne ikke tør å organisere seg. Særlig ute i den private tjenestesektor er det mange som har anonyme medlemskap i fagforeningene fordi man er redd for konsekvensene det kan ha ved å være åpen om at man er organisert. Hvis Fremskrittspartiet hadde vært villig til kanskje å bruke litt mer energi og kraft på disse useriøse arbeidsgiverne, kunne alle nyte godt av en god avtalefestet pensjon, slik at vi kan få et bedre arbeidsliv for alle. Det er ikke sant når Fremskrittspartiet sier at vi kun er opptatt av dem som er organisert. Vi sørger for gode arbeidstakerrettigheter for alle, men det må være slik at ved å bidra til et godt organisert arbeidsliv og være organisert får man også noe ekstra igjen. Det tjener fagbevegelsen på, det tjener næringslivet på, og det tjener hele samfunnet på.

Robert Eriksson (FrP) [13:04:43]: Man kunne kanskje ønske at man hadde hatt 15-minuttersinnlegget til slutt etter alt som er kommet fram i denne debatten. Men la meg gå fort igjennom en del av misforståelsene.

For det første vet representanten Sverre Myrli like godt som meg hva Fremskrittspartiet sto for da vi behandlet pensjonsreformen. Fremskrittspartiet har aldri sagt at man ikke skal ha en tidligpensjonsordning, og at man ikke skal ha et fleksibelt uttak av pensjon ved 62 år. Det ligger også inne i Fremskrittspartiets modell, og det vet Myrli utmerket godt.

I denne saken sier jo Fremskrittspartiet nettopp at alle sammen skal få lov til å gå av når man er 62 år og kombinere det med jobb. Men det vi synes er urettferdig, er at staten subsidierer pensjonsopptjeningen til noen, og at andre ikke får den samme opptjeningsprosenten. Det er grov diskriminering i de generelle velferdsordningene. Når representanten Kolberg minner oss på at dette er kjempet fram av fagbevegelsen nettopp for at sliterne skal kunne gå av når de er 62 år, tror jeg med respekt å melde at representanten Kolberg ikke har registrert konsekvensene

av egen politikk. Mange av de industriarbeiderne eller de tømmerhoggerne som Myrli trekker fram i sitt innlegg, vil ha for liten pensjonsbeholdning i den nye alderspensjonen eller ha for liten AFP-konto eller til sammen ha for liten pensjonsopptjening til at de kan gå av når de er 62 år hvis de er fullstendig utslitt. Nei, de må heller jobbe videre, alternativt over på uføretrygd. Det blir det stikk motsatte av det som Arbeiderpartiet og representanten Kolberg sier.

Så er det også slik at Fremskrittspartiet har respekt for de framforhandlede avtalene. Det sier også vi. De som har AFP, skal få denne opptjeningen. Men den tilleggsopptjeningen som staten driver og subsidierer, må også komme de andre til gode. Og når det snakkes om gratispassasjerer, blir jeg litt opprørt. Jeg lurar på hvilken definisjon flertallet i denne salen har på «gratispassasjerer». Det er jo slik – både i den tidligere og i den nye ordningen – at alle som er i arbeid og er skattebetalere, betaler inn til AFP-ordningen, altså finansierer den gjennom skatteseddelen. Men det er 700 000 som ikke får nytte godt av det. Det blir det samme som at alle sammen betaler for å kjøre trikk i Oslo, men bare halvparten får lov til å bli med trikken. Og det er vel ikke de som har betalt for billetten, som ikke får lov til å stige på, som er gratispassasjerer. Det blir i alle fall etter mitt skjønn å stille det fullstendig på hodet og ta det ut av sin sammenheng, og det viser bare hvor ulogisk det er.

Til slutt: Jeg synes det er avklarende det statsråden sa, at den sittende regjeringen kun er interessert i å lage en velferdspolitik for noen og dem som er fagorganiserte.

Steinar Gullvåg (A) [13:08:12]: Dette tegner på mange måter til å bli en opplevelsrik dag. Først opplever vi at Fremskrittspartiet kritiserer det forhold at AFP-ordningen – ja, pensjonsordningen i seg selv – bygger på det prinsipp at rettigheter bygges opp over tid, og at de som tar ut pensjonen senere enn de som tar ut pensjonen tidligere, får høyere utbetalinger. Dette er ganske oppsiktsvekkende, fordi det er i strid med forsikringsprinsippet i hele pensjonsordningen.

Så opplever vi at både Fremskrittspartiet og Høyre mener at det er prinsipielt betenkelig at staten yter sitt til en framforhandlet ordning, altså det trepartssamarbeidet som ligger til grunn for mange av våre viktige samfunnsreformer. Jeg antar derfor at de samme partiene er like prinsipielt betenkte over at staten faktisk er en part i IA-avtalen, som også er en ordning som bare omfatter det organiserte arbeidslivet.

Komitéleder Eriksson fra Fremskrittspartiet har i denne saken, som også i andre saker, demonstrert sin motstand mot det organiserte arbeidslivet, vel vitende om at det er fritt opp til alle å slutte seg til AFP-ordningen og det organiserte arbeidslivet. Fremskrittspartiet velger i stedet å sørge for dem som velger å stå utenfor, dem som ikke vil betale sitt til det organiserte fellesskapet. Dette er Fremskrittspartiets spesielle form for valgfrihet.

Men la oss ta partiet på alvor. Fremskrittspartiet hevder at AFP-ordningen faktisk er årsaken til at mange arbeidsgivere nekter sine arbeidstakere tariffavtale fordi AFP-ordningen er for kostbar. Særlig skal da dette gjelde små og

mellomstore bedrifter. Akkurat – her er det altså at hundene ligger begravd: Det blir for kostbart å gi arbeidstakerne en god pensjonsordning. Fremskrittspartiet later først som om de argumenterer for en tilleggspensjonsordning for alle, men så forstår de selvsagt at verken små eller store bedrifter slipper unna med det, snarere tvert om og bokstavelig talt. Derfor gjør Fremskrittspartiet som de alltid gjør i møte med økonomiske konsekvenser: De snur ryggen til og later som ingenting. Men nå er det heldigvis slutt på dobbeltkommunikasjonen.

Sverre Myrli (A) [13:11:17]: Robert Eriksson sa i sitt siste innlegg at jeg utmerket godt veit hva Fremskrittspartiet står for i disse spørsmålene. Nei, det veit jeg ikke utmerket godt, for det er kul umulig å skjønne hva Fremskrittspartiet mener i pensjonsspørsmål. I Pensjonskommisjonen, som jeg hadde gleden av å sitte i sjøl, foreslo Fremskrittspartiets representant en flat modell – og det var et godt gjennomarbeidet forslag; jeg var uenig i det, men forslaget var godt gjennomarbeidet: Alle skulle ha lik pensjon fra folketrygden, punktum finale. Det sto visstnok også i Fremskrittspartiets partiprogram. Men det brydde ikke Fremskrittspartiet seg noe om her i Stortinget da Stortinget behandlet endringene i alderspensjonen i folketrygden, som skal tre i kraft fra 2011. Nei, da mente plutselig Fremskrittspartiet at en skulle videreføre dagens alderspensjon i folketrygden, men foreta en del endringer. Rett skal være rett. Men som modell var det noe helt annet enn det Fremskrittspartiet tidligere hadde gått inn for. Så det er ikke greit å vite hva Fremskrittspartiet mener i disse spørsmålene.

Derfor blir jo også Fremskrittspartiets forslag i dag en merkverdighet. Det er greit å være uenig i den modellen som trer i kraft fra 2011. Men uansett må jo AFP-ordningen tilpasses folketrygden om en er imot den nye folketrygden aldri så mye.

Så foreslår altså Fremskrittspartiet, og det kan ikke være noe annet enn et misfoster av et forslag, at staten skal betale det samme tillegget til alle arbeidstakerne, og det er altså en tredjedel av kostnadene ved AFP. Jeg skjønner godt at Eriksson ikke svarer på det jeg utfordret ham på i mitt forrige innlegg: Hvem skal betale resten? Det har selvsagt ikke Fremskrittspartiet noe svar på, for det fins ikke noe svar på det. Det er to løsninger: Enten må den enkelte betale det – det blir jo voldsomt kostbart – eller så må staten betale det. Eller så må altså de arbeidsgiverne som ikke er med i det organiserte arbeidslivet, ikke er medlem av noen arbeidsgiverorganisasjon, tvinges til å betale de siste to tredjedelene for å finansiere AFP. Det er selvsagt helt urimelig å få på plass en slik modell i det hele tatt. Det veit Fremskrittspartiet. Som vanlig henger ikke Fremskrittspartiets pensjonspolitikken på greip.

Presidenten: Robert Eriksson har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Robert Eriksson (FrP) [13:14:11]: Bare helt kort til representanten Myrli. Det kan være en fordel å lese inn-

stillingen før man kommer med bombastiske utsagn om at sånn og sånn er Fremskrittspartiets politikk. I våre marknader står det at den andelen som staten i dag bruker på AFP, må omhandle «alle». Vi har tatt hensyn til det nye systemet der det i dag er inntekt ganger opptjeningsprosent ganger antall år delt på delingstallet ved uttakstidspunktet – en modell som Myrli kjenner godt. Den opptjeningsprosenten må økes for alle, slik at alle får den samme opptjeningen. Det er det Fremskrittspartiet har foreslått når det gjelder det statlige bidraget til AFP. Og så prøver Myrli å konstruere det slik at det er en to tredjedels effekt som har gått tapt. Den har vi ikke snakket om i det hele tatt. Vi har respektert at noen velger å organisere seg og noen velger å stå utenfor, og at de som organiserer seg, ønsker å finansiere en egen ordning. Det har også Fremskrittspartiet sagt er helt ok at de finansierer og betaler selv.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 1664)

Sak nr. 4 [13:15:20]

Interpellasjon fra representanten Per Arne Olsen til helse- og omsorgsministeren:

«Norge ligger langt fremme når det gjelder forskning, utvikling og behandling når det gjelder kreftområdet. Institusjoner som Radiumhospitalet, Oslo Cancer Cluster og Kreftregisteret har høstet betydelig internasjonal anerkjennelse. Undertegnede mener det er svært viktig at dette kompetansemiljøet og merkevaren blir styrket og videreutviklet, til det beste for pasientene og samfunnet. Helsevesenet er, og skal være, under konstant videreutvikling. Det er imidlertid viktig at endringsprosessene fører til en styrking av fagmiljøene, og ikke en forringelse av svært verdifull kompetanse og internasjonalt anerkjente merkevarer.

Hvordan vil statsråden sikre en god og fornuftig videreutvikling av de kompetansemiljøer som eksisterer knyttet til forskning, utvikling og behandling på kreftområdet, sett i lys av de kontinuerlige endringsprosesser som foregår i det norske helsevesen?»

Per Arne Olsen (FrP) [13:17:00]: Norge ligger langt fremme når det gjelder forskning, utvikling og behandling på kreftområdet. Institusjoner som Radiumhospitalet, Oslo Cancer Cluster og Kreftregisteret har høstet betydelig internasjonal anerkjennelse for sitt arbeid og sin kompetanse innen både forskning, utvikling og behandling av kreft. Det er derfor svært viktig at dette kompetansemiljøet og denne merkevaren blir styrket og ikke minst videreutviklet, til beste for pasientene og for samfunnet.

Kreft er en sykdom som oppleves av altfor mange mennesker hvert eneste år. I går kunne vi lese at Verdens helseorganisasjon frykter at over dobbelt så mange vil dø av kreft i 2030 sammenlignet med i dag. Dette forteller noe om det omfanget vi står overfor. Det å rammes av kreft er en enorm påkjenning for den enkelte, men også for pårørende, venner og familie. Med dette som bakteppe er det

nødvendig å stake ut veien videre for å sikre at Norge iva-
retar og videreutvikler den kompetansen man har knyttet
til behandling, lindring og forskning på kreftområdet.

Norge har alle forutsetninger for å være en svært sent-
ral aktør i kampen mot kreft, også i internasjonal sam-
menheng. Det har seg slik at det miljøet man har bygd
opp rundt Radiumhospitalet, faktisk er det eneste miljøet
i Europa som har blitt trukket fram på topp 20-listen over
de beste kompetansemiljøer på kreftområdet i verden.

Norge er et lite land, men med mange kloke hoder. Det
er et utsagn som sier at to hoder tenker bedre enn ett. Ak-
kurat det er et viktig element med tanke på videreutvik-
ling av kreft som et satsingsområde i Norge. Det å samle
de kloke hodene, de kloke kompetansemiljøene, vil selv-
sagt være av avgjørende betydning for hvor slagkraftig det
norske miljøet vil være innen kreftsatsingsområdet. For å
si det enkelt: Vi må ikke, nei vi kan ikke fragmentere den
kompetansen innenfor dette fagfeltet på en slik måte at
man mister verdifull kompetanseutvikling, verdifull kom-
petanseutveksling og oppbygging av fagmiljø. La meg der-
for få lov til å begynne med det som blir konklusjonen
min, nemlig at de tre viktigste pilarene i det norske kom-
petansemiljøet innen kreftområdet må etableres og forster-
kes. Det er altså Radiumhospitalet, Kreftregisteret og Oslo
Cancer Cluster, som er gjensidig avhengige av hverand-
res kompetanse for selv å kunne optimalisere sine mulig-
heter. Denne treenigheten innen kreftområdet må derfor
være selve fundamentet for det som allerede er et inter-
nasjonalt anerkjent kompetansemiljø. Jeg frykter at enkel-
te av endringsprosessene vi har i det norske helsevesenet,
vil kunne rive ned det som er i ferd med å bli et nasjonalt
kraftlokomotiv i kampen mot kreft – og et internasjonalt
lokomotiv, faktisk. Dette må vi som politikere sørge for at
ikke skjer.

Kreftregisteret spiller en betydelig rolle for kreftforsk-
ningen både i Norge og i utlandet, og det er avgjørende
at registeret er tett knyttet til de kliniske forskningsmil-
jøene. I Budsjett-innst. S. nr. 11 for 2001–2002 fastslo
en enstemmig sosialkomité at Kreftregisteret skulle være
en selvstendig institusjon i Radiumhospitalet, med et eget
styre og en egen budsjettpost på statsbudsjettet.

Nå ser vi igjen at debatten knyttet til Kreftregisteret
blusser opp. Jeg tror det er avgjørende viktig at Kreftregis-
teret er en selvstendig institusjon, med nære bånd til både
Radiumhospitalet og Oslo Cancer Cluster.

Kreftregisteret gjør – og har – en ekstremt viktig jobb
knyttet opp mot de relevante fagmiljøer, og jeg er be-
kymret for at en omlegging vil medføre dårligere struk-
tur og dårligere samhandling med de relevante parter.
Utfordringer knyttet til samhandling med internasjonale
og nasjonale forskningsmiljøer og risiko for inkonsis-
tens i data er noen av de bekymringene som jeg ønsker å
påpeke.

Etableringen av Oslo Cancer Cluster og et eget grunn-
forskningssenter på stamcelleforskning var to viktige etab-
leringer i videreutviklingen av den kompetanseoppbyggin-
gen som vi gjorde på kreftområdet. Oslo Cancer Cluster
er et inikt prosjekt, som sammen med Radiumhospitalet
og Kreftregisteret utgjør en helt spesiell organisering av et

kompetansemiljø som er i ferd med å bli verdensledende
på sitt felt.

Stamcelleforskning er et område som må forventes å
ha et langsiktig perspektiv når det gjelder måloppnåelse.
Det er nettopp derfor viktig at det fastsettes langsiktige og
gode rammevilkår for stamcellesenteret i Norge.

Jeg vil videre understreke at et stamcellesenter er mer
enn den bygningen som fysisk sett er senteret, og viser
til behovet for å utvikle og videreutvikle kunnskap på
fagfeltet.

Jeg er av den bestemte oppfatning at for å kunne gjøre
forskningsmiljøet på stamceller til et utviklende og ledende
miljø, vil det være helt nødvendig at senteret gis nød-
vendige ressurser til både å innhente kompetanse og vide-
reutvikle den kompetansen som allerede finnes i norske
fagmiljøer i dag. Jeg er av den oppfatning at satsing på
stamcellesenteret har vært underprioritert økonomisk av
den sittende regjering. Dette finner jeg svært uheldig og
vil derfor sterkt oppfordre helseministeren til å løfte dette
inn som et satsingsområde i statsbudsjettet for 2011.

Radiumhospitalet er mye mer enn en bygning, bare et
sykehus eller et helsetilbud. Radiumhospitalet er et sted
det er knyttet sterke følelser til for svært mange personer
i Norge. Radiumhospitalet er et sted hvor mange har fått
livet i gave. Radiumhospitalet er et sted hvor mange har
tatt et siste farvel med noen av sine nærmeste. Radium-
hospitalet er et sted hvor det er grått gledestårer, og hvor
sorgen over å miste noen man er glad i, har fått sitt ut-
spring. Radiumhospitalet er noe langt mer enn et sykehus.
Det er en nasjonal institusjon.

Radiumhospitalet er også en merkevare både nasjonalt
og ikke minst internasjonalt. Jeg registrerer at prosessen
knyttet til Oslo universitetssykehus nok en gang fremtvin-
ger en debatt som jeg trodde var lagt død av helsekomiteen
i forrige periode når man understreket viktigheten av å vi-
dereføre Radiumhospitalet som det innarbeidede og aner-
kjente merkevarenavnet det er. Det var derfor med stor
overraskelse jeg så hvordan dette var tenkt gjort fra Helse
Sør-Østs side, ved å «gjemme bort» navnet på utkaste-
ne til forskjellig informasjonsmaterieell som jeg har fått ta
del i. Det er vanskelig å finne et ord som er parlamenta-
risk korrekt, men samtidig sterkt nok for å beskrive hva
jeg mener om dette. Det er i alle fall svært uheldig at en
merkevare som Radiumhospitalet blir undergravd på den
måten, som det kan se ut til at det her blir gjort. Jeg kjen-
ner ingen eier av en god merkevare i hele verden som gjør
noe sånt når man har en innarbeidet merkevare, og selv
forringer verdien av den.

Jeg vil derfor på det sterkeste anmode helseministe-
ren om å gripe fatt i denne saken en gang til, for på den
måten å foreta en vurdering av hvordan merkevarenavnet
Radiumhospitalet kan videreføres. Og det skal ikke bare
videreføres, det må forsterkes. Det skal være det interne
lokomotivet i utviklingen av kreftclusteret sammen med
Kreftregisteret og Oslo Cancer Cluster.

Helsevesenet er, og skal være, under konstant videreut-
vikling. Det er selvfølgelig også Fremskrittspartiet tilhen-
ger av. Men det er selvfølgelig også viktig at disse end-
ringsprosessene skal føre til en styrking av fagmiljøer, og

det skal ikke forringe verken verdifull kompetanse eller internasjonalt anerkjente merkevarer.

Prosessene som nå er i gang, kan dessverre føre til at det motsatte skjer, er min frykt. Dersom man undergraver Radiumhospitalet, Oslo Cancer Cluster og Kreftregisterets muligheter til å videreutvikle og skape et lokomotiv innen ulike aspekter på kreftområdet, sørger man dessverre for at et av de få høykompetansemiljøer innen medisin forvitrer, og kanskje forsvinner. Dette må forhindres, dette må styres politisk. Jeg ser fram til å høre statsrådets svar på hvordan hun vil sørge for å videreutvikle det unike som er skapt på Montebello og på Radiumhospitalet.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [13:27:11]: La meg først si at representanten Per Arne Olsen setter frem en viktig interpellasjon som dreier seg om kreft. Det er et viktig tema fordi, som det også ble sagt, det rammer mange, og det berører mer enn den som er syk, det berører hele familien.

Derfor er det viktig å sikre god kreftbehandling og sørge for kreftforskning, og dette har høy prioritet også i Regjeringen. Vi har fulgt opp med å lansere Nasjonal strategi for kreftområdet i 2006, som legger til rette for en helhetlig, offensiv og langsiktig oppfølging av kreftområdet. Blant de viktigste tiltakene for å styrke kvaliteten på behandlingstilbudet er sentralisering av kreftkirurgien og nasjonale handlingsprogrammer for ulike kreftformer som Helsedirektoratet har utarbeidet.

Medisinsk og helsefaglig forskning er, og skal fortsatt være, et prioritert område i Regjeringens forskningspolitikk. Dette understrekes bl.a. i den nye forskningsmeldingen, Klima for forskning, der helse og helsetjenester er et prioritert område. Vi arbeider for å sikre fortsatt gode rammevilkår for medisinsk og helsefaglig forskning. Det gjelder også for kreftforskningen.

Vi har mange gode behandlings- og forskningsmiljøer innen kreftområdet, også ved Oslo universitetssykehus HF. Som interpellanten viser til, har Radiumhospitalet, med Institutt for kreftforskning, i alle år klart å sikre at forskningsresultatene kommer kreftpasientene til gode. I august 2009 ble det nye forskningsbygget åpnet. Det ligger tett tilknyttet Radiumhospitalet, nettopp for å sikre kontakten mellom kunnskap og klinisk hverdag. Regjeringens politikk vil fortsatt være å støtte dette kreftforskningsmiljøet i toppklasse.

Interpellanten var bekymret for at miljøet som er i dag, skulle fragmenteres. Når endringsprosesser skjer, er det viktig at det bidrar til å styrke fagmiljøene, og det er også det som er ment her. Et viktig mål med region-sammenslåingen av Helse Sør og Helse Øst – og senere også etableringen av Oslo universitetssykehus – var jo nettopp at regionen skulle bli et kraftsentrum innenfor medisinsk forskning. Samtidig må vi se at det foregår mye forskning innenfor kreftområdet også ved de andre universitetssykehusene.

Det er svært viktig at resultatet av forskningen kommer pasientene og samfunnet til gode. Et viktig virkemiddel for å understøtte dette er innovasjon. Forskningsbasert innovasjon har et stort potensial, og er derfor et satsings-

felt både nasjonalt og internasjonalt. Behovet for å styrke innovasjon i helsesektoren er satt tydelig på dagsordenen i Regjeringens innovasjonsmelding og gjennom felles satsing på innovasjon i helseforetakene, der Helse- og omsorgsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet samarbeider.

Jeg er kjent med at kreftforskningsmiljøene ved Oslo universitetssykehus har som mål å kommersialisere resultatene av forskning og starte firmaer som kan spre denne teknologien. Mest kjent er Photocure ASA og etableringen av Oslo Cancer Cluster.

Oslo Cancer Cluster fikk status som ekspertcenter i 2007 fra Innovasjon Norge og statsforetaket SIVA, med en bevilgning på 5 mill. kr i året. Programmet er etablert for å forsterke og videreutvikle innovasjonsaktiviteten i de mest vekstkraftige og internasjonalt orienterte næringsklyngene i Norge.

Som kunnskapsministeren svarte i interpellasjonen fra representanten Trine Skei Grande 12. januar, skal det etableres en innovasjonspark på Ullern i Oslo. Forskning, næringsliv og undervisning skal kobles sammen ved at Oslo Cancer Cluster og Ullern videregående skole bygges i tett nærhet til Oslo universitetssykehus, Radiumhospitalet. Dette er et av mange spennende tiltak som fagmiljøene selv utvikler.

Kreftregisterets oppgaver er å kartlegge kreftsykdommers utbredelse i Norge, belyse endringer over tid og drive forskning og informasjon. Registeret har en viktig rolle knyttet til kvalitetssikring av behandling, både for diagnostisert kreft og i screeningprogrammene for brystkreft og livmorhalskreft.

I 2008 etablerte Helse- og omsorgsdepartementet forprosjekt til Nasjonalt helseregisterprosjekt. Rapporten fra prosjektet er på høring, med frist 22. mars. Et forslag om å etablere et nasjonalt register over hjerte- og karlidelser ligger i helse- og omsorgskomiteen.

Høringen om Nasjonalt helseregisterprosjekt og Stortingets behandling av forslaget om å etablere et hjerte- og karregister vil være et viktig grunnlag for å vurdere den organisatoriske forankringen av de sentrale helseregistrene, herunder Kreftregisteret. Jeg legger til grunn at den spisskompetanse som er opprettet ved Kreftregisteret, skal opprettholdes og videreutvikles.

Kreframmede er en stor og økende sykdomsgruppe. På dette feltet er det store muligheter for å utvikle nye og bedre metoder for tidligere diagnose og mer effektiv behandling. Gjennom Nasjonal strategi for kreftområdet har Regjeringen signalisert at videre satsing på kreftforskning er et sentralt tiltak for å imøtekomme utfordringene på kreftområdet.

Per Arne Olsen (FrP) [13:33:44]: Jeg vil takke statsråden for svaret, men jeg må innrømme at jeg i grunnen leter etter hva svaret var i det innlegget jeg akkurat hørte. Det var et politisk korrekt svar, men ikke noe svar på de to utfordringene jeg hadde – så vidt jeg kan forstå.

La meg begynne med det som kanskje er det mest elementære, og som høres elementært ut, men som er en svært viktig faktor som ikke kan undervurderes, nemlig mer-

kevarenavnet Radiumhospitalet. Jeg har lyst til å utfordre ministeren på det, for det er faktisk mulig å være for utvikling og prosessendringer i helsevesenet, men samtidig være imot å endre merkevarenavnet Radiumhospitalet. Radiumhospitalet har stor anerkjennelse i det internasjonale miljøet. Den Norske Kreftforening kjennes fra Radiumhospitalets merkevarenavn i internasjonale kretser, og det er også kjent for norske innbyggere og pasienter.

Jeg skal prøve å foreta en sammenlikning som jeg antar at den tidligere Bergen-politikeren og byrådslederen Anne-Grete Strøm-Erichsen har stor forståelse for. Hvis Norges Fotballforbund hadde fått det for seg å pålegge Brann å endre navn til Hordaland fotballklubb, avdeling Bergen, sektor Brann, så kan det hende at den tidligere Bergen-politikeren hadde kjempet imot og hatt reaksjoner. Jeg tror faktisk hele Bergen by hadde protestert mot dette. Merkevarenavnet Radiumhospitalet er på mange måter det samme for det internasjonale kreftmiljøet som Brann er for fotballgale bergensere. Det er en egenverdi i det å videreføre navnet.

Et annet eksempel hadde vært om den nye Holmenkollbakken hadde skiftet navn til Oslo skibakke, avdeling Holmenkollen, eller om Coca-Cola hadde fått nye eiere og døpt om drikken til mineralvann med cola-smak. Man gjør ikke den type endringer med godt innarbeidede merkevarenavn. Det hadde vært helt utenkelig for eiere av den typen produkter.

Iblant kan man ta ting man allerede har, for gitt. Bak-siden ved å ta noe for gitt er at det lett kan mistes hvis man ikke kontinuerlig arbeider for å beholde det, noe alle som driver med merkevarebygging, vet. Slik er det også med kompetansemiljøet for kreftforskning i Norge. Vi må dyrke og legge til rette for å utvikle det unike miljøet og den unike kompetansen vi har ved Radiumhospitalet, Kreftregisteret og Oslo Cancer Cluster. Dette kan best gjøres ved å omdanne dette til et nasjonalt kompetansesenter med internasjonalt snitt.

Jeg vil derfor nok en gang be statsråden forklare hvordan dette best kan la seg gjøre, og om de endringene vi er vitne til, er hensiktsmessige i denne sammenhengen. Jeg tenker da både på merkevarenavnet Radiumhospitalet, Kreftregisterets plassering, midler til stamcellesenteret og rammevilkår for Oslo Cancer Cluster.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [13:36:59]: Det var virkelig ikke meningen ikke å svare på spørsmålet. Jeg håpet jeg hadde gjort det. Men jeg skal forsøke å presisere dette noe, for det er noe jeg er veldig enig med representanten Per Arne Olsen i, og det er nettopp at merkevarer skal man ta vare på. Derfor vil jeg bare lese det siste avsnittet av det brevet som jeg sendte til Per Arne Olsen i forbindelse med et skriftlig svar om nettopp det samme, om Radiumhospitalet som merkevarenavn. Der står det:

«Helse Sør-Øst RHF har tidligere gjort det klart for Helse- og omsorgsdepartementet (...) at merkenavnet Radiumhospitalet vil bli videreført basert på helse- og omsorgskomiteens innstilling, og at de ville følge med på at navnet Radiumhospitalet får den forutsatte identitets- og profilmessige eksponering.»

Det er noe jeg selvfølgelig også vil følge opp videre.

Samtidig er Radiumhospitalet nå en del av Oslo universitetssykehus. Det må vi akseptere, og det er bra. De har samlet sine sykehus under Oslo universitetssykehus, men det skal fortsatt gå klart frem hva som er Radiumhospitalet, og Radiumhospitalet som merkenavn skal bevares. For jeg er helt enig i at det for veldig mange er en identitet, og at det helt sikkert er kjent langt ut over Norges grenser. Det vil jeg gjerne presisere igjen, som det også er forsøkt presisert i brevet som er sendt.

Det ble sagt her at vår regjering hadde hindret stamcelleforskning, eller ikke satset på det. Det er ikke riktig. Med all respekt har jo vi satt fart i den nettopp ved at Regjeringen har åpnet for forskning på befructede egg. Jeg må også si at med den forskningsinnsatsen som gjøres både sentralt og ved de regionale helseforetakene, er det en betydelig forskningsinnsats som skjer innenfor medisinsk forskning hvert år.

Selvfølgelig er det også slik at Oslo Cancer Cluster med alle de institusjonene som er der, sammen med Radiumhospitalet, med miljøene på Rikshospitalet, Ullevål og Kreftregisteret utgjør et tyngdepunkt som er viktig, og som skal ivaretas, og som er en kjerne i kreftforskningen i Norge. Samtidig er det noe forskning rundt i landet. Det skal vi være glad for – også for at de kan bidra også i det nettverket som jeg vet finnes innenfor denne delen av forskningen.

Are Helseth (A) [13:40:13]: Dagens interpellasjon er verdifull bl.a. fordi den gir oss mulighet til å diskutere lange linjer i norsk kreftforskning og norsk kreftbehandling.

Forekomsten av kreft øker med alder, og ettersom vi blir eldre og eldre, får flere av oss en kreftsykdom i løpet av livet. Kreftforskning har blitt prioritert av myndigheter og frivillige organisasjoner. Den norske kreftforening har vært en langsiktig bærebjelke i organisering og finansiering av norsk kreftforskning. Innen kreftområdet har norske miljøer i særlig grad bidratt til økt kunnskap internasjonalt. Dette skyldes dels nasjonale fortrinn, men i særlig grad framsynte enkeltmennesker og miljøer som har valgt å satse uten å kunne være sikre på hvor og hvordan initiativene kunne gi resultater for pasientene i framtiden.

Et eksempel på dette er opprettelsen av Kreftregisteret tidlig på 1950-tallet. Visjonen var å få en komplett oversikt over alle krefttilfeller i Norge og benytte materialet til å studere endringer i forekomst av krefttyper og overlevelse etter behandling. Dette har blitt unikt i internasjonal sammenheng, fordi datainnsamlingen er nær komplett, og fordi befolkningen er identifiserbar gjennom personnummersystemet. Nesten ingen andre land eller geografiske områder har begge disse kvalitetene, og begge deler er nødvendig for å skape pålitelige statistiske data.

Anvendelsene har vært mange. Data har vist at endrede solvaner har gitt mer hudkreft. Da hjelper folkeopplysning. Data har vist at skadelig eksponering for visse stoffer i arbeidet er årsak til kreft. Da kan tiltak settes inn. Data har også avklart at mange årsakshypoteser kan avvises. Det tar bort unødige engstelse.

Den forskningsmessige verdien av et nasjonalt og populasjonsbasert kreftregister øker med tid. Dette er derfor et norsk forskningsfortrinn. En forsker ga en gang uttrykk for at Kreftregisteret er et komparativt fortrinn for norsk kreftforskning på samme måte som fossekraften er det for norsk energiforsyning.

La meg også få vise et eksempel på norsk pionérsats for barn med blodkreft. Barnelegen og professoren Peter Johan Moe skriver i en memoarbok at på begynnelsen av 1970-tallet måtte små barn med blodkreft ha behandling med cellegift inn i ryggmargsvæsken gjennom hele 36 stikk og behandlinger. Basert på dialog med kolleger og begrensede forsøk ble det besluttet å hundredoble den vanlige dosen cellegift, noe som i seg selv ville være dødelig, men det ble etterfulgt av motgift 36 timer senere. Dette er et av de store gjennombruddene i moderne kreftbehandling, og på sin 70-årsdag ble den norske barnelegen hyllet av 50 tidligere kreftbarn som var blitt friske, og var til stede på fødselsdagen. Disse beretningene viser at små norske miljøer har hevdet seg internasjonalt i årene som ligger bak oss.

Utfordringene i dag er kompliserte etter tiår med akselererende vekst i kunnskap. Dette krever utstrakt samarbeid. Det er viktig og gledelig at offentlig og privat sektor har funnet sammen i strukturen Oslo Cancer Cluster.

Et internasjonalt tidsskrift rangerte i 2008 Oslos bioteknologimiljø blant de 20 beste i verden. Det er også gledelig at ledende norske bioteknologiselskaper, som Lytix Biopharma, PCI Biotech og DiaGenic i fjor nådde viktige mål og avtaler. Da må forsknings- og innovasjonspolitikken ha vært riktig.

Mine hovedpoenger er disse:

De norske kreftforskningsmiljøene har vært og er sterke særlig på grunn av innovative enkeltforskere, mot til langsiktig satsing og, i økende grad, godt samarbeid. Oslo Cancer Cluster blir på en måte samhandlingsperspektivet i kreftforskningen.

Samtidig bør det i denne debatten være sagt: Gitt vår størrelse må vi prioritere mellom miljøer og prosjekter. Kompetanse og forskningsmidler bør ikke fordeles flatt over hele feltet. Områder og miljøer må prioriteres. Dette er krevende både for fagmiljøene og for oss politikere. Vi skal likevel gjøre det.

Sonja Irene Sjøli (H) [13:45:31]: Kreft er en av våre mest utbredte folkesykdommer. Om lag 26 000 pasienter får kreft hvert år. Men kreft rammer mange flere, den rammer pasientenes familier, venner og kollegaer. I dag, 4. februar, markerer vi verdens kreftdag, og derfor er det et godt initiativ fra representanten Olsen å ta opp dette temaet i Stortinget.

Norge har noen av verdens ledende miljøer på kreftforskning, og Høyre mener vi må videreutvikle disse. Det norske Kreftregisteret har, som flere har vært inne på, en unik samling data som er avgjørende for fremtidsrettet helseforskning. Høyre er svært opptatt av at personvernet ivaretas i helseforskningen. Vi er derfor glad for at Kreftregisteret har fått mulighet til å rette opp feil i mamмоgrafiregisteret gjennom å samle inn samtykke fra kvinner

som har deltatt uten å gi eksplisitt samtykke til dette. Dette er avgjørende for at denne unike kilden til kunnskap om kreft skal få komme kvinner over hele verden til gode. Høyre øremerket 6 mill. kr i vårt alternative budsjett til å finansiere det krevende arbeidet med å innhente samtykke fra de aktuelle kvinnene. Jeg vil be statsråden redegjøre for status for dette arbeidet og forsikre Stortinget om at Regjeringen bidrar til å få brakt dette i orden.

Fra Høyres side mener vi det er viktig at Kreftregisteret fortsatt skal være tett knyttet til de kliniske miljøene også gjennom fysisk nærhet. Dette er avgjørende for samspillet mellom klinikken og forskningen, noe som kommer pasientene til gode. Vi vil derfor advare mot at Kreftregisteret underlegges Folkehelseinstituttet. Vi vil minne om at helse- og omsorgsminister Brustad i forrige periode forsikret Stortinget om at en slik omorganisering ikke er aktuell uten at saken forelegges Stortinget.

Høyre støtter også kravene om at benevnelsene Rikshospitalet og Radiumhospitalet videreføres, slik at disse internasjonalt anerkjente merkevarenavnene kan gjenkjennes.

Oslo Cancer Cluster er et Norwegian Centre of Expertise. Programmet ble startet av Erna Solberg da hun var kommunalminister. Tidsskriftet Genome Technology fra New York kåret i juni 2008 Oslo Cancer Cluster til en av de 20 ledende bioteknologiklyngene i verden innen utvikling av ny kreftbehandling og kreftdiagnostikk. De var de eneste fra Europa som kom på listen.

De 55 medlemsbedriftene i Oslo Cancer Cluster har over 50 potensielle kreftmedisiner i klinisk utprøvningsfase. Dersom vi utnytter det potensialet som finnes innenfor bioteknologi, kan denne næringen redde liv og gi mange mennesker bedre helse og livskvalitet. Men det krever at vi må prioritere forskning på en helt annen måte enn det vi har sett de siste fire årene. Regjeringens hvileskjær for forskning er en strategi vi rett og slett ikke har råd til. Derfor er det skuffende at Regjeringen har forlatt målene om at forskningen skal utgjøre 3 pst. av BNP, hvorav den statlige innsatsen skal utgjøre 1 pst. Høyre vil stå fast på disse ambisiøse målsettingene, som er helt nødvendige for at vi skal være rustet til å møte fremtidens utfordringer.

I Høyres alternative budsjett foreslo vi en økt satsing på forskning og kunnskap med 1 milliard kr. I tillegg til dette gikk vi inn for å øremerke midler til kvalitetstiltak i helsetjenesten, herunder helseregister.

Kreftforeningen har i dag i media påpekt at det mangler informasjon om ventetider for kreftpasienter. Direktør Aarseth i Helsedirektoratet uttaler at årsaken til dette er at sykehusene ikke skal få inntrykk av at det er akseptabelt med ventetider på dette området. Det er imidlertid et faktum at det er ventetider for slik behandling, noe pasientene erfarer. Da mener vi fra Høyres side at det er uakseptabelt at det ikke opplyses om dette, slik at pasientene vet hva de har å forholde seg til. Uten denne informasjonen er det heller ikke mulig å velge behandling ved sykehus med kortere ventetid.

Jeg vil be statsråden sørge for at sannheten om ventetidene blir kjent for pasientene, og jeg utfordrer henne her nå i Stortinget til å svare på dette i dag.

Kjersti Toppe (Sp) [13:50:24]: Interpellanten understrekar at Noreg ligg langt framme når det gjeld forskning, utvikling og behandling på kreftområdet. Interpellanten spør korleis statsråden vil sikra ei god og fornuftig vidareutvikling av dei kompetansemiljøa som eksisterer, sett i lys av dei endringsprosessane som går føre seg i det norske helsevesenet. Dette er eit viktig tema. Eg meiner at statsråden gir svært gode svar på dette. Medisinsk og helsefagleg forskning er og skal vera eit prioritert område, og endringsprosessane skal bidra til å styrkja fagmiljøa. Eit viktig mål med samanslåinga av regionane i sør og aust og etablering av Oslo universitetssykehus var at regionen skulle bli eit kraftsentrum innan medisinsk forskning.

Interpellanten er svært oppteken av at merkevarenamnet Radiumhospitalet ikkje skal verta øydelagt. I VG i dag kan vi lesa at interpellanten – og andre – fryktar at den prosessen som no blir gjennomført i Helse Sør-Aust, vil fjerna namnet Radiumhospitalet:

«Merkevarenamnet Radiumhospitalet skal leve vidare, alt annet er galskap»

Eg er heilt einig med interpellanten i at forskning, utvikling og behandling når det gjeld kreftområdet, må vera eit prioritert felt. Eg har òg stor forståing for at namn betyr mykje, og at det skal gode grunnar til for å skifta namn på t.d. eit sjukehus. Eg er likevel ikkje einig i interpellantens omtale, at det som skjer, er galskap. Eg meiner vi må akseptera dei samanslåingane som er gjorde av helseregionane, og danninga av Oslo universitetssykehus. At Oslo universitetssykehus brukar dette namnet m.a. på brevarka og konvoluttane sine, og ikkje «Radiumhospitalet», bør ikkje vera det som får størst politisk fokus her på Stortinget. Det som er viktig, er at Radiumhospitalet er eit merkevarenamn som skal vidareførast, og dette er òg slått fast av Helse Sør-Aust, slik helseministeren har gjort greie for i dag.

I debatten snakkar vi mykje om forskning, utvikling, kompetanse, styrking av fagmiljøa og vidareutvikling av nasjonale kreftsentrum. Eg registrerer at det er få som nemner ordet «førebygging» i debatten. Men er det noko vi har god dokumentasjon på, er det at eitt av tre krefttilfelle kan førebyggjast, eller utsetjast i tid. Den store diskusjonen framover burde gå på korleis vi kan leggje til rette for betre førebygging av kreft i alle samfunnslag og på alle samfunnsområde.

Per Arne Olsen (FrP) [13:53:21]: La meg begynne med det siste innlegget. Jeg synes det er litt leit å høre at man ikke forstår hva et internasjonalt merkevareravn egentlig betyr. Vi kan i dag registrere at vi får telefoner fra folk som ringer til det de tror er Radiumhospitalet, får beskjed om at de har kommet til Oslo universitetssykehus og legger på, og som lurar på hvor de skal ringe. Det forteller litt om hvor viktig et navn er. Det er ikke bare en bagatell, dessverre.

Når det gjelder innlegget fra representanten Helseth, som er lege, og som tidligere har jobbet på området, synes jeg det var veldig godt, og en god og nødvendig historiefortelling om hva som er skjedd på dette området så langt. Det er vel og bra. Men det jeg forsøker med denne saken,

er å komme med noen utfordringer til hvordan skal vi beholde kompetansen, hvordan skal vi utvikle den, og hvordan vi skal gå videre. Det er hele tiden viktig å løfte blikket og styrke det vi har som allerede er godt. Hvis vi ikke er villige til å jobbe med og ta vare på det vi har, kommer det til å forvitte av seg selv, for verden går videre.

Til statsråden har jeg lyst til å si: Hun hevdet at jeg hadde sagt at man ikke hadde satset på stamcellesentre. Det var ikke det jeg sa. Jeg sa at dette hadde vært «underprioritert», og sett f.eks. i forhold til vårt naboland Sverige er vår satsing en brøkdel av deres satsing på det samme området. At man har satset, har jeg gitt full honnør til. Men vi fra Fremskrittspartiet mener at det burde ha vært satset enda mer på dette. Derfor var ordet jeg brukte «underprioritert», ikke at man ikke hadde satset.

Så skal jeg forsøke å ta svaret fra statsråden på alvor når hun viser til både min tidligere henvendelse og dette brevet. Men som det fremgår av VG i dag: Det man er redd for, er ikke svaret man får fra Oslo universitetssykehus. Man har sett hvordan dette er tenkt behandlet i praksis, nemlig at det på brevark, på vegger og på alle profiler skal stå Oslo universitetssykehus. Det skal stå at det holder til på Montebello, eller hvor det nå måtte bli. Når vi kommer ned i fjerde linje, står det i en liten parentes at det er Radiumhospitalet vi snakker om. Da forstår man ikke hva et merkevareravn er. Det blir som om Coca-Cola hadde skiftet navn, og at det i en parentes nederst på flasken sto at det var dette som tidligere var kjent som Coca-Cola. Slik behandler man ikke internasjonalt anerkjente merkevarer. Når statsråden nå forsikrer om at det skal gå klart fram at merkevareravn er Radiumhospitalet, at dette ikke bare skal fremgå, men at det faktisk skal styrkes, velger jeg å ta det på alvor. Og jeg velger å tro statsråden på at hun nå kommer til å gripe inn og sørge for at merkevareravn Radiumhospitalet får den plassering som det fortjener.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [13:56:34]: Representanten Are Helseth sa at Kreftregisteret er et fortrinn for Norge. Det er det helt klart at det er. Kreftregisteret er veldig viktig, særlig med de kvalitetsregistrene som er tilknyttet Kreftregisteret, og som har gitt mye kunnskap om behandling av kreft, mye erfaringsdata som har vært viktige for mange som har fått kreft, og som selvfølgelig er viktig for satsingen videre. Men samtidig er det viktig å se helseregistrene i sammenheng. Kreftregisteret er en institusjon under Helse Sør-Øst, Oslo universitetssykehus. Det skal videreutvikles med de intensjonene man har hatt tidligere. Hva man skal gjøre med registrene totalt sett, må vi komme tilbake til når høringsrunden er ferdig og avklart.

Så må jeg si at Høyre nå må slutte å snakke om hvile-skjær i forskningen. Nå må Høyre faktisk se hva vi gjør. Jeg er helt enig i at stamcelleforskning er viktig. Men det er faktisk takket være vår regjering at dette har fått en skikkelig akselerasjon. Så kan vi være enige om at vi skal prioritere det høyt. Det er jeg helt enig med interpellanten i.

I den saken som dreier seg om screeningdata i mammografiprogrammet, er det slik at Datatilsynet har sagt at dersom man ikke får avdekket kreft, har man ikke lov til å oppbevare data uten den enkeltes samtykke. Det er et

arbeid som det nå jobbes videre med, slik at vi oppfyller Datatilsynets vedtak. Men det er faktisk også slik at dersom det avdekkes kreft, har man all rett til å samle dataene i Kreftregisteret. Det blir gjort.

Så er det en ting som er tatt opp, og det er ventetider og kreft. Det er ikke slik at noen vil underkommunisere ventetider i forbindelse med kreft sammenlignet med ventetider for andre sykdommer. Tvert imot er det slik at Helsedirektoratet er opptatt av at det ikke skal være ventetider når det gjelder kreft. De databasene som oppdaterer ventetider en gang i måneden, vil på en måte ikke gi noen mening, for det skal i praksis ikke være ventetid knyttet til kreft. Dette er noe jeg kommer til å følge opp, særlig basert på de innspillene som er kommet, og det som er sagt her, for den som får en kreftdiagnose, skal ha god informasjon, og det skal heller ikke være ventetid som kan registreres etter en måned. Dette er viktig, for disse pasientene er høyest prioritert.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Debatten i sak nr. 4 er avsluttet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget går da til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram sju forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Mette Hanekamhaug på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 2–4, fra Mette Hanekamhaug på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 5, fra Dagrun Eriksen på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 6 og 7, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Forslagene nr. 1–5 er inntatt på sidene 6 og 7 i innstillingen, mens forslagene nr. 6 og 7 er omdelt på representantenes plasser i salen.

Under debatten er forslagene nr. 6 og 7, fra Venstre, omgjort til oversendelsesforslag.

Forslag nr. 6 lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å sikre at klasseledelse vektlegges i rammeplanene for de nye lærerutdanningene, blant annet med spesielt fokus på å forebygge mobbing i skolen.»

Forslag nr. 7 lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å sikre en bred forskningsinnsats knyttet til mobbeutfordringene i skolen, slik at man på denne måten kan bidra med reelt kunnskapsbaserte arbeidsmåter og tiltak i forbindelse med kampen mot mobbing.»

Presidenten foreslår at disse forslagene oversendes Regjeringen uten realitetsvotering – og anser det som vedtatt.

Det votes over forslag nr. 5, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til innføring av mobbeombud i hvert fylke.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 92 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.15)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2–4, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vedta nasjonale instruksjoner til skoleeiere om hvordan mobbere bør tvangsflyttes fra en skole dersom vedkommende varig mobber andre. Dersom endring i opplæringsloven er påkrevd, fremmes eget lovforslag om dette.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme nødvendige forslag for å sikre mobbeofre reell rett til erstatning når skoleeier har sviktet sitt ansvar. Det vurderes om ansvarsgrunnlaget bør være objektivt.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen opprette et eget skoleombud som også skal ivareta mobbede elevers rettigheter overfor skoleeier.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 79 mot 26 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.08.38)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utforme krav til skoleene om at de enten skal ha et antimobbeprogram eller en forpliktende handlingsplan mot mobbing.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 55 mot 50 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.09.00)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:9 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Knut Arild Hareide, Geir Jørgen Bekkevold og Øyvind Håbrekke om forsterket innsats i kampen mot mobbing i skolen – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det foreligger ikke noe voteringstema i sak nr. 2.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har representanten Robert Eriksson på vegne av Fremskrittspartiet satt fram et forslag. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med et nytt lovforslag som bygger på blant annet følgende hovedegenskaper:

- At ordningen skal bygge på den opprinnelige intensjonen ved at den ivaretar sliterne.
- At ordningen utvides til også å omhandle dem som ikke er bundet av en tariffavtale, altså at det statlige bidraget til ordningen må utvides til å gjelde alle pensjonister.»

Dette forslaget blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å føre opp på dagsordenen som egen sak i et senere møte.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

1 o v

om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven)

Kapittel 1 Formål og definisjoner

§ 1 Formål

Loven her angir vilkårene for statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor etter avtale mellom landsomfattende organisasjoner av arbeidsgivere og arbeidstakere eller mellom bedrifter og landsomfattende organisasjoner av arbeidstakere.

Avtaler som nevnt må omfatte alle arbeidstakere i den enkelte bedrift som avtalen gjelder for, med unntak av arbeidstakere som etter lov eller tariffavtale har lavere aldersgrense enn 62 år. Det kan i vedtekter etter § 19 gis en nærmere definisjon av «bedrift» og bestemmes at nærmere angitte grupper av arbeidstakere skal unntas fra, eller inkluderes i, virkeområdet for avtalefestet pensjon.

§ 2 Definisjoner

Med «arbeidstaker» menes enhver som arbeider i en annens tjeneste for lønn eller annen godtgjørelse.

Med «grunnbeløpet» menes grunnbeløpet i folketrygden, se folketrygdloven § 1-4.

Med «inntekt» menes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15.

Kapittel 2 Avtalefestet pensjon – ny ordning

§ 3 Hvem kapitlet gjelder for

Reglene i kapitlet her gjelder for statstilskott til arbeidstakere født i 1944 eller senere og som tilstås avtalefestet pensjon med virkningstidspunkt tidligst 1. januar 2011.

§ 4 Vilkår for rett til statstilskott

Arbeidstakere kan bare gis statstilskott til avtalefestet pensjon dersom de

- a) på uttakstidspunktet har en inntekt som omregnet til årsinntekt overstiger gjeldende grunnbeløp, og hadde en inntekt over gjennomsnittlig grunnbeløp i det foregående året,
- b) på uttakstidspunktet er reelle arbeidstakere i en bedrift som er omfattet av en avtale som nevnt i § 1, og
- c) ved fylte 62 år hadde vært arbeidstakere i minst 7 av de siste 9 årene i én eller flere bedrifter som var omfattet av en avtale som nevnt i § 1.

Ved anvendelsen av bestemmelsen i første ledd bokstav c skal tallet «7» erstattes med tallet «3» og tallet «9» erstattes med tallet «5» for arbeidstakere født i årene 1944 til 1951. For arbeidstakere født i årene 1952 til 1954 økes begge tallene med ett år for hvert år de er født etter 1951.

I vedtekter etter § 19 kan kravene i første og andre ledd om å være arbeidstaker i en bedrift som er omfattet av en avtale som nevnt i § 1, utfylles og presiseres, og det kan tas inn tillegg til eller lempninger av disse kravene.

§ 5 Krav til utforming av avtalefestet pensjon

Statstilskott til avtalefestet pensjon kan ytes når følgende vilkår er oppfylt:

- a) Avtalefestet pensjon må tidligst kunne tas ut ved fylte 62 år.
- b) Ved uttak før fylte 70 år må avtalefestet pensjon tas ut sammen med alderspensjon fra folketrygden.
- c) Pensjonen må gis som en ugradert, livsvarig ytelse uten prøving mot arbeidsinntekt.
- d) Pensjonen må beregnes i samsvar med bestemmelsene i §§ 6 og 7.

§ 6 Grunnlaget for beregning av avtalefestet pensjon

Grunnlaget for avtalefestet pensjon skal være summen av vedkommendes inntekt i de enkelte år med registrert pensjonsgivende inntekt i folketrygden, inkludert opptjening etter folketrygdloven §§ 20-6, 20-7 og 20-8 og poengtall godskrevet etter folketrygdloven §§ 3-16 og 3-19. Registrerte poengtall omregnes til inntekt.

For arbeidstakere som er født i 1948 eller senere og som i år før 1992 utførte omsorgsarbeid som nevnt i folketrygdloven § 3-16 første ledd bokstav a, skal det for slike år ikke regnes med en lavere inntekt enn fire ganger gjennomsnittlig grunnbeløp for vedkommende år.

Inntekten i det enkelte år før 2010 skal oppjusteres i samsvar med forholdet mellom grunnbeløpet per 1. januar 2010 og gjennomsnittlig grunnbeløp i opptjeningsåret. Ved oppjustering i 2010 og senere gjelder reglene i fjerde ledd.

Inntekten i 2010 og senere år skal oppjusteres med

lønnsveksten fra opptjeningsåret til og med det tidspunktet da siste regulering av folketrygdens pensjoner fant sted. Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 20-18 første ledd legges til grunn.

Ved fastsettelsen av grunnlaget etter første ledd regnes ikke med en høyere inntekt for det enkelte år enn 7,1 ganger gjennomsnittlig grunnbeløp i opptjeningsåret. Siste år som tas med i grunnlaget, skal være det kalenderår han eller hun fylte 61 år.

§ 7 Beregning av pensjonen

Årlig avtalefestet pensjon skal utgjøre 0,314 prosent av grunnlaget etter § 6. Pensjonsbeløpet justeres ved hjelp av et forholdstall for hvert årskull ut fra alderen for uttak av avtalefestet pensjon. Forholdstallene fastsatt i medhold av folketrygdloven § 19-7 legges til grunn. Ved uttak etter fylte 70 år legges forholdstallet ved fylte 70 år til grunn.

For arbeidstakere født i årene 1944 til 1947 skal årlig avtalefestet pensjon utgjøre henholdsvis 10, 20, 40 og 60 prosent av pensjonsbeløpet etter første ledd.

Ved uttak av avtalefestet pensjon før fylte 67 år skal det for hver måned gis et fast kronetillegg til og med den kalendermåneden arbeidstakeren fyller 67 år. Den livsvarige delen av avtalefestet pensjon skal reduseres ved pensjonsuttaket, slik at den samlede nåverdien av pensjonen ikke påvirkes av kronetillegget. Dersom pensjonsbeløpet etter første og andre ledd ikke er tilstrekkelig til at denne reduksjonen kan foretas, tilstås ikke kronetillegget.

Regulering av avtalefestet pensjon under utbetaling skjer årlig med virkning fra 1. mai. Pensjonen, unntatt det faste tillegget etter tredje ledd, reguleres i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 20-18 andre ledd legges til grunn. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fratrukket forholdsmessig ned ut fra når i denne perioden pensjonen ble tatt ut.

§ 8 Forholdet til andre ytelser

Pensjon etter kapitlet her ytes ikke til personer som etter fylte 62 år har mottatt uførepensjon fra folketrygden. For personer født i årene 1944 til 1948 ses det i denne sammenhengen bort fra mottak av uførepensjon før 1. januar 2011.

Tidsrom der uførepensjon ikke er kommet til utbetaling, men vedkommende har hatt rett til å få tilbake uførepensjon etter reglene i folketrygdloven § 12-12 tredje ledd, regnes ikke som tidsrom med mottak av uførepensjon som nevnt i første ledd.

Bestemmelsen i første ledd første punktum gjelder tilsvarende for personer som har mottatt statlig eller kommunal avtalefestet pensjon eller pensjon fra tilsvarende avtale- eller lovfestede ordninger som angitt i vedtektene etter § 19.

Kapittel 3 Kompensasjonstillegg til pensjon etter kapittel 2

§ 9 Kompensasjonstillegg

Det ytes et kompensasjonstillegg til avtalefestet pensjon etter kapittel 2 til arbeidstakere født i årene 1944

til 1962. Kompensasjonstillegget må tas ut sammen med pensjonen.

§ 10 Referansebeløp

Kompensasjonstillegget fastsettes med utgangspunkt i et referansebeløp for 2010. Referansebeløpet skal settes til 10 000 kroner for arbeidstakere født i 1948, men økes med 400 kroner for hvert årskull født i årene 1949 til 1953. For arbeidstakere født i årene 1954 til 1962, reduseres referansebeløpet for hvert årskull med 10 prosent av referansebeløpet for 1953-kullet.

Referansebeløpene for 2010 for arbeidstakere født i årene 1944 til 1947, skal utgjøre henholdsvis 840, 1 760, 3 680 og 5 760 kroner.

Referansebeløpene reguleres 1. mai hvert år, første gang 1. mai 2011, i samsvar med lønnsveksten fra foregående år. Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 20-18 første ledd legges til grunn.

§ 11 Fastsetting av kompensasjonstillegget

Kompensasjonstillegget til den enkelte arbeidstaker skal tilsvare referansebeløpet etter § 10, dividert med særskilte forholdstall. Ved uttak etter fylte 70 år legges forholdstallet ved fylte 70 år til grunn. Kompensasjonstillegget kan ikke overstige halvparten av den livsvarige delen av pensjonsbeløpet etter § 7 på uttakstidspunktet.

Ved uttak av avtalefestet pensjon i månedene juni til april ytes kompensasjonstillegget på grunnlag av referansebeløpet ved siste regulering. Ved første reguleringstidspunkt etter uttaket økes kompensasjonstillegget med en forholdsmessig andel av lønnsveksten fra forrige reguleringstidspunkt ut fra når i den nevnte perioden pensjonen ble tatt ut. For øvrig er kompensasjonstillegget ikke gjenstand for regulering.

Forholdstallene etter første ledd fastsettes det året et årskull fyller 61 år og skal være felles for kvinner og menn. Forholdstallene fastsettes for hvert årskull ut fra tidspunktet for uttak av avtalefestet pensjon og forventet levealder og under hensyn til prinsippene i folketrygdloven § 19-7, men slik at forholdstallene normeres til 1 ved fylte 62 år for hvert enkelt årskull.

Kapittel 4 Overgangsordning – avtalefestet pensjon etter gamle regler

§ 12 Hvem kapitlet gjelder for

Reglene i kapitlet her gjelder statstilskott til avtalefestet pensjon fra 1. januar 2011 til arbeidstakere som er tilstått eller tilstås slik pensjon med virkningstidspunkt før nevnte dato, og som på uttakstidspunktet fylte vilkårene for pensjon etter de reglene som da gjaldt.

§ 13 Tilskottsperiode

Statstilskott ytes fra det tidspunkt arbeidstakeren har fylt 64 år og fram til arbeidstakeren fyller 67 år.

§ 14 Pensjonen

For å gi rett til tilskott må pensjonen bestå av grunnpensjon, tilleggspensjon og sært tillegg og skal tilsvare ugra-

dert uførepensjon beregnet etter reglene i folketrygdloven kapittel 3, men uten poengtillegg etter § 7-3 nr. 3 i tidligere lov om folketrygd 17. juni 1966 nr. 12. Det skal heller ikke tas hensyn til avdød ektefelles poengopptjening eller trygdetid. Forsørgingstillegg ytes etter reglene for alderspensjon i folketrygdloven § 3-24, men slik at det bare ytes tillegg for forsørging av ektefelle som er 60 år eller eldre.

Pensjon etter første ledd, med vedtektsfestede tillegg, må på uttakstidspunktet ikke overstige 70 prosent av tidligere inntekt.

Regulering av avtalefestet pensjon under utbetaling skjer årlig med virkning fra 1. mai. Pensjonen, unntatt forsørgingstillegg og vedtektsfestede tillegg, reguleres i samsvar med lønnsveksten og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 19-14 andre ledd legges til grunn. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fratrukket forholdsmessig ned ut fra når i denne perioden pensjonen ble tatt ut. Ved regulering av forsørgingstillegg legges reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 19-14 tredje ledd til grunn.

Ved endring i sivilstand mv. som påvirker pensjonen, skal pensjonen omregnes.

§ 15 Forholdet til arbeidsinntekt

Dersom pensjonisten har arbeidsinntekt, skal pensjonen, med vedtektsfestede tillegg, reduseres med samme prosent som arbeidsinntekten utgjør av tidligere inntekt. Dersom pensjonisten har fått utbetalt for lite eller for mye, skal det foretas et etteroppgjør.

§ 16 Forholdet til ytelser fra folketrygden mv.

Avtalefestet pensjon etter kapitlet her må ikke kunne ytes for tidsrom hvor det ytes arbeidsavklaringspenger, foreløpig uførepensjon, uførepensjon, etterlattepensjon eller alderspensjon fra folketrygden.

Ved opphold i institusjon som omfattes av folketrygdloven § 3-27 eller 3-29, settes avtalefestet pensjon ned etter reglene for alderspensjon i folketrygdloven §§ 3-27 og 3-28.

Kapittel 5 Administrasjon og saksbehandling

§ 17 Avgjørelsesmyndighet mv.

Spørsmålet om en arbeidstaker fyller vilkårene i § 4 og § 8 tredje ledd, med eventuelle suppleringer i vedtektene etter § 19, avgjøres av et administrativt organ etablert av avtalepartene etter § 18. Organets avgjørelser kan påklages til organets styre eller til slikt organ som styret bestemmer. Vedtektene etter § 19 gir regler om klagefrist mv.

Arbeids- og velferdsetaten avgjør andre spørsmål om retten til pensjon og kompensasjonstillegg enn nevnt i første ledd, inkludert beregning av ytelsene. Avgjørelsene kan påklages til overordnet organ innen etaten etter reglene i folketrygdloven § 21-12, og deretter ankes inn for Trygderetten etter reglene i lov 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten.

Arbeids- og velferdsetaten foretar utbetaling av pensjon og kompensasjonstillegg og utarbeidelse av statistikk

mv. Etaten skal også utbetale eventuelle avtalte tillegg til avtalefestet pensjon, forutsatt at et tillegg til pensjon etter kapittel 2 gis med samme proSENTSATS til alle pensjonister og at et tillegg til pensjon etter kapittel 4 gis med samme beløp til alle pensjonister.

Avgjørelsene etter første og andre ledd kan ikke bringes inn for domstolene før mulighetene til å klage og anke er nyttet fullt ut.

Utgiftene ved Arbeids- og velferdsetatens arbeid bæres av staten. Det samme gjelder utgiftene ved Trygderettens arbeid med ankesakene.

§ 18 Administrasjon – avtalemessige spørsmål og forvaltning av midler

Partene i de ulike avtalene om avtalefestet pensjon etter kapittel 2 skal etablere et felles organ med et felles styre til behandling av spørsmål om en arbeidstaker fyller vilkårene i § 4 og § 8 tredje ledd, med eventuelle suppleringer i vedtektene etter § 19. Organet skal videre innkreve premier fra arbeidsgiverne og forvalte innbetalte midler, inkludert å bygge opp fond i samsvar med reglene i kapittel 6. Det felles organet er et eget rettssubjekt og hefter bare for egne forpliktelser.

Det felles organet skal ha statsautorisert revisor og aktuar. Revisor og aktuar skal ha tilgang til alle opplysninger som er nødvendige for utøvelsen av arbeidet.

For så vidt gjelder pensjon etter kapittel 4, skal oppgavene nevnt i første ledd behandles av de organer som ble opprettet under lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon, med mindre partene i de ulike avtalene er enige om helt eller delvis å legge disse oppgavene til organet etter første ledd.

Bestemmelsene i §§ 17 og 18 er ikke til hinder for at det felles organet i samsvar med bestemmelser i vedtektene overlater oppgaver til andre.

§ 19 Vedtekter

Partene i de ulike avtalene om avtalefestet pensjon etter kapittel 2 skal etablere vedtekter som er felles for alle avtaler om avtalefestet pensjon. Endringer i vedtektene besluttet av styret for det administrative organet nevnt i § 18 første ledd. Vedtektene og endringer i vedtektene må godkjennes av departementet. Dersom vedtektene eller endringer i vedtektene er i samsvar med loven her, kan godkjenning ikke nektes.

For så vidt gjelder pensjon etter kapittel 4, videreføres de vedtektene som er etablert i henhold til lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon, men tilpasses bestemmelsene i loven her, og kan eventuelt innarbeides i vedtektene nevnt i første ledd. Bestemmelsene i første ledd om godkjenning av vedtekter og vedtektsendringer gjelder tilsvarende.

Kapittel 6 Finansiering

§ 20 Premie fra arbeidsgivere

Arbeidsgivere som er omfattet av en avtale som nevnt i § 1, skal innbetale premie til dekning av den del av utgiftene til avtalefestet pensjon etter kapitlene 2 og 4 som ikke dekkes av statens tilskott etter § 23.

Innbetaling av premie som gjelder utgifter til pensjon etter kapittel 4, skal skje separat for den enkelte avtale og atskilt fra innbetaling relatert til pensjonsutgifter etter kapittel 2. Dersom partene i de ulike avtalene om avtalefestet pensjon er enige om dette, kan finansieringen av pensjonsutgiftene etter kapittel 4, uten hensyn til bestemmelsene i § 22, integreres i fastsettingen og innkrevningen av premie etter § 21 for pensjon etter kapittel 2. Det kan herunder bestemmes at det ved utskrivning av premie til dekning av utgifter etter kapittel 2 skal tas hensyn til om bedriften også betaler egenandel knyttet til pensjon etter kapittel 4. Vedtektene kan gi nærmere regler om premieberegning og samordning av premie.

§ 21 Premie til dekning av pensjonsutgifter etter kapittel 2

Avtaler om pensjon etter kapittel 2 skal ha en felles finansiering. Arbeidsgiverne skal betale en premie for ansatte i bedriften etter en premiesats som er felles for slike avtaler og som fastsettes av styret for det administrative organet nevnt i § 18 som en prosentdel av lønnsutbetalingene. Det skal bare betales premie av den del av en arbeidstakers årslønn som ligger mellom 1 og 7,1 ganger gjennomsnittlig grunnbeløp i vedkommende år. Det skal ikke betales premie av lønnsutbetalinger til arbeidstakere etter det kalenderår de fylte 61 år. Det kan i vedtekter bestemmes at annen godtgjørelse skal likestilles med lønn ved premieberegningen.

Premien må fastsettes slik at den er tilstrekkelig til å dekke løpende utgifter og dessuten gi grunnlag for opplegg av et pensjonsfond. Pensjonsfondet skal, sammen med arbeidsgivernes erkjente plikt til fortsatt premiebetingelse etter avtalenes eventuelle opphør, gi tilstrekkelig sikkerhet for dekning av arbeidsgivernes forventede framtidige forpliktelser. Som forventede framtidige forpliktelser regnes pensjonsutbetalinger etter reglene i loven her til arbeidstakere som er tilstått eller som fyller vilkårene for avtalefestet pensjon.

Styret for avtalefestet pensjon avgjør plasseringen av fondets midler.

§ 22 Premie til dekning av pensjonsutgifter etter kapittel 4

Til dekning av pensjonsutgifter etter kapittel 4 skal det betales en premie pålagt alle arbeidsgivere som omfattes av den enkelte avtale, og i tillegg en særskilt premie pålagt den som var arbeidstakerens arbeidsgiver da pensjonen ble tatt ut. Denne premien skal utgjøre minst 25 prosent av pensjonen til arbeidstakeren. Det kan gjøres unntak dersom arbeidstakeren bare har vært ansatt i kortere tid.

Fond som er etablert i henhold til § 4 første ledd i lov 23. desember 1988 nr. 110, skal anses å knytte seg utelukkende til pensjon etter reglene i kapittel 4 for arbeidstakere som omfattes av vedkommende avtale. Videre fondsopplegg skal skje med sikte på at fondet, sett i sammenheng med arbeidsgivernes erkjente plikt til fortsatt premiebet-

taling etter avtalenes eventuelle opphør, kan dekke de utbetalinger som er aktuelle fram til 31. desember 2015.

Dekning av pensjon etter reglene i kapittel 4 kan alternativt skje ved en premie pålagt den som var arbeidstakerens arbeidsgiver da pensjonen ble tatt ut, og fondsopplegg kan erstattes med avgivelse av tilfredsstillende garantierklæringer.

§ 23 Statstilskott

Statens tilskott til pensjon etter reglene i kapittel 2 skal utgjøre $\frac{1}{3}$ av pensjonen, mens tilskottet til pensjon etter kapittel 4, jf. § 13 skal utgjøre 40 prosent av pensjonen.

Kompensasjonstillegg etter kapittel 3 dekkes fullt ut av staten og utbetales til mottakerne av avtalefestet pensjon sammen med statstilskottet etter første ledd.

§ 24 Tilsyn

Departementet gir forskrifter om tilsyn med fellesorganet nevnt i § 18 og utførelsen av oppgavene etter loven her, herunder forvaltningen av midler innbetalt etter §§ 20 til 22 og fondsopplegg mv. etter bestemmelsene i de nevnte paragrafene.

Kapittel 7 Forskjellige bestemmelser

§ 25 Virkningstidspunkt for avtalefestet pensjon

Avtalefestet pensjon og kompensasjonstillegg ytes tidligst fra og med måneden etter den måneden da kravet om ytelsene ble satt fram.

§ 26 Utbetaling av avtalefestet pensjon i utlandet

Pensjon etter kapittel 2 og kompensasjonstillegg etter kapittel 3 utbetales i utlandet uten begrensninger.

Pensjon etter kapittel 4 utbetales i utlandet etter reglene i folketryktdloven § 19-3.

§ 27 Tilbakekreving av feilutbetalinger mv.

Ved tilbakekreving av feilutbetalt avtalefestet pensjon eller kompensasjonstillegg etter loven her gjelder reglene i folketryktdloven § 22-15 tilsvarende. Ved anvendelsen av nevnte paragraf skal en arbeidsgiver som gir opplysninger av betydning for retten til avtalefestet pensjon, anses å opptre på vegne av arbeidstakeren.

Ved etteroppgjør som nevnt i § 15 og ved tilbakekreving etter første ledd kan for mye utbetalt dekkes gjennom trekk i løpende avtalefestet pensjon og i løpende alderspensjon fra folketrygden.

§ 28 Tvangsgrunnlag for utlegg

Vedtaket om innbetaling av premie etter §§ 20 til 22 er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 29 Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for organ som nevnt i § 18, har taushetsplikt etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7 første ledd.

Taushetsplikten etter første ledd og Arbeids- og vel-

ferdsetatens taushetsplikt etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7 er ikke til hinder for utveksling av opplysninger mellom Arbeids- og velferdsetaten og organ som nevnt i § 18 i den utstrekning dette er nødvendig for å fremme oppgaver etter loven her. Slikt organ kan herunder gis tilgang til opplysninger fra Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret.

I forbindelse med etteroppgjør som nevnt i § 15, kan Arbeids- og velferdsetaten gi inntektsopplysninger til andre pensjonsordninger uten hinder av taushetsplikt.

§ 30 Forskrifter

Departementet gir forskrifter til utfylling av loven, inkludert forskrifter om

- a) fastsetting av grunnlaget for avtalefestet pensjon etter § 6, herunder regler om fra hvilket tidspunkt inntekt i det året arbeidstakeren fyller 61 år skal tas med i grunnlaget og om medregning av inntekt for år før 1992 med omsorg for små barn
- b) fastsetting av kronetillegg og justeringsbeløp etter § 7 ved uttak av avtalefestet pensjon før fylte 67 år
- c) fastsetting av forholdstall etter § 11
- d) omregning av pensjon ved endring i sivilstand mv. etter § 14
- e) fastsetting av tidligere inntekt etter §§ 14 og 15, forholdet til arbeidsinntekt etter § 15 og forholdet til ytelser fra folketrygden etter § 16.

Kapittel 8 Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 31 Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven trer i kraft straks.

Forholdstall som angitt i § 7 første ledd og § 11 første ledd for årskullene 1944 til 1949 fastsettes i 2010 under hensyn til bestemmelsene i folketrygdloven § 19-7 slik den vil lyde fra 1. januar 2011.

Lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon oppheves 1. januar 2011.

Endringene i lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven trer i kraft straks.

Endringene i skatteloven §§ 5-15 og 17-1 trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2010.

Endringene i folketrygdloven § 3-19 og skatteloven § 2-30 trer i kraft 1. januar 2011.

§ 32 Endringer i andre lover

1. I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) skal § 3-13 nytt nr. 8 lyde:

8. *Taushetsplikten etter nr. 1 er ikke til hinder for at fellesorganet etter AFP-tilskottsloven § 18 gis elektronisk tilgang til opplysninger om brutto arbeidsinntekt for arbeidstakere som er omfattet av en avtale om avtalefestet pensjon. Taushetsplikten gjelder tilsvarende for den som får opplysningene.*

2. I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) skal § 3-19 sjettede ledd lyde:

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder også for den som mottar avtalefestet pensjon og som omfattes av AFP-tilskottsloven § 12.

3. I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 2-30 første ledd bokstavene n og o skal lyde:

n) *A/S Vinmonopolet*

o) *organ som nevnt i AFP-tilskottsloven § 18.*

I § 5-15 første ledd bokstav a nr. 1 tredje punktum og § 17-1 første ledd bokstav e første punktum skal tallet «1947» endres til «1948».

4. I lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven gjøres følgende endringer:

Avsnittet etter § 19-15 med følgende ordlyd: «Någjeldende §§ 19-7 til 19-11 blir nye §§ 19-16 til 19-20.» endres til:

«Någjeldende §§ 19-7 og 19-8 blir nye §§ 19-16 og 19-17.

Någjeldende § 19-9 blir ny § 19-18 og skal lyde:

§ 19-18. Forholdet til avtalefestet pensjon *tilstått før*

1. januar 2011

For personer født i 1942 og tidligere år som fram til fylte 67 år hadde avtalefestet pensjon med statstilskott, skal beregningsgrunnlaget for tilleggspensjon mellom fylte 67 og 70 år være det samme som i perioden med avtalefestet pensjon. Tilleggspensjonen kan også beregnes på grunnlag av en avdød ektefelles opptjening, se § 3-23.

Fra måneden etter at pensjonisten fyller 70 år, ytes det alderspensjon også på grunnlag av pensjonspoeng som vedkommende har opptjent eller fått godskrevet i perioden med avtalefestet pensjon.

Departementet gir forskrifter om beregningsgrunnlaget for tilleggspensjon for personer født i 1943 og senere år som ble tilstått avtalefestet pensjon med statstilskott med virkningstidspunkt før 1. januar 2011.

Någjeldende §§ 19-10 og 19-11 blir nye §§ 19-19 og 19-20.»

Presidenten: Fremskrittspartiet har her varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 80 mot 25 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.30)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Fremskrittspartiet har her varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 76 mot 25 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.10.58)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Det foreligger ikke noe voteringstema i sak nr. 4.

Sak nr. 5 [14:11:17]*Referat*

1. (193) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Solveig Horne, Øyvind Korsberg og Ib Thomsen om å gi familien full frihet til å dele foreldrepermisjonen mellom mor og far (Dokument 8:49 S (2009–2010))

Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.12.
